

Euroopa Komisjon

Euroopa Komisjon ega ükski komisjoni nimel tegutsev isik ei vastuta käesolevas trükises sisalduva teabe kasutamise eest.

© Fotod: Euroopa ühendused

Et kasutada või reprodutseerida fotosid, mille autoriõigused ei kuulu Euroopa ühendustele, tuleb taotleda luba otse autoriõiguse valdaja(te)lt.

Europe Direct on teenus, mis
aitab leida vastused Euroopa Liiduga
seotud küsimustele

Tasuta infotelefon: (*)
00 800 6 7 8 9 10 11

(*) Mõned mobiilsideoperaatorid ei võimalda helistamist
00 800 numbritele või võtavad neile helistamise eest kõnetasu.

Lisateavet Euroopa Liidu kohta saate Internetist Europa serverist
(<http://europa.eu>).

Bibliograafilised andmed ja kokkuvõte on väljaande lõpus.

Luxembourg: Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, 2009

ISBN 978-92-79-12674-1

doi:10.2767/24596

© Euroopa ühendused, 2009

Allikale viitamisel on reprodutseerimine lubatud.

Printed in Germany

TRÜKITUD VALGELE KLOORIVABALE PAPERILE

ELUDE PAREMAKS MUUTMINE

ELi investeringud inimestesse Euroopa Sotsiaalfondi kaudu

Euroopa Komisjon

Tööhõive, sotsiaalküsimuste ja võrdsete
võimaluste peadirektoraat

Üksus A.1

Käsikiri on valminud 2009. aasta juunis

Sisukord

Noored inimesed

Enesearendamine õige töö jaoks

10 Audrey Libres (21) läks Prantsusmaal Champagne'is uuesti kolledžisse, et omandada lilleseadjapraktikandi kvalifikatsioon.

Hea vorm kogu eluks

14 Sheena Matthews (27) Iirimaaalt Dublinist läbis sporditreeneri kursuse ja aitab nüüd uusi treenereid koolitada.

Tervislik ettevõtmine

18 Radmila Petroušková (26) Tšehhi Vabariigist České Budějovicest avas pärast noorte ettevõtjate projektiga liitumist tervisliku toidu kohviku.

Toimetulek elatise teenimisega

12 Bruno De Almeida Aveiro (18) läbis kolmeaastase õppe- ja koolitusprojekti, et kindlustada töökoht Luksemburgis linnaaednikuna.

Tulevikulootus idast

16 Bruno Teixeira (29) kasutas Indoneesias töötades saadud kontakte Portugalis Portos kaubandusnõuandla rajamiseks.

Noorte ja energia suunamine

20 Yann Lelièvre (27) Prantsusmaalt Clermont-Ferrandist sai enne oma spordipoe avamist tuge ärikava loomiseks.

Võrdsus naiste ja meeste vahel

Naised töötavad, samal ajal kui vanem põlvkond lõbutseb

24 Sellal kui Koulla Aggelou (38) Küprosel Augoroust koristajana töötab, lahutab tema eaka ema meelt päevakodu programm.

Unikaalse turismiäri loomine

28 Riikka-Leena Lappalaineni (50) Soomes Põhja-Savos asuv pererahvusvahelise naisettevõtjate projekti abil.

Parem tasakaal töö ja eraelu vahel

32 Gerard Jansen (53) Madalmaadest Drachtenist teeb kaugtööd oma tööandja veeettevõtte jaoks.

Mänguaeg kontorist

26 Stephan Wittich (39) saab jätkata uuringuid, samal ajal kui tema tütar on Austrias Viini Ülikooli lastepäevakodus.

Naine juhiistmel

30 Ajakirjanik Beata Szozda (26) Poolast Poznańist käivitas pärast ärikursuse läbimist autoteemalise veebiväljaande.

Tulevik enda kätes

34 Katarína Vargová (37) Slovakiast Bratislavast sai koolitust ja nõu liitumaks uuesti tööstusega pärast pikaajalist emapuhkust.

Ebasoodsas olukorras inimesed

Georgia lugu

38 Rehabiteerimisskeem aitas Georgia Chrikopouloul (36) Kreekast Kérkyralt leida tööd aednikuna.

Edu valem

42 Éva Gyulai (33) Ungarist Szekszárdist töötab pärast aastase kokakoolituse läbimist peresöbralikus Titbiti restoranis.

Nautides maaelu

46 Andrej Lovrencec (22) läbis töö ajal koolituse, mis aitas tal saada Sloveenias Prekmurje piirkonnas tööd põllumajanduses.

Puue ei takista töötegemist

40 Andrzej Lubowiecki (47) Poolast Gdyniast läbis kursuse, mis aitab osalise puudega inimestel tööd leida, ja sai järgmisel päeval turvateenistusse tööle.

Pimedate abistamine

44 Tudeng Sarmite Gromska (21) saab Riias Läti Ülikoolis tasuta pimedate punktkirjas õppematerjale.

Kuidas elada valuga

48 Koristaja Otilia Marques (54) Luksemburgist õppis koolituskursusel, kuidas reumaatilisest seljavalust võitu saada.

Eakad töötajad

Roheline tuli uuele karjäärile

52 Jane Grøne (58) Taanist Ålborgist sai tänu tööalase kompetentsi kursusele bussijuhi kvalifikatsiooni.

Kogemuste tõeline väärtus

56 Tööandjaid ja eakaid töötajaid ühendav skeem aitas Roswitha Kerbelil (55) Austriast Viinist saada tööd heategevusfondis.

Uued oskused ja kogukonnatunne

60 IT-kursus ajendas ärinaine Aldona Mikalauskienet (71) Leedust Vilniusest kaasajastama oma raamatupidamisettevõtet.

Ümberõpe tänapäevase tööjõu jaoks

54 Arvutioskus aitas Milan Nedbalil (53) Tšehhi Vabariigist Prusinovicest saada pärast koondamist uuesti tööd tootmisettevõttes.

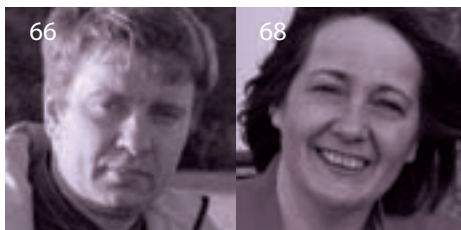
Üksmeel ühiskonnas annab uut lootust

58 Tsvetan Ivanovist (62) Bulgaariast Vratsast sai sotsiaalhoolekandetöötaja tänu projektile, mis toetab koduseid eakaid.

Tagasi tööl

62 Oskuste värskendamise kursus aitas George Mifsudil (60) Maltalt otsast alustada ja saada tööd maastikuhooldajana.

66

68

Ettevõtlus

Nõustamine suunab hõljukid õigele kursile

66 Nõustamisprojekt andis 32aastasele Peeter Tarmetile (32) Eestist Tallinnast vajalikud teadmised oma hõljukisõitude reklaamimiseks.

Rohelise energia loomine

68 Sandra Barnes-Keywood (37) sai teadmisi sellest, kuidas muuta oma Inglismaa lõunaosas Chichesteri lähedal asuv võõrastemaja keskkonnasõbralikumaks.

70

72

Sumisev äri

70 Normunds Zeps (31) läbis väikeettevõtte juhtimise koolituskursuse ja kasvatab nüüd Läti maapiirkonnas Kalupes mesilasi.

Turvalisus talumajapidamises

72 Gaetane Anselme (40) Belgiast Vallooniast sai nõuandeid, kuidas tagada tema õppefarmi küllastavate laste ohutus.

74

76

Ehitusettevõtte vajab tugevat vundamenti

74 José Salmerón Guindos (47) Hispaaniast La Huertezuelast muutis tänu väikestele ja keskmise suurusega ettevõtetele mõeldud programmile oma ehitusettevõtet tundmatusest.

Maapiirkondade tuleviku rajamine

76 Florin Istrate (39) Rumeeniast Barbuletust aitab kindlustada püsiva sissetuleku farmaritele ja nende peredele.

80

82

Uued oskused

Teine võimalus, uus karjäär

80 Marie Therese Vella (48) elu sai uue alguse tänu üle 40aastastele inimestele mõeldud koolitusskeemile: ta töötab nüüd Maltal täiskohaga arendusfondis.

Tugi, mis aitab probleeme hõlpsamalt lahendada

82 Kutseoskuste koolitus aitas Andreas Apatzidisel (41) Küprosel Lárnakast saada talle tõesti sobiva kaubikujuhi töö.

84

86

Ametlik tunnustus heale töötajale

84 Zsolt Korcz (34) Ungarist Zalaegerszegist läbis aastase koolituskursuse ja sai pärast pikaajalist töötamist ehitustöölisena müürsepa kvalifikatsiooni.

Rahuliku une huvides

86 Daniel Dellisse (50) läbis oma tööandja Belgias Flandrias tegutseva ettevõtte kaudu tehnikaümberrõppe, et ta saaks päevases vahetuses töötada.

88

90

Karjääri edendamine

88 Intensiivkoolitus aitas Bliana Filipoval (33) Bulgaariast Dupnitsast tulla toime kasvava haldusvastutusega.

Teadmiste elavdamine

90 Peter Meller (48) Saksamaalt Magdeburgist värskendas masinaehituskursusi ja kindlustas sellega töökoha autotööstuses.

Haridus ja koolitus

Traditsioonide väärtus

94 Euroopa stipendium võimaldas antropoloog Monica Stroel (24) Rumeeniast Bukarestist uurimistööd edasi arendada.

Metsast välja

98 Metsanduskoolitus aitas Maria Balbina Soares Melo Rochal (59) majandada Portugalist Porto läheduses asuvat perekonna maavaldust.

Kõrged sihid

102 Leedus Šiauliai kolledži lektor Nedas Jurgaitis (28) läbis Euroopa parimate akadeemikute erioppe, saades enesekindlust oma karjääri edendamiseks.

Loovuse toetamine

96 Harri Haanpää (33) Soomest Helsingist soovib edasi anda meediaoskusi, mis aitasid teda isikliku filmiprodutseerimisettevõtte asutamisel.

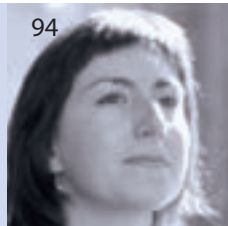
Karjäär innovatsioonialal

100 Tänu stipendiumile uuringute läbiviimiseks juhtis Simone Rossi (30) Itaaliast Umbriast uue päikeseenergiaüsteemi arendamist ja kindlustas endale püsiva töö.

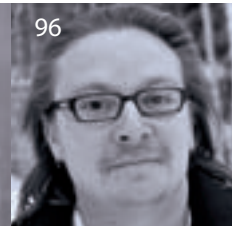
Näidates teistele teed

104 Näitleja ja muusik Mogens Lausen (44) Taanist Århusist sai teadmisi, kuidas rajada karjääriinõustamisteenust pakkuvat ettevõtet.

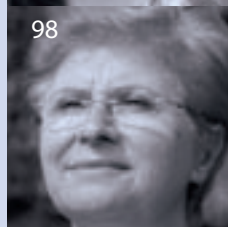
94

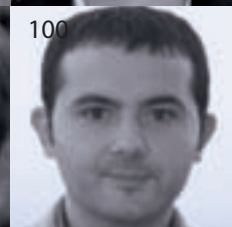
96

98

100

102

104

Sotsiaalne kaasatus

Jõudmine õigele kursile

108 Jana Urbanija (26) taastus narkosõltuvusest ja läbis mitteametliku koolitusprogrammi, mis võimaldas asuda õppima Ljubljana Ülikooli Sloveenias.

Tänavalt lavale

112 Fiorella (50) elas kaks aastat Itaalias Bologna tänavatel, enne kui kodututele mõeldud kutseoskuste koolituskursuse abil saadud kvalifikatsioon võimaldas tal saada tööd rõivapoe juhatajana.

Suhtlemine kurtidele

116 Mário Greško (30) Slovakiast Bratislavast sai võitu kurtusega kaasnevatest probleemidest, leides pärast arvutioskuste omandamist soovitud töö autotööstuses.

Uued IT-oskused parema tuleviku nimel

110 Lapsena vanemad kaotanud Christos Giannakopoulos (27) Kreekast Chalkídist läbis arvutikoolituse ja töötab nüüd jaekaubanduse alal.

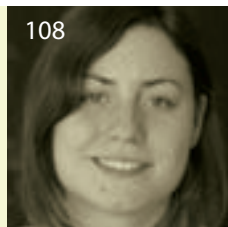
Uus võimalus lunastuseks

114 Elunõustamisprojekt andis Allan McGinlayle (47) Šotimaalt Wishaw'st võimaluse vanglaminevik seljataha jätta ja leida tööd teiste endiste kurjategijate abistajana.

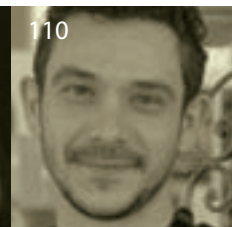
Naeratage ja öelge „keeks“!

118 Anne-Lie Thuvsesson (52) Rootsist Hässleholmist sai abi depressiooni vastu ja rajas hõrgutiste poe.

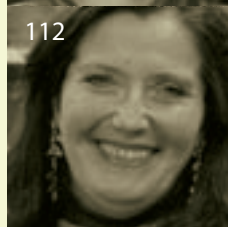
108

110

112

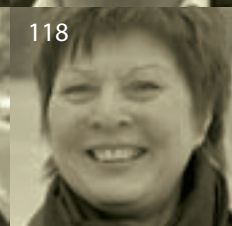
114

116

118

Diskrimineerimise vastu võitlemine

Eesti integratsiooniprojekt avab uksi

122 Messurme Pissareva (37) osales Jõhvis võõrkodanike Eesti ühiskonda integreerumise projektis ja juhib nüüd kinnisvara-ettevõtet.

Tuba ülemisel korrusel

126 Amparo Navaja Maldonado (30) Hispaaniast Sevillast tõusis suures hotellis juhtivale ametikohale tänu romide kogukonna abistamise skeemile.

Teadmine on jõud

130 Tänu töötutele naistele mõeldud koolitusskeemile viis Khadija Majdoubi (38) Madalmaadest Amsterdamist oma unistused ellu ja avas ilusalongi.

Tööjõu hulka pääsemine

124 Praktika tarneahela logistika alal aitas Serge Mbamil (38) Iirimaaalt Limerickist püsiva töö leida.

Iseseisvumine

128 Noortele mõeldud arenguprogramm aitas Abshir Abukaril (25) Rootsist Malmöst leida töö ja integreeruda oma uue kodumaa kultuuri.

Mitmekeisuse jõud

132 Cornelia Schultheiss (44) sai abi äriinimestele mõeldud kultuuridevahelise mõistvuse edendamise konsultatsiooniteenuse käimalükkamisel.

Teemade tähestikuline register

134

Inimestesse investeerimise projektide loend

142

Elude paremaks muutmine

Edulood Euroopa Sotsiaalfondilt

Mida Euroopa Liit tegelikult meie heaks teeb? Üks vastus sellele küsimusele on Euroopa Sotsiaalfond: see investeerib igal aastal umbes kümnesse miljonisse inimesse kõigis 27-s ELi liikmesriigis. Selle mõju ilmneb isiklikul tasandil: käesolevas raamatus toodud 54 lugu näitavad, kuidas ESF inimeste elusid paremaks muudab.

ESF loodi 1957. aastal ning hõlmab täna umbes 10% ELi eelarvest. Raha kulutatakse üle terve ELi paljudele riiklikul ja kohalikul tasandil formuleeritavatele individuaalsetele projektidele, et see vastaks erinevates olukordades olevate inimeste vajadustele.

See peegeldab ELi asutajate enam kui poole sajandi tagust ettenägelikku arusaama, et riikidevahelise ühtsuse saavutamine sõltub enamast kui paktidest ja kaubanduslepetest. ESF on praktiline näide liikmesriikide ja ühiskondade vahelisest solidaarsusest, mis võimaldab Euroopa kodanikel kohanduda aastate jooksul esile kerkinud uute väljakutsetega. See juurutab Euroopa ühiskonna ühiseid väärtusi, mis põhinevad õiglasel kohtlemisel ja rahuldava elukvaliteedi võimaldamisel kõigile. Praktikas tähendab see juurdepääsu tööturule, tervishoiule, elamispinnale ja haridusele ning ka ühiskonna haavatavamate liikmete eest hoolitsemist ja nende toetamist.

Kuigi ESFi prioriteet on inimeste töölesuunamine, ei ole siin mõeldud mis tahes tööd. ESFi rahastatavad projektid aitavad inimestel leida neile sobivat stabiilset tööd. Projektide raames pakutakse ümberõpet ja tuge, mis aitavad inimestel taas tööd leida, vähendades survet perekonnale ja ühis-

konnale. See on ka ELi peamine vahend, mis aitab inimestel harjuda ümberkorraldustega, tegeledes ka väljakutsetega, millega seisavad silmitsi inimesed, kes kasutavad õigust liikmesriikide vahel liikuda. ELi majanduskasv saab põhineda ainult selle 500 miljoni elaniku ühistel jõupingutustel.

ESFi esmane põhimõte on julgustada: aidata inimestel iseennast aidata, teha ise otsuseid ja oma ambitsioone ellu viia. See raamat sisaldab lugusid 54 inimesest, kes on ära kasutanud ESFi rahastatavate algatuste pakutavaid võimalusi.

Kõikidel lugudel on üks ühine joon: need on lood inimestest, kes on kindlameelselt otsustanud oma elu parandada või keeldunud alla andmast takistuste, tagasilöökide ja mõnikord ka kõige ahistavama kitsikuse tekkimisel. Nad on kõik tegutsenud olukorra parandamise või tagasi järjele saamise nimel. Neil on lihtsalt vaja olnud abikätt – tuge, mida ESFi projektid pakkuda suudavad.

Intervjuud on läbi viidud igas Euroopa Liidu liikmesriigis elavate meeste ja naistega igast vanusegrupist teismelistest pensionärideni, nii linna- kui ka maaelanikega. Nende hulgas on ambitsioonikaid ettevõtjaid uue müügiideega, üheaegselt töötavaid ja lapsi kasvatavaid vanemaid, inimesi, kes proovivad saada võitu vaimsetest või füüsilistest puuetest või integreeruda ühiskonda, mis ei ole neile tuttav.

Intervjuud näitavad, kuidas ka väga väike võimalus tööd leida võib päästa inimeste elusid, kes oleks vastasel korral kaotanud võimaluse elada korralikku elu. Lood näitavad, kuidas üksteise abistamisest saavad kasu nii hoolitseja kui ka hoolealune. Toe-

tuse näol ei ole tegu ühesuunalise protsessiga – sellest võidavad mõlemad osapooled. Lisaks selgitavad intervjuud, et elus ei ole kunagi liiga hilja õppida ja et igas vanuses ning mis tahes oskustega inimesed ammutavad koolitustelt ja kursustelt enesekindlust.

Iga juhtum on erinev ja nende projektide kaudu pakutavat abi kohandatakse üha tihemini vastavaks isiklikele vajadustele. Tulemused näitavad, et see on sobivaim ja edukaim viis inimeste elusid paremaks muuta.

Intervjueeritavad olid valmis jagama oma elu intiimsemaid üksikasju, põhjendades seda paljudel juhtudel lootusega, et nende lood aitavad ka teisi inimesi, kes on silmitsi sarnaste raskustega. Eriti liigutav näide on Kreekas Kérkyra saarel elava Georgia Christopoulou lugu, kes sai jagu paljudest takistustest ja suutis alustada normaalset elu koos taasleitud pojaga.

Lugudes tihti esinevad kommentaarid näitavad, et ESF suudab tõesti elusid muuta. „Projekt on mind nii palju aidanud ja ma sooviksin, et kõik Rootsis elavad inimesed selle kohta rohkem teada saaksid,“ ütleb Anne-Lie Thuveesson Håssleholmist.

„See õpetas mulle, et võin teha kõike. Mis-ki pole võimatu, kui seda hingega teha,“ väidab Messurme Pissareva Eestist. Zsolt Korczy (Ungari) ja Andreas Apatzidise (Küpros) jaoks olid projekti tulemused imelised. Ka paljud teised kinnitavad, et nad ei oleks ilma ESFi toeta seal, kus nad on praegu.

Need lood on ka tunnistus projektijuhtide ja organisatorite teovõimest, pühendumisest ja võimest märgata potentsiaali

inimestes, kelles ühiskond seda üldjuhul ei näe. Nad keelduvad alla andmast püüdlustele aidata neid ümbritsevaid inimesi ja unistavad kõikehõlmavamast ühiskonnast, milles kõigil on võimalus oma potentsiaali rakendada. Projektid ja neist abi saanud inimesed märgivad väikeseid, kuid kindlaid samme selle eesmärgi poole. „Koolituste läbimine on märk sellest, et inimesed suudavad edu saavutada,“ selgitab Henrik Johannesson Taanist.

Per Larsson Rootsist sõnastab seda nii: „See näitab, et inimestel on sisemist jõudu, kui anda neile võimalus seda arendada.“

Näited illustreerivad, et ELil on tõelise sotsiaalse ühtsuse saavutamiseks vaja veel mõningal määral tööd teha. Inimeste elamistingimused ja hüved võivad piirkonniti erineda. Alates 1980-ndatest on ESF suunanud rahastamise Euroopa vähem edukatesse piirkondadesse eesmärgiga vähendada rikaste ja vaeste inimeste va-

helist lõhet. On selge, et kõigile inimestele sõltumata riigipiiridest ja kultuuridest on omane püüdlus enda ja oma laste elu parandada.

Käesoleva raamatu koostajatele on nende lugude kuulamine ja äratoomine olnud privileeg ja inspiratsiooniallikas. Me loodame, et teile on lugude lugemine sama liigutav ja inspireeriv ning veendute, et ESF muudab tõesti elusid paremaks.

Noored inimesed

Enesearendamine õige töö jaoks

Potid kirkaste erepunaste, kuldsete, ruskete ja koorekarva krüsantheemidega ääristavad Le Jardinets, Prantsusmaa põhjaosas Reimsis asuva aianduskeskuse esist sillutist. **Audrey Libres** tervitab kliente, võtab tellimusi vastu, teeb lillekimpe ja hoolitseb kõrvalasuvas kasvuhuones taimede eest.

21aastane naine on Le Jardinets' töötanud kolm aastat ning töö sobib talle hästi. „Mõnikord on töö raske ja tööpäevad pikad. Kuid meie kollektiivis on hea atmosfäär ja ma tahaksin siin edasi töötada.“ Audrey räägib, et ta on ammu unistanud lilleseadja karjäärist ning tänu Euroopa Sotsiaalfondi kaudu Euroopa Liidu rahastatud koolitusele saadud abile liigub tema elu nüüd õiges suunas. See kõik ei ole olnud lihtne.

Audrey sündis Prantsuse Ardennides Sedanis ja armastus kõige loodusliku vastu pärinebki tema lapsepõlve kaunist metsikust mägisest piirkonnast riigi kirdeosas. „Väiksenä käisin koos isaga palju väljas. Käisime tihti seeni korjamas. Isa sõidutas mind aiakärus, mistõttu olin alati mullane!“

Tugev iseloom

Kui ta oli üheksa-aastane, läksid tema vanemad lahku ja ta kolis Reimsi koos oma emaga, kes seal uuesti abiellus. Tema vanaisa oli ühendav jõud, kes aitas perekonda – Audreyd ja tema kaht õde – koos hoida. Kui vanaisa 2001. aastal suri, muutus kõik palju raskemaks.

„Ma kannatasin sel ajal palju. Mu isa võttis mu igal teisel nädalavahtusel endaga kaasa, kuid mu võõrasisa üritas isana käituda ja mulle see ei meeldinud. Ma ei saanud temaga üldse läbi,“ meenutab ta. „Mul oli tugev iseloom ja ma rääkisin talle vastu. Nüüd ma kahetsen seda. Vanemaks saades olen hakanud teda mõistma. Ta tahtis meid aidata.“

Samal ajal ei kulgenud tema haridustee kõige paremini. „Mulle ei meeldinud kool,“ tunnistab ta. „Mulle meeldib liikuda, mistõttu tundus päev otsa laua taga istumine ja õpetaja kuulamine ajaraiskamisena. Ma tahtsin tööle asuda, kuid mu ema soovis, et läheksin edasi õppima.“ Audrey lahkus koolist 17aastasena ilma kvalifikatsioonita, olles õppinud keskkoolis vaid kolm aastat. „Ma ei kahetse seda,“ kinnitab ta.

„Kõik mind ümbritsevad inimesed julgustasid mind ja soovitasid mitte alla anda. Teise Võimaluse Kool andis mulle uue võimaluse ja ma olen neile selle eest südamest tänulik.“

Aasta hiljem, veelgi suuremate konfliktide keerises pakkis Audrey oma asjad kokku ja lahkus kodust. Ta läks elama oma pikaajase poiss-sõbra Nicolas' ja tema perekonna juurde ning mõneks ajaks katkes igasugune ühendus vanematega.

Teine võimalus

Audrey proovis mitmeid ameteid, näiteks rõivakaubandust. „See ei meeldinud mulle,” selgitab ta. „Tahtsin alati lilleseadjaks saada.” Lõpuks pääses ta kahekuise katseajaga lillepoodi tööle. Katseaja lõpus ei olnud omanikul teda enam vaja ja ta oli jälle töötu. „Tõsi, sel ajal olin ma küllaltki masendunud. Kuid kõik mind ümbritsevad inimesed julgustasid mind ja soovitasid mitte alla anda. Teise Võimaluse Kool andis mulle uue võimaluse ja ma olen neile selle eest südamest tänulik.”

2004. aasta novembris läks Audrey Champagne'i maakonnas Châlonsis kooli, mis on osa Prantsusmaa praktikantide koolituskeskusest (*Centre de Formation d'Apprentis – CFA*). Ta jäi sinna kuni 2005. aasta septembrini, mil ta registreeris end Le Jardinetsse õppeajale. Teise Võimaluse Kool aitab noori, alla 25aastaseid inimesi tööturule. Noored võtavad osa pidevast õppest, et täiustada oskusi prantsuse keeles, matemaatikas, side- ja infotehnoloogias, ning ka tööotsinguid käsitlevatest töötubadest. Samal ajal saavad nad töökogemust, mis aitab neil avastada või kinnitada tööalaseid ambitsioone. Kool aitab Audreyl leida ettevõtte, mis pakuks talle soovitud praktikat.

Kahe aasta jooksul, samal ajal aianduskeskuses töötades, läbis ta koolituse, et saada tööalase kutsesobivuse sertifikaat (*Certificat d'Aptitude Professionel – CAP*) lilleseades. Ta sai sertifikaadi 2007. aasta juunis ja otsustas seejärel minna edasi õppima puukooli, et saada diplom aianduses (BEP). Kool jälgib jätkuvalt tema arengut.

Ta veedab iga kuu ühe nädala Prantsusmaal Vosges'i piirkonnas Nancys. Kui ta soovib Le Jardinetsse tööle jääda, peab ta eksamid edukalt sooritama, mis nõuab pidevat pühendumist. Nancy on liiga kaugel, et sinna iga päev sõita, mistõttu peab ta peatuma hotellis.

Õppimine töö ajal

Puukoolis naudib ta töö hooajalisust. Kiireimad perioodid on kõigi pühakute päev ja jõulud, mil tuleb tegelda paljude tellimuste ja korraldustöödega, ning see kõik võib tähendada ületunde. Aianduskeskus, kus on müügil lai valik kaupu, sealhulgas aiandusvarustus ja lisaseadmed ning kunstlilledekoratsioonid, on avatud kuus ja pool päeva nädalas, sealhulgas pühapäeva hommikuti. Personal töötab vahetustega ja saab nädalas ühe päeva puhkust. Mõnikord läheb Audrey koos oma tööandjaga Belgia piiri lähedale lillevarusid soetama.

Kas täiusliku kimbu jaoks õige õie- ja värvikombinatsiooni leidmine nõuab ka erilist annet? Audrey on tagasihoidlik. „Esmalt on vaja omandada teadmisi värvide ja nende varjundite kohta,” ütleb ta. „See on maitseküsimus: mõni kimp on ilusam kui teine. Kui ma alustasin, ei olnud minu kimbud parimad, ja nüüd suudan ma vahet märgata.”

Ka tema isiklik elu on nüüd õigetele rööbastele jooksnud. Ta elab koos Nicolas'ga mugavas esimese korruse korteris koos kahe uudishimuliku kassipoja, Chicane'i ja Castroliga. Siiski on veel vara abielu peale mõelda. Nad on mõlemad noored ning Nicolas'l pole veel tööd. „Meil on vaja suuremat kindlustunnet,” ütleb Audrey ettevaatlikult. Ta suhtleb nüüd taas oma emaga ja ka isaga, kes elab Reimsist umbes tunni kaugusel. „Olukord on nüüd oluliselt stabiilsem ning ma tunnen end tuleviku suhtes kindlalt. Ma sooviksin väga isiklikku lillepoodi. See ongi mu unistus.”

Benoit Maujean, Le Jardinets' omanik, on Audrey arengut aastate jooksul isaliku pilguga jälginud. „Ta on saanud palju kogemusi ja nüüd on kõik tema enda kätes,” ütleb ta. „Ta võib jõuda kaugele, kui ta ainult tahab. Nüüd peab ta lendamiseks oma tiibu sirutama.”

Toimetulek elatise teenimisega

„Ma proovisin koolis õppida, kuid ei saanud sellega hakkama,“ ütleb **Bruno De Almeida Aveiro** tõsiselt. Nüüd 18aastasena meenutab ta, et õpiraskused algasid juba siis, kui ta oli seitsmene või kaheksane. „Keskendumisprobleemid tekkisid väga lihtsalt ja õpetaja soovitas mul erikooli minna.“

Bruno elab koos oma perega Luksemburgi põhjaosas asuvas vaikes Bisseni külas. Tema ema Benilde on koristaja ning isa Jorge töötab kohalikus firmas, mis tegeleb metallkonstruktsioonidega. Tema vanem vend, 22aastane Hugo, on tuntud rehvfirmas tootmisinsener.

Vaatamata õppimisprobleemidele suutis Bruno üles kasvades selgeks õppida mitu keelt. Tema vanemad kolisid Portugalist Luksemburgi veidi enne tema sündi ja nende kodune keel on portugali keel. Algkoolis õppisid vennad letseburgi keelt ning omandasid vanemaks saades ka prantsuse ja saksa keele. Hugo tunnistab, et vennaga suheldes kasutavad nad sisuliselt salakeelt, mille moodustavad eri keeltest võetud sõnad ning mis on kõrvaltvaatajale peaaegu arusaamatu. Lastena tähendas keeleküsimus seda, et kumbki vanematest ei saanud neid aidata, kui neil koolis küsimusi tekkis.

Täiendav tugi

Probleemidest ülesaamiseks läks Bruno akadeemilise integratsiooni keskusesse (*Centre d'Intégration Scolaire*), kus ta sai väikeses klassis ekspertõpetajatelt täiendavat abi. Varases teismeeas pakuti talle võimalust veeta üks päev nädalas Merscheidis Liewenshaffi projekti raames (skeem, mida Euroopa Liit Euroopa Sotsiaalfondi kaudu kaasrahastab). See aitab eriprobleemidega või ilma ametliku kvalifikatsioonita noortel täiustada sotsiaalseid, akadeemilisi ja tööalaseid oskusi ning täielikult ühiskonda integreeruda. Kaks aastat hiljem, 2006. aastal, hakkas Bruno projektist täies mahus osa võtma.

Talle meeldis Liewenshaffi uudne lähenemine. Liewenshaffis saab valida viie kutseõppemooduli – kokanduse, põllumajanduse, aianduse, metallitöö ja puhastustegevuse – vahel. Bruno valis puhastusala ning avastas tõelise huvi masinatega töötamise ja õigete toodete kasutamise vastu. „Ma saan keskenduda millelegi, mis mind huvitab, lisaks ma õpin kiiresti,“ selgitab ta, „kuigi muudel

„Lapseeast alates ei olnud ma kunagi töötamisele mõelnud. Mu pere aitas mind alati ning ma eeldasin, et kõik ongi nii lihtne. Kuid tegelik elu ei ole selline.”

juhtudel ei suuda ma üldse keskenduda.” Siiski, oma lemmiktegevuse – videomängude mängimise – kohta ütleb ta, et tal ei ole ekraanil toimuvale keskendumisel mingeid probleeme.

Töö alustamine

2008. aastal aitas projekt Brunol saada töökogemuse Bisseni kohalikus omavalitsuses. Väikeste linnaparkide ja -aedade hoolduse meeskonna liikmena töötab ta kodust vaid paariminutilise jalutuskäigu kaugusel. Tema riiklikult rahastatav palk on 80% miinimumpalgast ning kolmekuist töölepingut on võimalik kaks korda uuendada. Ta vastutab koos kolleegidega Bisseni avalike aedade ja meelelahutusosalade puhastamise ning hooldamise eest. Töö erineb vastavalt aastaajale: sügisel on vaja koristada puulehti, jõulude ajal kaunistada linna kirikus Kristuse sünni stseeni ning kevadel peenraid ette valmistada ja lilli istutada. Ta on tööd tehes palju õppinud ning talle meeldib tema ameti mitmekesisus. „Ma eelistan tööd õppimisele,” tunnistab ta.

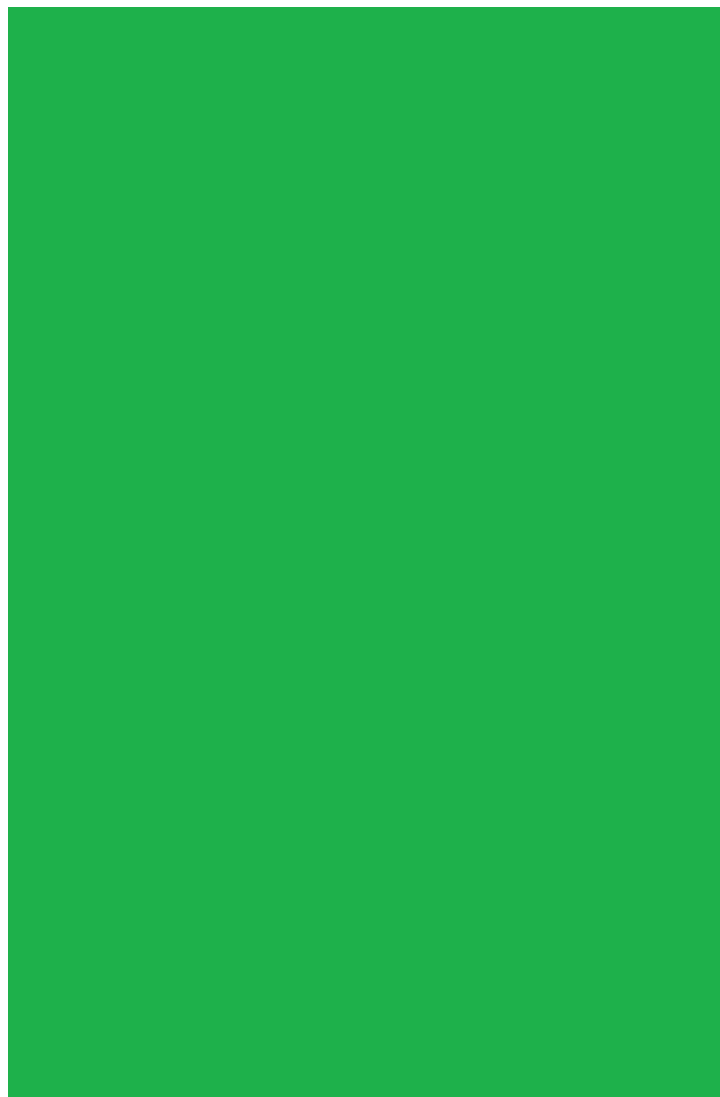
Liewenshaffi sotsiaaltöötaja toetab teda endiselt ning ta käib seal tihti, aidates näiteks kontserte ja ühiskondlikke tegevusi korraldada. „Mõnikord olen köögis abiks, mõnikord koristan,” selgitab ta. „Ma tunnen sealseid inimesi.” Pärast üheksakuist töökogemust võib ta vajadusel püsiva töö leidmisel abi saamiseks keskusesse naasta. Ideaaljuhul sooviks ta jätkata oma praegust tööd, kuid ta mõistab, et see võib keeruliseks osutuda. Munitsipaalpersonalit arv sõltub kogukonna suurusest ning ta peab ootama, kuni mõni töökoht vabaneb.

Valmistumine eluks

Bruno praktilised oskused on ka kodus kasuks tulnud. Isa ja pojad on kümne aasta jooksul kodu täielikult renoveerinud. „Hetkel on seis ikka kaootiline,” tunnistab Bruno. „Kogu ettevõtmine on olnud raske ning me tegeleme sellega ikka veel.” Bruno käib juhiloa saamiseks ka autokoolis. See avab rohkem uksi, võimaldades tal juhtida Bisseni linnagaraažis seisvaid veokeid, ekskavaatoreid, kilustikulaotureid ja pühkimismasinaid.

Sellele vaatamata ei mõtle ta kuigi palju tulevikule. „Ma ei olnud kunagi mõelnud, mida ma tahan elus teha, kuid Liewenshaffis kü-

sisin ma endalt seda. Sain aru, et pean leidma töö, kuid ei teadnud, milline see peaks olema. Lapseeast alates ei olnud ma kunagi töötamisele mõelnud. Mu pere aitas mind alati ning ma eeldasin, et kõik ongi nii lihtne. Kuid tegelik elu ei ole selline. Ma ei arenenud koolis üldse ja kui poleks olnud Liewenshaffi, ei oleks ma üldse tööd leidnud,” märgib ta. „See näitas mulle tegelikku elu ja ka seda, et elus peab tööd tegema. Ma olen siin õnnelik. Pean vaatama, kuidas asjad edasi lähevad.”

Hea vorm kogu eluks

On september Lõuna-Dublinis, Iirimaa. **Sheena Matthews** jõuab aegsasti vabaajakeskusesse, kus ta juhendab kursust, mis koolitab noori jõusaali- ja sporditreeneriteks, ning kus valmistatakse neid ette muudeks tegevuspõhisteks ametiteks. Alustuseks on kavas auditoorne anatoomiatund, seejärel tuleb minna 40minutilise steppaeroobika tundi, millele järgneb sama palju energiat nõudev sessioon spinninguratastel. Need on 27aastase naise hommikused töökohustused.

Kuigi see kõik paistab väsitav, pakatab Sheena oma tööst rääkides energiast ja entusiasmist. „Mulle tõesti meeldib õpetada. Tore on näha, kuidas õpilased aktiivsemaks saades oma elusid ümber kujundavad,“ ütleb ta. Tema juhendatav kursus „Spóirt Teic“ on kohalik koolitusalgatus, mida pakub FÁS (Iiri riiklik koolitus- ja tööhõiveorgan) ning mida Euroopa Sotsiaalfondi kaudu toetab ka Euroopa Liit.

„Kursus annab õpilastele võimaluse töötada vabaajakeskustes ning nad saavad rahvusvaheliselt tunnustatud treeneri kvalifikatsiooni,“ märgib Sheena. Programmi saab vastavalt õpilase eelistustele kohandada. „Me püüame neile anda kogemust alal, millega nad soovivad tegelema hakata, olgu see siis spordi- või jõusaalitreeneri töö või tantsuõpetamine. Minu eesmärk on saada inimesed tööle. Aidata neil saavutada seda, mida nad elult ootavad. Ma näen, kuidas uued õpilased saavad häbelikena ja kuidas nad siis muutuvad. Programm annab neile enesekindlust ning suhtlemisoskust.“ Veel lisab ta, et koolitust on saatnud edu. „Umbes 90% õpilastest saavad tööd spordi-, vabaaja või muul tegevusalal.“

Sheena on kursuse entusiastlik esindaja ning selleks on hea põhjus: mõni aasta tagasi oli ta ka ise õpilane. Ta ütleb, et üheksakuuline kursus „muutis ta elu täielikult“. „Mul on meeles, missuguses olukorras ma enne seda olin,“ selgitab ta. „Ma jätsin kooli pooleli, kui olin 14 või 15. Mul polnud aimugi, mida ma teha tahan. Mul polnud mingeid suundi ega eesmärke.“

Üksikema

Ta töötas erinevates kohtades, olin ettekandja, koristaja ning turul müüja. „Vahetasin ühe töökoha teise järel,“ jutustab ta, „ühe halva töö teise halva töö vastu. Sellegipoolest olin ma alati hea töötaja. Mind sooviti edutada, kuid teadsin, et ei soovi seda igavesti teha,

„Minu eesmärk on saada inimesed tööle. Aidata neil saavutada seda, mida nad elult ootavad. Ma näen, kuidas uued õpilased saabuvad häbelikena ja kuidas nad siis muutuvad.”

niisiis lahkusin alati.” 18aastaselt jäi ta rasedaks. „Tol ajal olin ma õnnelik, kuid praegu arvan, et olin pisut liiga noor. Sellises vanuses laps saada on suur vastutus,” rõhutab ta. Üksikemadus muutis Sheena ja tema lapse Megani abirahadest sõltuvaks. Raske oli nii rahaliselt kui ka psüühiliselt: ta võttis kaalus juurde ning kannatas sünnitusjärgse depressiooni all. „Umbes aasta pärast Megani sündi otsustasin midagi oma olukorra muutmiseks ette võtta. Ma ei tahtnud, et ta mind mitte kellekski peaks,” ütleb Sheena. „Ma soovisin eeskujuks olla.”

Treenimine ja professionaalne juhendamine osutusid pöördepunktiks. „Ma hakkasin jõusaalis käima ning osalesin isikliku arengu koolitusel.” Sheena võttis kaalus alla ning muutus enesekindlamaks. „See kõik pani mind mõistma, et elul on mulle midagi rohkemat pakkuda. Mäletan, kuidas käisin aeroobikatundides ja kohtusin treeneriga. Ta nägi suurepärase välja ning paistis endaga rahul olevat. Ma ütlesin endale: „Ma tahan ka sellist tööd!” Kui Sheena küsis juhendajalt nõu, rääkiski too talle „Spóirt Teic’í” kursusest.

Enesekindlamaks saamine

Sheena registreeris end kursusele ning nägi kohe tulemusi. „Kui ma esimest korda klassi ees rääkisin, värisesin ja närveerisin. Kuude möödudes muutusin oluliselt enesekindlamaks. Praegu nautin õpilaste ees olemist.” Pärast kooli lõpetamist ja enne töölesäämist South Tallaghti vabaajakeskusesse, kus kõnealused kursused toimuvad, töötas ta jõusaalides ning tantsutreenerina. Tegelikult soovis ta olla hoopis kursusejuhendaja. Ta hakkas teisi juhendajaid asendama. „Ma töötasin siis 11 päeva järjest. Olin kohutavalt väsinud, aga tahtsin väga juhendajaks saada. Mul polnud kavaski alla anda.”

Sheena kogemused on talle õpetanud, et ta suudab oma elu muuta. „Ma olen õppinud eesmärke seadma ja nende poole püüdlema.” Tulevikuks on tal veelgi plaane. „Järgmiseks tahan meditsiinikooli minna,” ütleb ta. „Ma tean, et ma suudan seda. Isegi kui selleks kulub palju aega, ei kavatse ma loobuda.”

Tulevikulootus idast

Porto linn Portugalis on rahvusvahelise kaubanduse keskus olnud juba sajandeid; **Bruno Teixeira** jätkab oma kodulinna traditsiooni. Aitamaks Portugali ja Aasia ettevõtetele koos töötada, lõi noor eraettevõtja 2008. aastal konsultatsiooniettevõtte Trading EuroPacific.

Teixeira aitab ettevõtetele leida vahendajaid, tarnijaid ja agente Aasias uutele turgudele sisenemiseks ning kulude vähendamiseks. „Kultuurilised erinevused ELi ja Aasia vahel muudavad ettevõtetele üksteise turgudele juurdepääsu keeruliseks,“ ütleb 29aastane mees. „Ma otsustasin luua äri, mis oleks kahe maailmajao vaheliseks sillaks.“ Tema ettevõtte Trading EuroPacific töötab koos Portugali ettevõtetega, mis soovivad müüa Aasia turgudele ja vastupidi või leida tootjaid ja kontrollida tootmiskvaliteeti. Ta töötab võrgustikuga üle seitsme Aasia riigi: Indoneesia, Hiina, Vietnam, Malaisia, Tai, Singapur ja Filipiinid. „Me katame üle 50% maailma elanikkonnast.“

Ta avastas äriiniši 2006. aastal, kui töötas Network Contacto koolitusprogrammi raames Portugali saatkonnas Jakartas, Indoneesias. Euroopa Sotsiaalfondi kaudu kaasrahastas programmi Euroopa Liit.

Oluline kogemus

Programm, mida pakub Portugali väliskaubanduse instituut (ICEP), koosnes kolmekuulisest algkoolitusest kaubandusosakonnas Portugalis, millele järgnes kuus kuud Indoneesias. Selle aja jooksul valmistas Bruno ette aruande Indoneesia turust ning aitas Portugali ettevõtetele turule siseneda.

Kogemus osutus Bruno praeguse töö jaoks ülioluliseks. „See ametikoht oli kontaktide seisukohalt väga hea,“ ütleb ta. „Ma kohtusin otsustajate ja mõjukate inimestega. Sain rohkem teada regioonist ja Euroopa ettevõtete võimalustest Indoneesia turul.“

„Veel enne seda, kui Indoneesiasse läksin, mõtlesin Aasias äri alustamise peale,“ lisab Bruno. „Juba lapsena olin sellest piirkonnast lummatud. Mulle meeldis kohutavalt lugeda kultuurist ja metsikust loodusest,“ selgitab ta. Aasia äripotentsiaali kohta õppis ta ka majandus- ja turundusõpingute käigus ülikoolis. „Aasias paikneb pea 50% maailma elanikkonnast. See on maailma vabrik ning annab suure osa toormaterjalist,“ räägib ta.

„Aasias on küllaldaselt võimalusi, kuid ettevõtetel on väga raske Aasia turgudele pääseda. Vajatakse kedagi, kes pakuks tuge ja nõu.”

Pärast Indoneesiast naasmist töötas ta telekommunikatsiooni ettevõtte turundusosakonnas. Siiski oli tal alati olnud soov juhtida oma ettevõtet ja koos Indoneesias kohatud partneriga hakkas ta plaanima, kuidas oma teadmisi Aasia turgudest ning kohalikke tutvusi äri loomiseks ära kasutada.

Trading EuroPacific loodi jaanuaris 2008. „Plaane hakkasime tegema umbes aasta enne seda.”

Juurdepäas võimalustele

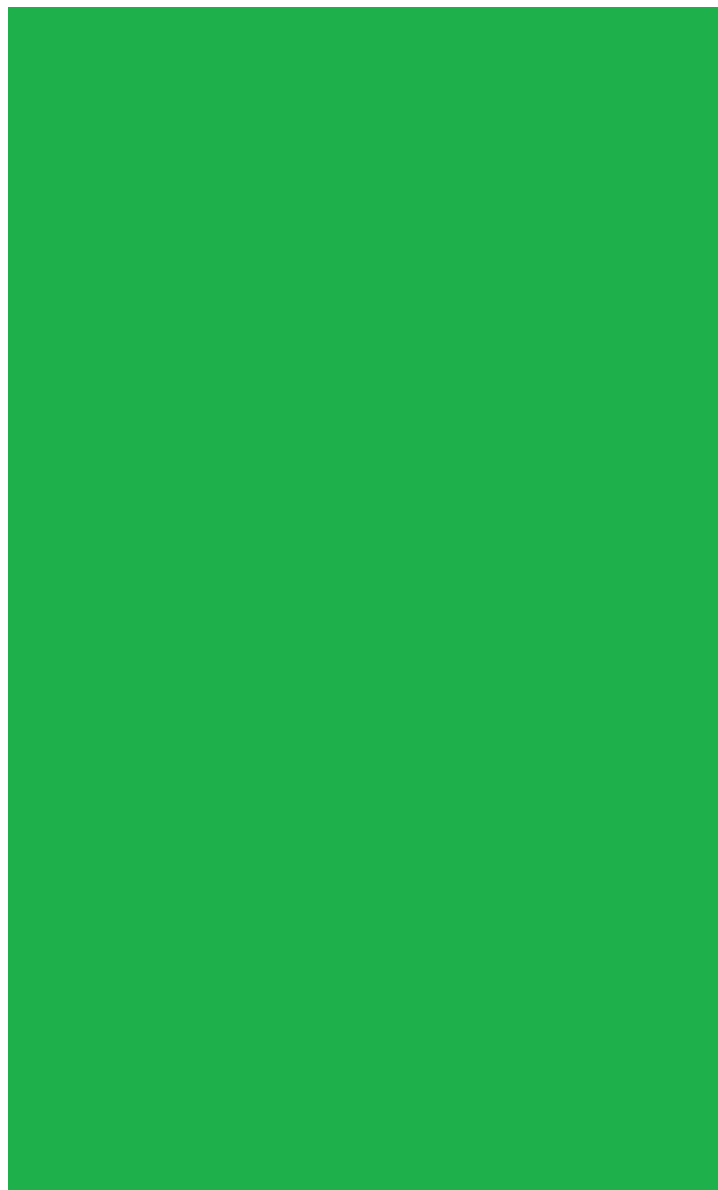
„Ehkki algusjärgus, on vastuvõtt seni olnud positiivne ja äri läheb hästi.” Ainsaks suureks probleemiks on seni olnud tema vanus. „Kui inimesed mõtleavad suurte ettevõtete konsultandile, ei oota nad noort inimest, kes tuleb ja hakkab nõu andma,” ütleb ta. „Nende veenmiseks kulub aega. Pärast seda, kui näitan neile oma teadmisi ja tutvusi, avaldab see neile sügavat muljet, kuid alguses on raske.” Praegu on Bruno kliendiks mitu suurt ettevõtet ja ta omab partnerite võrgustikku Aasia riikides. „Me loodame välja töötada pikaajalised suhted [Portugali ettevõtetega] ja juhtida nende turge Aasias.”

Bruno toob näiteks ühe oma klientidest, Portugali tekstiilitootja. „Ettevõtte ei suuda siin kõiki vajalikke aksessuaare toota. Me viime selle ettevõtte kokku spetsiifilise oskusteabe ja tootmisvõimsusega ettevõtetega Aasias,” räägib ta. „Nii saavad nad oma tootevalikut mitmekesistada.” Üks teine ettevõtte, millega ta koostööd teeb, toodab Portugalis suuremõotmelisi metallitöömehhanismid. Bruno aitab leida kliente, kellele oma tooteid müüa. „Aasias on küllaldaselt võimalusi, kuid ettevõtetel on väga raske Aasia turgudele pääseda,” ütleb ta. „Vajatakse kedagi, kes pakuks tuge ja nõu.”

Plaanid

Tulevikus kavatseb ta oma tegevust ka teistesse Euroopa riikidesse laiendada. „Soovin avada kontori Barcelonas. Hispaania oleks esimene samm.” Veel püüab ta siseneda Indiasse ja on saanud järelepärimisi Brasiilia ja Mehhiko ettevõtetelt, kes soovivad Aasias äri teha. Sellegipoolest tahab ta enne laienemist oma äri kindlalt paika saada. „Tahame enne teistesse riikidesse minemist tugevnedada Portugalis. See on sammsammuline protsess.”

Tema teiseks sooviks on, et tal oleks pisut rohkem vaba aega. „Hetkel töötan ma väga palju. Mu nädalavahetustel on komme kuhuigi ära kaduda,” lisab ta. „Ma soovin, et mul oleks võimalik rohkem spordiga tegeleda, tüdrukusõbraga aega veeta ning looduses viibida.”

Tervislik ettevõtmine

On lõuna-aeg ja kohvikus Zdravá Jídelna Spirála (Tervislik Spiraal) Tšehhis České Budějovices palju tegemist. Väikeses kohvikus jagab laudu, vestleb ja mängib palju erinevat rahvast: kiireks eineks läbi astuvatest töolistest ja üliõpilastest pensionäride ja lastega peredeni, kes on end kauemaks sisse seadnud. Nad kõik on tulnud värskest valmistatud päevaroogade pärast: karriga vürtsitatud juurvili ja riis, tummised supid, falafelid (kikerhernestest kotletid) ning kodused küpsetised.

Radmila Petroušková, kes kohviku oma sõbraga 2008. aasta alguses avas, selgitab oma nägemust. „Me keskendume taime- ja tervisetoitudele,” räägib ta. „Püüame võimalikult palju kasutada orgaanilisi ja biotoiduaineid ning väldime säilitusaineid, liigset soola ja vürtse. Meil on ka gluteenivabad ja allergikute road.” Mõnikord pakub kohvik küll kala, kuid mitte liha. „Samuti püüame kõikjal, kus võimalik, kasutada õiglase kaubanduse tooteid. Meile on tähtis olla võimalikult eetiline,” lisab ta. Lähenedamine paistab olevat populaarne ja kohvik on juba leidnud püsiklientuuri. „Vastuvõtt on seni hea olnud,” jätkab 26aastane kohvikupidaja. „Meil on tõesti sõbralik atmosfäär.”

Radmila jaoks on nii oma äri juhtimine kui ka toitlustamine tegevusaladena uued. Alates 16. eluaastast töötas ta modellina, esines moeetendustel ja pildistamistel, reisisid kogu maailmas. „See oli suurepärase kogemus,” ütleb ta. „Nägin maailma ja sain selle eest palka.” 23aastaselt tundis ta, et tema poodiumipäevad on möödas, ning soovis rahulikumat elu. Ta võttis vastu administraatorikoha oma kodulinna hotellis, kuid kolme aasta pärast ei rahuldunud see teda enam. „Kõik päevad olid ühesugused. Ma vajasin uut väljakutset,” ütleb ta.

Koos sõbraga, kellel oli kokatöö kogemus, mõtles ta avada kohviku, kus müüdaks peaaesjalikult tervislikku toitu. „Meil mõlemal on tervislik elustiil ning leidsime, et meie ideel on suur potentsiaal,” räägib ta. „Arvasime, et selles linnas oleks tervislikule toidule nõudlust. Midagi taolist nagu siin ei ole kusagil mujal.”

Kasulik nõuanne

Noori ettevõtjaid toetav programm, mille kaasrahastaja Euroopa Sotsiaalfondi kaudu on Euroopa Liit, aitas Radmilal ja tema sõbral oma idee ellu viia. Asjatundjad andsid neile nõu, kuidas kohvikut

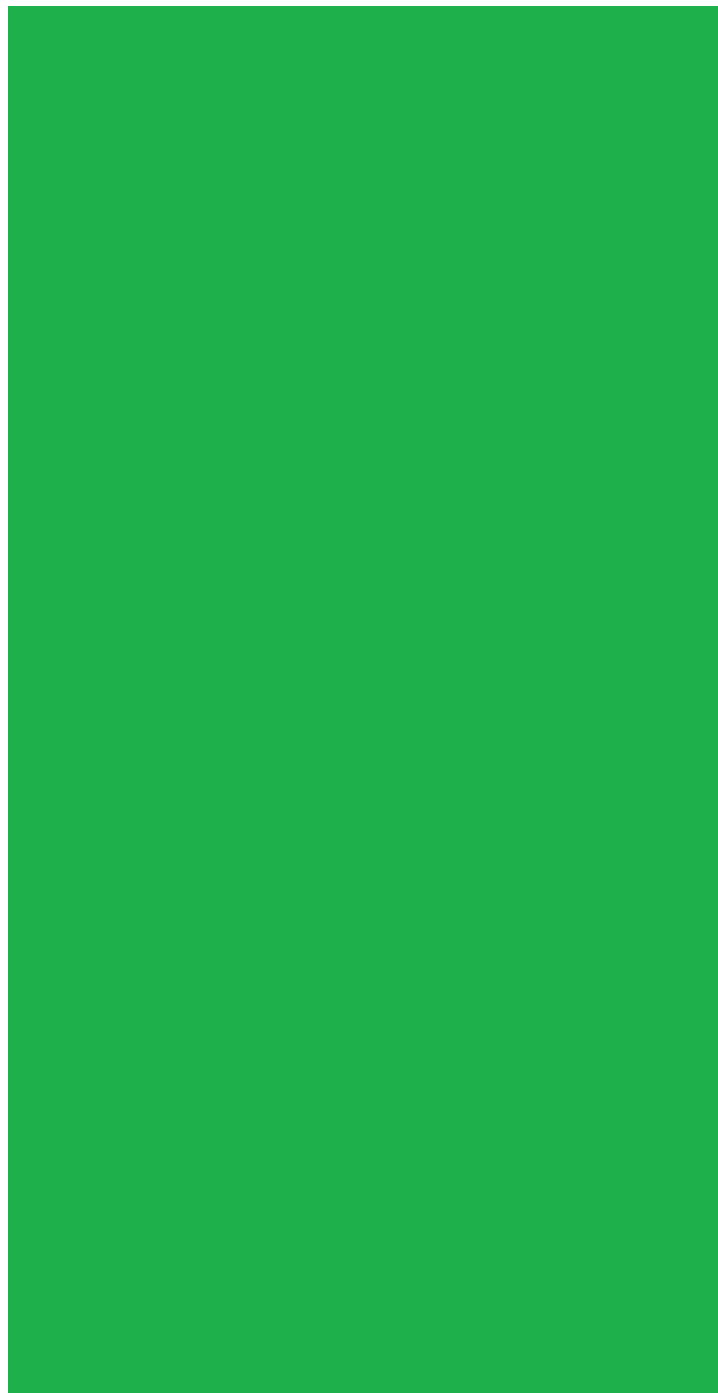
„Mul on väga hea meel, et ma sellise otsuse tegin. Ma olen nüüd iseenda ülemus ja see meeldib mulle väga.”

töole saada ning koostada pangale esitamiseks toimiv äriplaan. „Kummalgi meist polnud mingit äri alustamise kogemust,” ütleb ta. „Nõustajad aitasid meid palju rahastamise ja asjaajamise osas. Meid saadeti õigete inimeste juurde.”

Kohvik avati 2008. aasta alguses pärast aasta kestnud plaanimist, kui pangalaen oli kindlustatud. „Mul polnud alguses aimugi, kui palju tööd ärijuhtimine nõuab. On suur vahe, kas oled lihtsalt töötaja või ise oma leivaisa.” Kui Radmila tegeleb administratiivküsimuste, paberimajanduse ning arvepidamisega, siis tema partner vastutab toidu eest. „Minagi avastan kogu aeg midagi uut toiduvalmistamise kohta,” ütleb Radmila.

Siiani on ettevõtmine edukas olnud ja noored ettevõtjad kogemusega rahul. Neil on plaan tulevikus äri laiendada. „Me tahame laiendada, et rohkem inimesi mahutada,” jätkab ta. „Soovime palgata rohkem personali: püüame leida veel ühe koka.” Lisaks on neil plaanis laiendada pakutavate teenuste hulka, näiteks kohalike algkoolide lõunad. Kohvikule soovivad nad teha ka tervisliku kiirtoidu akna. „Meile meeldiks kunagi laiendada ka teistesse linnadesse,” sõnab ta. „Aga hetkel pole see tähtis: teeme ühe sammu korraga.”

„Mul on väga hea meel, et ma sellise otsuse tegin,” võtab Radmila eelneva kokku. „Ma olen nüüd iseenda ülemus ja see meeldib mulle väga.”

Noorte ja energia suunamine

Pärast mõneaastast tööd tootesitlejana ja turundusagendina oli **Yann Lelièvre'il** selge, kuidas edasi minna. „Nähes, kuidas sõbrad ja kolleegid heade ideede ning raske tööga maailmas edasi jõudsid,“ ütleb ta, „tahtsin ka mina midagi sarnast teha.“

Yann on innukas välisportlane, kes rulluisutab tööle ning nädalavahetusel tegeleb kaljuronimisega. Tema energia paistab ammendamatu. „Kuid ilma kindla äriplaanita,“ ütleb ta, „oli mu unistus avada pood, mis müüks välispordivarustust, käest libisemas.“

Asjaolu, et ta oli kõigest 27aastane, ei paistnud Yanni segavat, kuid teistele, näiteks Clermont-Ferrandi kohalikele laenuandvatele rahaasutustele, paistis tema vanus tema vastu töötavat. „Mul oli väga raske panna pank mind tõsiselt võtma,“ selgitab ta. „Ma olin juba ise läbi viinud turu-uuringu, kuid ei olnud päris kindel, kuidas oma ideid esitada, kuidas muljet avaldada.“

Clermont-Ferrandi osaliselt Euroopa Liidu poolt Euroopa Sotsiaalfondi kaudu rahastatav programm Espace Info Jeunes aitab noortel saada väljaõpet, leida tööd, tegevust ja eluaset või alustada oma projektiga. „Saan aru vajadusest reeglite ja regulatsioonide järel,“ ütleb Yann, „kuid mõistus ei saa aru rõngastest, millest äri alustamiseks läbi peab hüppama.“

„Espace Info Jeunes aitab mul süsteemist aru saada ning luua professionaalse äriplaani. See tõeline tõuge andis mulle võimaluse veenda pankasid, kuid lisaks leida ka olulisi tarnijaid. Ilma selle programmiga ei oleks ma täna siin.“

Rohelised spordialad

Yanni Espace'i pood müüb erinevaid kvaliteetseid riideid, jalanõusid ning varustust ronimiseks, alpinismiks, rulluisutamiseks, rulutamiseks ning terveks reaks muudeks n-ö rohelisteks välispordialadeks (s.t spordialad, milles ei kasutata mootoreid). Ta on uhke oma ärikeskkonnatunnistuste üle, see teema on talle südamelähedane. „Me ei varusta saastajaid,“ jääb ta endale kindlaks. „Me müüme ainult vastupidavaid tooteid, järgime rangelt prügi sorteerimise eeskirju ja pood ise on varustatud kõige energiasäästlikuma valgustusüsteemiga.“

Pärast poe avamist 2002. aastal on see pidevalt laienenud. „Me kolisime just suuremale pinnale. Täna töötab minu juures üks osalise

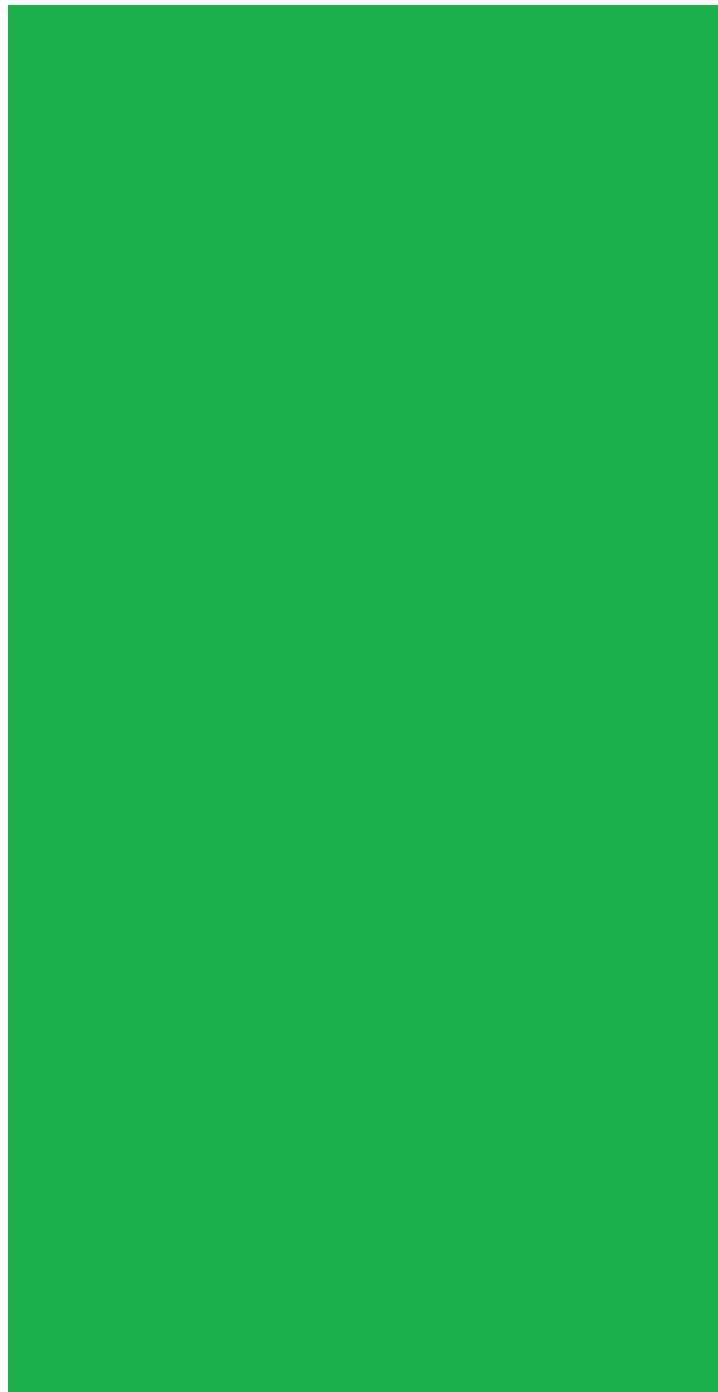
„See kogemus on mind muutnud. See on andnud mulle enesekindlust. Ma tean nüüd, kuidas asjad käivad ja et suudan keskendudes edu saavutada.”

ja kaks täiskohaga inimest ja selle üle on mul eriti hea meel. Meil on suurepärase meeskond. Me õpime pidevalt uute toodete ja tehnoloogiate kohta ning pakume oma klientidele parimat võimalikku nõu,” selgitab ta innustunult.

Edule rajamine

Yanni dünaamilisus ja energia saaks võidu ka kõige vaenulikumas ärikeskkonnas. „Mulle meeldib kiirus, liikuda, aidata inimesi ja asju liikuma. See on põnev!” Pingeval hetkel, pärast poe uste sulgemist, võtab ta aega mõtisklemiseks. „Ma arvan, et sisimas olin ma inimene, kellel puudus eneseusk,” tunnistab Yann. „See kogemus on mind muutnud. See on andnud mulle enesekindlust. Ma tean nüüd, kuidas asjad käivad ja et suudan keskendudes edu saavutada.”

„Ma ei oska öelda, kus ma olen kahe, viie või kümne aasta pärast, kuid üks on selge: siin ma ei peatu. Ma liigun edasi, leian suuremaid ja paremaid võimalusi, haarates ka uued kolleegid, partnerid ja liitlased endaga kaasa.”

**Võrdsus naiste
ja meeste vahel**

Naised töötavad, samal ajal kui vanem põlvkond lõbutseb

Augorous, väikeses Küprose külas Famagusta lähedal, seisab hästi hoitud sajandivanune maja. Sellel värskelt renoveeritud ehitisel on röömsad sinised aknaluugid, kivipõrand ja puidust laed. Päikesepaistelise ja õhurikka sissekäigu seinal seisab pitsi heegeldatuna „Tere tulemast Club 2007sse”. Ümber laua lükib rühm eakaid mehi ja naisi – nende näod on pargitud aastatepikkusest töötamisest Vahemere päikese käes – naeratades ja naljatledes suuri ümmargusi helmeid niidi otsa.

See on programmi „Mitte kunagi üksi kodus” (Never Home Alone) süda. Programm käivitati 2007. aasta jaanuaris ja Euroopa Sotsiaalfondi kaudu on selle kaasrahastaja Euroopa Liit. Programmi eesmärk on aidata kohaliku kogukonna naistel kergemini töö käia, pakkudes tuge ja meelelahutust nende vananevatele vanematele, kelle eest hoolitsemiseks peaksid naised ehk muidu koju jääma.

Stress ja pikad tööpäevad

Koulla Aggelou on üks 15 naisest, kes programmist otsest abi saab. Tal on kaks last ja ta töötab iga argipäeva hommikul külas koristajana; samal ajal käib tema 71 aastane ema Fotini aga nii-öelda klubis. „Enne selle plaani toimima hakkamist oli elu väga keeruline,” selgitab ta. „Mul ei olnud enda jaoks üldse aega, mõnikord isegi mitte pere jaoks. Ma olin pidevalt stressis ja alati oli kuhugi kiire.” Koulla koristab naabruses asuvas Ayia Napa kuurordis kortereid. Mõnikord tuli tal bussile tõtata kell kuus hommikul ja töötada 12tunnises vahetuses; või siis jõudis ta koju kell 11 õhtul. „Mõnikord oli see nii väsitav, et mõtlesin tööst loobuda,” tunnistab ta. Kuid pere vajab tema sissetulekut. Koulla abikaasa Angellos töötas enne kohalikus restoranis töökoha leidmist ehitajana. „Kui ma poleks töö käinud, oleks meil väga raske olnud,” sõnab Koulla.

Programmi mõju laieneb loomulikult ka ülejäänud 15 pere poegadele ja tütardele. Vanemad – vanim neist on 88 – käivad keskuses iga argipäeva hommikul. „Programmi peamine eesmärk ei ole mitte vanade inimeste eest hoolitsemine, vaid hoopis naistele töölkäimise võimaldamine,” kinnitab Andri Christoforou, klubi juhataja. „See annab neile aja, mis on tarvilik nende endi ja nende perede eest hoolitsemiseks.” Lisaks saavad nad nõu töövõimaluste kohta.

Hoolimata sellest, et vanemad ei ole peamiseks sihtrühmaks, meeldib neile keskuses käia. Igal hommikul tegeletakse kas ku-

„Enne selle plaani toimima hakkamist oli elu väga keeruline. Mul oli pidevalt stress ja alati kuhugi kiire.”

dumise, maalimise või ehete valmistamisega. Mõnikord tehakse endale ise kohvi või kooke, moosi ja makarone. „See on nagu kodu kodust,” selgitab Andri. Kolm korda nädalas pakuvad ravisessioone füsioterapeudid ja arstid. Korraldatakse ka väljasõite näitustele ja muuseumidesse. Et Augorou on väike küla, on enamik eakaid, kaasa arvatud Fotini, võimelised ise keskusesse jalutama. Kui aga hooldajad märkavad, et keegi on puudu, helistatakse, et kontrollida, kas kõik on hästi ja kas on vaja kellelegi järele sõita. Varasel pärastlõunal, pärast kodust lõunat, läheb väike rühm pensionäre väarikalt koju.

Hea seltskond

„See on väga hea programm. Vanadel on seal lõbus,” kinnitab Koulla. „Esimest korda on meie külas midagi sellist korraldatud. Varem oli mu ema mures, sest ta teadis, et mul on stress. Nüüd naudib ta programmi tegevusi ja me kõik tunneme end paremini.”

„Seal on mõnus seltskond ja üldse on see meeldiv viis ajaveetmiseks,” nõustub Fotini, kes on üle elanud rinnavähi. „Tüdrukud, kes klubi peavad, on väga toredad. Kohtun seal omaealistega ning jutustame vanadest aegadest. Kui ma siin ei käiks, peaksin koju jääma. Lisaks on mul hea meel, et tütar saab nüüd muretumalt tööl käia.”

Koulla ja Fotini on nii lähedased, et võib olla üllatav, et tege-likkuses on nad kasuema ja -tütar. Koulla pärisema suri, kui tüdruk ei olnud veel aastanegi, jättes pereisa Costase üksinda kaheksa väikese lapsega. Koulla oli kõigest nelja-aastane, kui Fotini abiellus tema isaga ning võttis sellega julgustnõudva ülesande lapsed üles kasvatada. „Mu kasuema kasvas mind kui oma last,” ütleb Koulla tänulikult. „Näen teda iga päev ja me ei saa üksteiseta hakkama.”

Kui on aega

Koulla töötab viis päeva nädalas hommikul poole kaheksast kella üheni pärastlõunal. Nii saab ta oma 11aastased kaksikud Simeose ja Fotini külla kooli saata ja poole kolmest nendega kooli värvavas uuesti kohtuda. Koduteel peatuvad nad tihti vanemate majas. Koullal on aega lastele lõuna valmistada, aidata neil koduseid ülesandeid teha ning jälgida nende kooliväliseid tegevusi: tant-

simist ja inglise keele tunde. „Enne programmi käisin igal vabal hetkel ema juures abiks ning alati oli ajaprobleem,” selgitab ta. „Mõnikord pidin ma hommikuti emaga olema ning pärastlõunal tööle minema, kuid nüüd on mul laste jaoks aega.”

Koulla koristab Augorous igal nädalal viit maja. 80ndates eluaas-tates üheksa lapse ema ning paljude lapselaste vanaema Christina Kaoulla on üks naabritest, keda Koulla kahe aasta jooksul aitamas käinud on. Koullale on lisaraha ainult üks põhjus tööl käimiseks. „Me oleme sõbrad ja meil on tore,” selgitab ta Christina terrassil pelargoonipotte kraamides. „Ma ei käi siin ainult raha pärast.”

Mänguaeg kontoris

Stephan Wittich on Viini Ülikoolis töötanud 12 aastat. Rahvusvahelise õiguse professori assistendina on tal aeganõudev ajakava, mis sisaldab nii õpetamist kui ka uurimisprojekte.

Kui Stephan ja tema naine Isabel, kes samuti ülikoolis töötab, neli aastat tagasi oma esimese tütre Marie said, muutus tema elu veelgi kiiremaks. Pärast Marie sündi võttis Isabel kohe aasta töölt vabaks ning Stephan tegi sama järgmiseks 12 kuuks. „Ma ei õpetanud enam,“ ütleb mees. „Esmatähtis oli Marie eest hoolitsemine. Siiski polnud see tegelikult puhkuseaeg; mul oli endiselt palju tööd.“

Alustanud oma doktoritööga, mis tegeleb rahvusvaheliste kohtute menetlustega, pidi ta leidma võimaluse, kuidas kombineerida pikki tööpäevi lapsevanemakohustustega. „Teadusinimesena on mul see eelis, et olen oma töös paindlik. Teisalt on aga väga oluline, et oleks üks rahulik koht, kus saaks segamatult keskenduda,“ jätkab ta.

Lahenduse leidmine

Stephanil õnnestus kasutada ülikooli pakutavat lapsehoiuteenust, mis on mõeldud nii tudengitele kui ka personalile. „Ainult tänu lastesõimele oligi mul võimalik üldse midagi tehtud saada,“ ütleb mees.

2002. aastal alguse saanud ning Euroopa Sotsiaalfondi kaudu Euroopa Liidu kaasrahastatud „Laste kontori“ projekt (Children’s office) seab oma sihiks pakkuda taskukohast ning paindlikku lastehoidu. „Tavaline lastesõim ei olnud õigupoolest üldse mõeldav. Ilmselt poleks me saanud seda endale lubada,“ sõnab Stephan. Professionaalsed hoidjad ning sobivad tingimused on väikelastele ja lastele vanuses kuni 12 aastat saadaval igal argipäeval. Samal ajal on lapsevanemate käsutuses vaikne arvutite ja lugemislauadega varustatud tööruum, mis võimaldab oma tööga tegeleda ning ikka lapse läheduses viibida. Stephan mainib eelisena tavalise sõime ees asjaolu, et lastehoidu saab kasutada väikese etteteatamisajaga ning ka kõigest mõneks tunniks.

Tihti peale on lapsevanemaks saamine põhjus, miks õpinguid või akadeemilist karjääri muudetakse, edasi lükatakse või pooleli jäetakse. Ülikool otsustas personali ja õpilasi aidata. Koordinaatorite

*„Ma sain oma tööd jätkata ainult tänu lastehoiule.
See andis mulle võimaluse oma väitekirja
kallal töötada ja ühtlasi tütre eest hoolitseda.“*

hinnangul on lapsevanema kohustused ligi 11%-l Viini üliõpilastest, see on ligi 11 500 inimest; personali puhul kuni 50%-l.

Stephanile oli lastehoiu kasulikkus selge. „See tõesti aitas, ma sain oma tööd jätkata ainult tänu lastehoiule. See andis mulle võimaluse oma väitekirja kallal töötada ja ühtlasi tütre eest hoolitseda. Mariel aitas see varasest east teiste laste ja täiskasvanutega harjuda,“ lisab ta. „Kui ta lasteaeda läks, ei tekkinud tal kohanemisega probleeme.“

Lendava lapsehoidja teenus

Saksa kirjanduse ja kultuuri kolmanda aasta doktorant Daniela Finzi on samuti lapsevanem, kelle kaheaastased kaksikud ülikooli lastesõimes käivad. „Kasutan sõime ajast, mil tüdrukud olid neljakuused,“ ütleb ta. „See sobib mulle suurepäraselt ja eelistan siin töötada, sest siin saan tõesti midagi ka tehtud. Kodus segab alati midagi.“

Kontor pakub ka muid võimalusi, näiteks nn lendava lapsehoidja teenust ülikooli ürituste ajaks, lapsehoidjate baasi koordineerimist ning lapsevanemate nõu ja teabega abistamist. Teine algatus, millega Stephan seotud on, on nii-öelda laste ülikool, kus õpetav personal tutvustab kahepäevase suvekoolituse raames lastele oma aineid. „See on lastele nn õrritaja, et nad saaksid ülikoolist rohkem teada ning mõtleksid valdkondadele, mida nad hiljem õppida sooviksid,“ selgitab ta.

Unikaalse turismiäri loomine

Riikka-Leena Lappalaise päev algab vara, sukeldumisega lähedalasuvasse järve. Seda isegi detsembri keskel, kui õhutemperatuur on -4°C ja jää paksus on 10 cm. „Ma teen seda iga päev,“ räägib ta. „See on suurepärase viisi ärgata.“

Soomes Pohjois Savo piirkonnas elaval Riikka-Leenal suhe loodusega läheb tema igapäevasest suplusrituaalist kaugemale. Oma abikaasa Reijoga peavad nad järvekaldal väikest hotelli ja turismiäri. Reijo kasvas siin oma pere talus üles. „Järv on väga vaikne ja rahulik,“ ütleb ta. „Kui me nooremad olime, unistasime siin turismiäri avamisest.“

See unistus on nüüdseks täitunud: külalastajad toovad sisse rohkem kui kariloomad ja viili perekonna maatükil. Turistid tulevad siia, et nautida metsikut ümbrust ning tegeleda millegi looduspõhisega: sõita mootorsaani, maastikusuuskade või kelgukoertega, käia jahil või kalal, ujuda või purjetada.

Esimesed puhkemajakesed avas paar 1990ndate alguses. Kuna ümbruskonnas on vähe majutusettevõtteid, osutus nende teenus populaarseks ning äri kasvas stabiilselt. 2001. aastal ehitasi nad suitsusauna – küllaltki ebatavaline traditsiooniline saunatüüp –, mis tõi veelgi rohkem inimesi. „Pärast seda hakkas meil rühmasid bussitäre kaupa käima. Maamaju ja sauna soovis rentida rohkem inimesi, kui me suutsime teenindada – see andis meile idee laieneda.“ Meeskonna ülesehitamine ja ärilised tegevused on kujunenud äri oluliseks osaks.

2004. aastal otsustas Riikka-Leena pärast 20 aastast tööd avalikus halduses raamatupidajana oma täiskohaga töökohast loobuda ning kogu energia pereärile pühendada. Nad alustasid tööd hotelli peahoonega, mis praegu on kogu äri keskmeks, ning hakkasid välja rentima teisi maamaju. Peahoones on seitse külalistetuba ja suur ruum einestamiseks ning üritusteks, lisaks veel mitmed maamajad. Suviti suudavad nad majutada kuni 40 inimest, talviti umbes 30.

Sukeldumine

Kindlast töökohast loobumine oli suur samm, nii otsustas Riikka-Leena osaleda koolitusel, mis aitaks tal muutustega kohaneda. Ta osales rahvusvahelises erinevates ärisektorites tegutsevatele

„Mul on hea meel, et oma ärile keskendumiseks kindlalt töölt lahkusin. Tore on iseenda ülemus olla.“

naisettevõtjatele mõeldud projektis, mida Euroopa Sotsiaalfondi kaudu kaasrahastas Euroopa Liit.

Koos osavõtjatega Prantsusmaalt, Belgiast, Taanist, Itaaliast, Hispaaniast ja Soomest külastas Riikka-Leena teistes riikides väike-seid turismiettevõtteid ning sai äriks uusi ideid. „Õppisin palju piasjasju. Ühe Itaalia maakoha äri külastamine osutus suureks inspiratsiooniallikaks,“ ütleb ta. „Nägin kirge ja uhkust, millega seal äri juhitakse. Seda Soomes üldiselt ei kohta.“

„Õppisin hindama personaalse lähenemise tähtsust,“ lisab Riikka-Leena, kelle arvates on see ettevõtte edu saavutamise juures üli-tähtis tegur. Teiste riikide külastamine andis talle oma ettevõtte arendamiseks inspiratsiooni ning julgustas seda veel personaal-semaks muutma. Projekti kaudu tekkis uusi tutvusi ning avanesid uued ärivõimalused.

„Kui külastasime Lapimaad, märkasime söögikohas ebatavalisi taldrikuid. Ma võtsin ühendust kohaliku autori, disaineriga, kes oli nõus meile eraldi sööginõude komplekti kujundama.“ Kohalik as-jatundja tegi kogu hotelli kangad ning kujundas personalile soo-me rahvuslike kujunditega rõivastuse. Lisaks müüb paar kohalike meistrite ja kunstnike käsitööd, nagu ka kohalikke hõrgutisi. „Kõik sellised piasjasjad täiustavad ainulaadset elamust, mida soovime oma külalistele pakkuda.“

Tulevikku vaadates

Kuigi kõik ei ole alati sujunud, on Riikka-Leena kindel, et ta tegi õige otsuse. „Muidugi on raskeid hetki ette tulnud: me pidime suure laenu võtma. See pani meid mõtlema vastutusele ja eba-õnnestumise tagajärgedele. Siiski on mul hea meel, et oma ärile keskendumiseks kindlalt töölt lahkusin,“ ütleb ta. „Mul on väga hea tunne: see on minu elu ja tore on iseenda ülemus olla.“

Nüüdseks on ärisse kaasatud ka paari kõik kolm täiskasvanud last: Sanna-Riikka (29), Esa-Mikko (27) ja Juho-Pekka (23). „Ma olen väga uhke, et nad kõik on nüüd osa meie ettevõttest. Nad on aastatega üha enam kaasa löönud,“ mõtiskleb Riikka-Leena. Ta loodab, et see jätkub ka edaspidi. „Tulevikus astume kõrvale ja laseme nooremal põlvkonnal oma ideid lisada. Kliendid muutuvad nooremaks ja me peame nendega sammu pidama.“

Naine juhiistmel

Ajakirjanik **Beata Szozda** jaoks tundus Poolas Poznańis uue ettevõtte alustamine vaevalise ülesandena. Kuigi tema sõbrad ja perekond julgustasid teda, puudus potentsiaalsetel investoritel huvi rahastada võrguteenust, mille eestvedajaks on ärikogemusteta isik ja mille näol on tegu naistele mõeldud autoteemalise võrguväljaandega.

„Ma olen alati autodest huvitunud,“ meenutab Beata. „Alates algkoolist olid enamik minu sõpru poisid ning nad rääkisid alati autodest, mistõttu ühinesin alati vestlusega. Kord perepuhkuse ajal rääkis isa mulle erinevatest automudelitest. Koju naastes suutsin ma oma sõpradele nimetada kõiki autotootjaid ja -mudeleid.“

Tema huvi ajakirjanduse vastu tärkas pärast teise koha pälvimist 2003. aasta Miss Poola iludusvõistlusel. Aasta hiljem helistas talle ajakirjanik ning soovis teada, kas Beata on saanud auhinna ja toetuse, mida korraldaja oli lubanud. Beata vastuse tõttu kirjutati riiklikus meedias mitmeid artikleid, mis käsitlesid probleeme missivõistlusega. Varsti pärast seda pakkusid mitmed meediakanalid talle tööd.

2007. aastal õppis Beata Poznańis bakalaureuseõppes rahvusvahelisi suhteid. Lisaks juhtis ta ühes kohalikus telekanalis iganädalast 15minutilist autoülevaadete programmi ning teises ostusaadet. Televisiooni oli ta just tööle läinud pärast kolme tööaastat ajalehes Gazeta Poznań, kus ta vastutas autosid käsitleva lõigu ja iganädalase naistele mõeldud autoalaste nõuannete veeru eest.

Armastatud harrastuse muutmine äriettevõtmiseks

Autosid käsitleva teleprogrammi tegemise ajal tekkis Beatal idee luua naistele mõeldud väljaanne autode kohta. Beata uuris, kas on võimalik idee elujõuliseks ettevõtteks muuta. Ta leidis uurin-gufirma uuringu, mille kohaselt naised ostavad ligi pooled Poolas müüdavatest autodest: kas ise või mõjutades abikaasade otsust.

„Ma olin olnud paar aastat autoajakirjanik ega leidnud teavet autode kohta, mis pööraks tähelepanu naiste vajadustele,“ räägib ta. „Ma ei tahtnud keskenduda ainult autotööstusele. Ideeks oli luua naiselikke teemasid käsitlev ja naistele mõeldud portaal. Soovisin luua väljaande, mis annaks naistele praktilist nõu autode igapäevase kasutamise kohta.“

*„Minu töö on mu kirk.
Ma magan vähe,
kuna mul on palju tööd.“*

Tema pere ja kolleegid telejaamast julgustasid teda oma unistust ellu viima, kuid tema teele ilmus takistus, millega paljud noored ettevõtjad silmitsi seisavad: kuidas leida investoreid, kes riskiksid ettevõtmise nimel oma rahaga. Siis mainis üks kolleeg telejaamast, et Poznańi teadus- ja tehnoloogiapark ja Adam Mickiewicz'i ülikoolifond korraldavad noortele ettevõtjatele mõeldud võistluse uue ettevõtte loomise jaoks parima idee leidmiseks. Tähtaeg kukkus järgmisel päeval.

„Ma esitasin avalduse viis minutit enne võistluse lõppu,“ meenutab Beata. „See kõik juhtus 16. märtsil – minu sünnipäeval.“

Beata oli üks kandidaatidest, kelle fond valis osalema võistluse ärikoolitusprogrammis, mida Euroopa Sotsiaalfondi kaudu kaasrahastas Euroopa Liit. 2007. aasta märtsist juunini läbis Beata koolituse, kust ta sai teavet ärikava ettevalmistamise, raamatupidamise ja Poola juriidiliste ja maksuõuete kohta, ning lisaks nõuandeid rahastajate leidmise kohta.

Programmi lõpuks oli Beata valmis saanud ärikava, mida seejärel hindas ekspertnõukogu. See otsustas et äriplaan on Euroopa Liidu stardiraha saamiseks piisavalt elujõuline. Ta kasutas saadud raha 2008. aastal Poola esimese naistele autoteavet pakkuva veebilehe Autopolki.pl käivitamiseks. Nüüd juhib ta ettevõtet ja laiendab portaali täiskohaga. Töötunnid on pikad, kuid Beata on oma unistuse ellu viinud.

„Minu töö on mu kirk,“ räägib ta. „Ma magan vähe, kuna mul on palju tööd. Tavaliselt lähen ma magama kell kolm öösel.“

Ruum laienemiseks

Saiti peab ülal reklaamist saadav raha. Lisaks autoülevaadetele ja juhtimisnippidele pakub Autopolki.pl tänu kokkuleppele kohalike automüüjatega naislugejatele ka võimalust autosid testida. Naised saavad seejärel ülevaate autodest portaali Autopolki.pl. Beata kirjutab suure osa ülevaadetest ise ning reisib tihti välismaal, et autosid testida ja autonäituste kohta teavet hankida.

Veebileht pakub naistele ka päevaseid sõidukursusi Poznańi läheduses asuval mahajäetud lennuväljal. Kursused viib läbi autokool, mis pakub portaali Autopolki.pl kaudu allahindlust osalejatele,

kes soovivad oma oskusi täiustada. Hiljutisel kursusel, kus õpiti autode vaoshoidmist märjal ja jäisel teel, osales umbes 20 naist.

Kuid Beata plaanid ei lõpe sellega. Tema jaoks on portaal vaid startdiplvormiks suurema ettevõtte juurde, mis oleks piisavalt tulus, et ta saaks tööle võtta ajakirjanikke ja muud personali. Ta tahab luua kaardi Poola parandustöökodadest, mille puhul naised võivad kindlad olla, et töö on kvaliteetne ja hind õiglane. Ta soovib luua veebipoe, kus müüdaks autode lisatarvikuid. Beata on saanud ka potentsiaalsetelt investoritelt pakkumisi laiendada saiti Poola piiridest väljapoole.

„Kellegi teise heaks töötades ei suutnud ma rakendada täit potentsiaali, nagu oleksin soovinud,“ ütleb ta. „Ma naudin iseseisvust ettevõtjana. Ma hindan vabadust luua ja juhtida isiklikku ettevõtet.“

Lahkuvale külalisele ütleb Beata: „Szerokiej drogi!“ Tõlgituna tähendab lause „Lai teed!“, mis on Poolas tavapärane viis soovida ohutut kojutõudmist.

Parem tasakaal töö ja eraelu vahel

Vesi on Madalmaade Frieslandi piirkonnas tähtis teema, kuna seal on palju meretasemest allpool asuvat maad. See tähendab, et **Gerard Janseni** töö piirkonna vee-ettevõtte juristina on intensiivne.

„Huvide konflikte esineb alati,“ ütleb 53aastane Gerard. „Näiteks talupidajad võivad tahta kõrgemat veetaset, kuid ülejäänud rahvas mitte. Meie ülesanne on leida tasakaal.“

„Mõnikord ei soovi ettevõtted seadustega kooskõlas olemiseks raha kulutada ning asi lõpeb kohtus,“ lisab ta. Selliste konfliktide ilmnemisel on Gerard see, kes probleemiga tegeleb. Ta on vee-ettevõttes töötanud alates 1993. aastast ning on jõustamis- ja litsentsiosakonna juriidiline nõustaja.

Tema osakonnal on mitmeid tööülesandeid: pinnavee õigusnormidele vastavuse kontrollimine, merepiirete hooldamise ja meretaseme õigsuse tagamine, kontrollimine, et ettevõtted ja maaomanikud järgiksid eeskirju, ning lisaks meetmete rakendamine, kui eeltoodut ei täideta. See tähendab, et ta tegeleb õigusmenetluse kõikide faasidega.

Kuigi Gerardile meeldib tema töö, hakkas ta mõni aasta tagasi soovima paindlikumat graafikut. Kuna Gerardil kasvas sel ajal kodus kaks väikest poega, Rik ja Nico, ning ta pidi iga päev sõitma tund aega Drachtenist Leeuwardenisse, hakkasid jäigad töötunnid tema elu mõjutama. Lisaks tekkisid tal kontoris keskendumisraskused. „Paar aastat tagasi kolisime uude, avatud plaaniga kontoris. Seetõttu on seal väga lärmakas õhkkond.“

Kodus töötamine

2006. aastal hakkas ta osa võtma projektist „E-papa“, mida Euroopa Sotsiaalfondi kaudu kaasrahastab Euroopa Liit ning mis aitab meessoost töötajatel kodus töötada. Skeem võimaldab paindlikumat tööaega ning vähendab sõiduvajadust. Nüüd töötab ta osa nädalast kodus, nii et saab poisid kooli viia, nendega koos lõunat süüa, neid koolitööde juures aidata ning isegi majapidamistöid teha.

„Kaugtöö aitas mul saavutada parema tasakaalu töö- ja eraelu vahel,“ ütleb ta, lisades, et see vähendab ka pinget tema naise elus, kes töötab osalise tööajaga lähedalasuva haigla geriaatriaosakon-

„Kaugtöö on aidanud mul saavutada parema tasakaalu töö- ja pereelu vahel. Enne nägin ma poisse ainult õhtuti.”

nas õena. „Enne nägin ma poisse ainult õhtuti. Nüüd saan ma nendega igasuguseid asju ette võtta.”

Paindlikum korraldus on parandanud ka tema töötulemusi ja produktiivsust. „Kodus olles ei pea kell viis tööd lõpetama ja lahkuma: ma saan alustatu oma tempos lõpule viia. Saan alati hiljem tööd edasi teha.”

Skeemi tööpõhimõte

Skeem muudab paindliku töökorralduse rakendamise ettevõtete jaoks lihtsamaks. See suurendab tööandjate teadlikkust kaugtöö eeliste suhtes ning hindab pidevalt, kuidas töötajad kaugtööga kohanevad, pöörates potentsiaalsetele probleemidele tähelepanu varajases staadiumis. Gerard osales projektis kaks aastat, mille jooksul vastas ta kaugtöö toimivust käsitlevatele küsimustikele.

Skeemi abil mõistis vee-ettevõtte kaugtöö eeliseid ning edendab seda nüüd töötajate hulgas aktiivselt. „Tänapäevased tööandjad peavad pakkuma paindlikuma töö võimalusi,” selgitab Gijl de Jong, Gerardi otsene ülemus. Ta teeb ka ise kaugtööd ning arwab, et umbes neljandik tema osakonna töötajatest on sõlminud sarnased kokkulepped. „See aitab märgatavalt töö- ja pereelu tasakaalu parandada,” ütleb ta.

Gijl usub, et tähtis on saavutada lihtne tegevuskord ning selge kokkulepe, mida kummaltki osapoolelt kättesaadavuse ja töö valimise teatamise osas oodatakse. „Lisaks korraldame kaugtööjärgsel päeval koosoleku, et üksteist teavitada,” lisab ta.

Gerard on paindliku töökorralduse innukas pooldaja. „Sellest on palju abi,” räägib ta. „Kavatsen järgmisel aastal suurendada kaugtöö päevade arvu.”

Tulevik enda kätes

Katarína Vargová oli edukas ärinaine, kes juhtis Slovakkias Bratislavas isiklikku väikest riidekaupadega tegelevat ettevõtet, kuid katkestas oma karjääri poja sündides. Lühikese pausina alguse saanu kujunes pikemaks ajavahemikuks. Pärast kolme kodus veedetud aastat oli ta valmis tööle tagasi minema, kuid nagu paljud naised, kes on laste kasvatamiseks aja maha võtnud, leidis ka tema selle olevat keerulise.

„Ma olin kaotanud sideme välismaailmaga,” sõnab ta. „Ma pidin tagasi rajale saama. Lisaks vajasin uut väljakutset.” Kõsimuseks sai, mida teha. „Teadsin, et mida ma ka ei teeks, väikese lapse tõttu pean paljude kohustuste vahel tasakaalu leidma.”

Elu rööpasse saamine

Pärast pikka emapuhkust töäjõu hulka naasvatele naistele mõeldud spetsiaalne koolitus, mida Euroopa Sotsiaalfondi kaudu rahastab Euroopa Liit, aitas Katarínal oskusi lihvida ning leida uusi võimalusi oma annete ja ambitsioonide rakendamiseks.

Suurim takistus, millega seisavad silmitsi paljud naised pärast emapuhkust, on enesekindluse taastamine pärast pikka töölt eemalolekut. Koolitus sisaldas seetõttu moduleid, mis olid suunatud eneseusu ja enesekindluse taastamisele.

Koolitus aitas tal ka saada kontakti äriühingundades tegutsevate inimestega. „Teadsin, et tahan teha midagi kunstiga seonduvat,” ütleb ta. „Koolitusprogramm aitas mul leida sarnaste huvidega inimesi.”

Vaadates tagasi, liikudes edasi

Koolitusprogrammi kaudu tutvus Katarína Ateliér Keramiky Rena, Bratislava äärelinnas asuva keraamikakursuseid pakkuva väikese töötoa omanikuga. Katarína juhib nüüd töötuba, samal ajal kui omanik on välismaal. Katarína õpetab õpilastele savivormimise kunsti ja loob ka ise skulptuure, mida ta kohalikus galeriis müüb.

Tema praegused tegemised viivad teda tema enda sõnul tagasi sinna, kus ta algusest peale on tahtnud olla. „Ma õppisin kujutava kunsti koolis,” räägib Katarína, „ning tahtsin väga selle juurde

„Teadsin, et mida ma ka ei teeks, väikese lapse tõttu pean paljude kohustuste vahel tasakaalu leidma.”

tagasi pöörduda. Teadsin, et minu tulevane amet peab sisaldama tugevat kunstilist külge. Seetõttu olengi õnnelik, et sain teada sellest keraamikatööst.

„Anname siin ateljees inimestele võimaluse end väljendada,” ütleb ta, „teha käed mustaks, lõõgastuda ja end vabalt tunda. Saviga töötamine võib mõne inimese jaoks olla väga sügavmõtteline ja teraapiline kogemus ning ka mina saan tööpoolest oma õpilastelt palju energiat.”

Suured tänud

Katarína ütleb, et ta on oma elus tasakaalu leidnud. Ta ärkab vara, viib poja lasteaeda ning alustab seejärel päeva töötoas. „Mõnel päeval annan tunde, kuid teisel töötan lihtsalt oma asjade kallal. Seejärel lähen pärastlõunal oma poega lasteaiast ära tooma.”

Koolitus andis talle tema enda sõnul karjääri taaselustamiseks ja uues suunas pürgimiseks vajalikku enesekindlust, pakkudes abikätt, mille eest on ta väga tänulik. „ESFi programm aitas mul värskendada oma juhtimis- ja turustamisoskusi ning arendada ennast kunstnikuna. Täpselt sellist tõeget ma vajasingi.”

**Ebasoodsas
olukorras inimesed**

Georgia lugu

„Ma arvan, et mu elust rääkimine aitab ka teisi inimesi,“ ütleb **Georgia Chrisikopoulou** lihtsalt. „Olin väga negatiivne. Ma ei suutnud nõustuda sellega, et olin haige, ega tahtnud abi paluda. Ma tean ikka veel inimesi, kes ei võta arste tõsiselt.“

Vaimuhaiguse tõttu on 36aastane Georgia aastaid Kreekas oma sünnisaarel Kérkyral haiglauksi kulutanud. Kuid alates 2006. aastast on ettenägelik rehabiliteerimisskeem aidanud tal sotsiaal-elamispinnalt kolida oma korterisse ja saada tööd. Seda juhib ühing New Horizons ning kaasrahastab ESFi kaudu EL.

Ühing asub Kérkyra linna südames apelsinipuudega ümbritsetud majas, kus on ka ühingu juhitud kohvik. Õpilased loevad ja joovad laudade taga kohvi. Tavakliendid ei pruugi isegi teist pilku heita ettevõtte küllaltki kelmikale nimele Lunatico. Ka ei pruugi nad teada, et seda ümbritsevad pärani raudväravatega elegantsed hooned olid enne Kérkyra kinnine vaimuhaigla, mis on Kreekas vanim ning mis on nüüd ülikooli teaduskondadeks muudetud.

Haiguse puhkemine

Georgia töötab aednike seas, kes halle tööülikondi ja nokkmütse kandes hoolitsevad hoonet ümbritsevate lillepeenarde ja muruplatside eest. Tema lugu räägib viletsusest ja julgusest. Georgia, neljast lapsest vanim, mäletab, et vanemad kohtlesid teda karmilt. „Ma olin liiga noor mõistmaks, et teen midagi halba,“ ütleb ta. „Mind ei koheldud armastusega kuni hilisema eani.“ 12aastasena hakkasid tema juuksed välja langema ning tal diagnoositi psühhiaatrilised probleemid. 17aastasena jäi ta rasedaks ning üritas enesetappu. Vanemate vastuseisust hoolimata lahkus ta koolist, abiellus ning läks elama abikaasa vanemate juurde. Kuid abielu ei olnud õnnelik. Paar hakkas jooma ja narkootikumide tarvitama ning mees muutus vägivaldseks.

24aastaseks saades oli Georgia tõsiselt haige. „Ma hakkasin kuulma häält ning arvasin, et olen neetud. Kujutasin ette, et teler räägib minuga ning et mul on telepaatilised võimed. Ma ei suutnud oma last taluda ning elasin kõik tema ja oma perekonna peal välja – ma olin kõigiga tülis. Tahtsin end tappa.“

Lõpuks läks ta ema-isa juurde tagasi ning sellest ajast peale hakkasid suhted nendega paranema. „Lõpuks olid mu vanemad need, kes mu päästsid,“ tunnistab ta. Ta hakkas vastumeelselt ravimeid tar-

„Mulle meeldib mu töö juures kõik. See on mu elu tundmatuseni muutnud. Mulle on alati aiandus meeldinud: ma naudin looduse lähedal olemist.”

vitama, kuid kuulis ikkagi oma peas abikaasa ähvardavat häält. Ta lahkus Kérkyralt ja läks reisima, jõudes lõpus Stuttgarti, kus töötas baarides ja klubides. „See oli pigem luupainaja kui öötöö,” meenutab ta kibedust tundes. Ta kannatas söömishäirete all ning sattus võlgadesse. Surmväsinuna naasis ta koju. Kuid vaatamata halvenevale tervislikule seisukorrale keeldus ta ikka veel uskumast, et on haige.

Abi vastuvõtmine

2002. aastal pandi ta psühhiaatria haiglasse, kuid abikaasa tõi ta sealt ära. „Alguses oli ta päris kena,” meenutab naine, „kuid varsti muutus jälle endiseks.” 2005. aastal mõistis Georgia, et tema olukord ei parane ise. Selles mängisid olulist osa kaks õnnetust: tema noorem vend Prokopis hukkus ning jõuluõhtul suri tema isa infarkti. Georgia otsustas tervislikuma elu kasuks.

Ta naasis haiglasse ning läks aasta hiljem üle rehabilitatsiooniprogrammi. Kuus kuud elas ta Thinalionis hostelis. 2006. aasta oktoobris oli ta piisavalt terve, et kolida programmi toetatud korterisse koos teise patsiendi, Corinna Mouzakitiga. Lisaks sai ta tööd ühingu aiandus- ja keskkonnatiimis.

„Mulle meeldib mu töö juures kõik, eriti istutamine. See on mu elu tundmatuseni muutnud,” räägib ta. „Mulle on alati aiandus meeldinud: ma naudin looduses olemist. Õhtuti telerit vaadates igatsen ma seda. Teeksin parema meelega tööd.” Siiski peab ta ettevaatlik olema. „Soe ilm tekitab mu peas probleeme,” tunnistab ta. Sel juhul peab ta töö lõpetama ja pausi tegema. Juhendajad ei anna talle raskemaid ülesandeid. „Georgia on väga uhke ning ta üritab kõvasti,” ütleb tema sotsiaaltöötaja Helena Moshat. Asjatundjad jälgivad tema edenemist ning ta võib abi saamiseks alati oma arstile helistada.

Ühine lähenemine

Ühingu New Horizons on 70 töötajat, nende hulgas 45 patsienti, kes koos personaliga töötavad. Lisaks kohvikule ja keskkonnatiimile pakub ühing Kérkyra linnas puhastusteenust, autoparklat ning restorani ja baari nimega Dusk. 2005. aastal kümne liikme poolt asutatud ühingu on nüüd 183 hääleõiguslikku liiget, kellest 98 on patsiendid. Juhatuses on alati vähemalt kaks endist patsienti.

Keskkonnatiimil on kohaliku omavalitsusega leping. Nende juht Dmitris Vlachos on uhke, et nad suudavad pakkuda professionaalset ja konkurentsivõimelist teenust. „Kliendid on meiega väga rahul,” kinnitab ta. „Õpetame personali hasti töötama.” Kõik töötajad on läbinud kursused, näiteks elektritööriistade käsitsemise oma, ning kannavad kaitsevarustust. Georgia alustab tööd hommikul kell 8 ja sõidab mõnikord koos kaaslastega minibussiga kaugematesse kohtadesse. Ta teenib nädalas nelja või viie hommiku eest 500 eurot kuus, lisaks saab ta tervishoiuteenuse toetust ja korteri eest ta üüri maksuma ei pea.

„Me ei ütle klientidele, et mõned meie töötajatest on patsiendid,” selgitab sotsiaalmajanduse ekspert Thanasis Papavlasopoulos, kes aitas ühingu rajada. „Me ei taha neile märki külge panna, neid vaadates on aga raske öelda, kellel neist on probleeme. 10 neist on juba täiesti iseseisvad. Tänu ESFi projektile on nelja aastaga toimunud muutusi näha,” lisab ta. „1997. aastal oli haiglas 350 saareelanikust patsienti. Nüüd on haiglas ainult 15 voodit hädaolukordade jaoks. See on edu. Tähtsaim on taasintegreerimine ning meie eesmärk ongi võimaldada inimestel töötada ja iseseisev olla.”

Pidev võitlus

Georgia ise on taas vanade hobidega tegelema hakanud. Talle meeldib süüa teha ja tikkida ning varem ta ka maalis ja kirjutas muusikat. „Ma olen muusikat alati armastanud. Tahtsin kunagi tantsijaks saada,” ütleb ta igatsevalt. Ta külastab regulaarselt ema, venda ja õde ning on lähedane õe kahe lapsega.

Siiski peab ta iga päev elu rööpas hoidmiseks pingutama: kolm korda päevas peab ta võtma ravimeid. Paar kuud tagasi halvenes tema olukord järsult. „Ma olin vihane. Ma karjusin,” selgitab ta. „Palusin arstilt abi, misjärel võitlesime kuu aega tagasimineku vastu – see oli tõeline heitlus.”

Mis teda liikumas hoiab? „Minu iseloom ning ka mu laps,” vastab ta. „Mul on tore perekond. Ma ei tahtnud neile haiget teha.” Tema poeg Antonis elab praegu Ateenas oma isa juures. Nad räägivad telefonitsi kaks korda nädalas, kuid Georgia ütleb, et nende suhe oleks parem, kui ta nii kaugel ei oleks. Georgia eesmärk on saada piisavalt terveks, et luua kodu, kus tema poeg saaks jälle temaga elada.

Puue ei takista tööd

Andrzej Lubowiecki töötas Poolas Läänemere rannikul Gdynias Gdański laevatehases. Öitsenguajal oli ajaloolistes laevatehastes tööl umbes 20 000 inimest. Praeguseks on järele jäänud vaid umbes 3000 töötajat.

Sellele vaatamata oli Andrzej 12 aastat hästitasuv ja kindel töö puusepa ning hiljem maalrina, kuni 2001. aastal sundis üha äge neev valu ta kohalikku haiglasse puusaoperatsioonile. Operatsioon ebaõnnestus: kirurg löikas kogemata läbi ühe närvi ning liikuvuse taastumise asemel sai ta nüüd kõndida vaid karkude abil. Ta ei saanud tööle naasta ning pärast 180 päeva möödumist lasi tööandja Andrzej lahti.

Kuna ta tundis vaid käsitsitööd ning töökohti ei olnud kuskilt leida, elas Andrzej invaliidsuspensionist. Ta ei saanud endale lubada ümberõppe eest maksmist. „Puude tõttu ei uskunud ma, et kunagi üldse veel tööd leian,” selgitab ta. Ta oli viis aastat töötanud kuni päevani, mil ta märkas bussis plakatit, millega reklaamiti töövõimalusi osalise puudega inimestele. „Läksin otse tööhõivebüroosse ning registreerisin end töötuks. Kaks päeva hiljem rääkisid nad mulle koolitusskeemist.” 2006. aasta juunis võttis ta osa neljapäevasest kursusest, mida Euroopa Sotsiaalfondi kaudu kaasrahastas Euroopa Liit ning mis oli loodud puuetega inimeste vajadusi silmas pidades. Kursusel pakuti nõuandeid tööotsingute, CV koostamise ja tööle kandideerimise kohta. Kohalik oma-valitsus, üks partneritest, võimaldas talle minibussiga iga päev transpordi otse kodust.

Meelekindlus tasub ära

„Pärast kursust kulus mul töö leidmiseks vaid üksainus päev,” teatab Andrzej uhkelt. „Tööintervjuul näitasin, et ma tõesti tahan seda tööd.” Kohalik turvafirma võttis ta tööle ning õpetas talle arvuti kasutamist. Ta töötab peakontoris kuueliikmelises kollektiivis ning vastutab Gdański piirkonnas toimuvate operatsioonide jälgimise, andmete kogumise ja turvarikkumiste avastamisel politsei teavitamise eest. Ta on korraka töö 24 tundi järjest ja pärast seda 48 tundi vaba, sealhulgas nädalavahetustel ja pühade ajal, ning iga kolmas nädalavahetus on samuti vaba. „Alguses tuli öösiti uni peale, kuid nüüd olen ma sellega harjunud,” ütleb ta, kuigi pärast vahetuse lõppu on uinumisega siiski raskusi. Kuna palk on väike, säilitas ta ka invaliidsuspensiooni.

*„Kursus andis mulle enesekindlust,
et vaatamata puudele
tean ma, mida töö saamiseks teha.”*

Andrzej naine Ania on lasteaiaõpetaja ning lahkub kodust kell kuus hommikul. „Alguses oli töötuna elamine tore,” meenutab ta. „Ania tegi mulle tööde nimekirja. Käisin poes, seejärel istusin ja jöin õlut.” Kuid mida aeg edasi, seda suuremaks muutus rahaline ja psühholoogiline pingeline. Õnneks olid nad laevatehasest saadud kodulaenu abil enne operatsiooni endale korteri ostnud. Kuni selle ajani elas perekond Ania vanemate korteri ühes toas. „Töötuse juures oli halvim see, et kui kõik läksid suvel puhkusele, siis pidid poisid koju jääma, sest meil ei olnud raha,” selgitab ta. Nüüd on tal regulaarne sissetulek, mistõttu saavad nad plaanida puhkust mägedes.

Tavalisel päeval, kui Andrzej tööl ei ole, äratavad ta hommikul pojad, 16aastase Karoli ja 14aastase Przemeki, valmistab neile hommikusöögi ja saadab siis kooli. Andrzejle on alati meeldinud süüa teha – tal oli tavaks Ania sõbrannadega retsepte vahetada. „Met-saseenesupp nuudlitega on mu firmaröög,” ütleb Andrzej, kes korjab ise seeni ning naudib ka kalapüüki. Lisaks kaunistas Andrzej ka nende kodu ning ehitas sobivadapid. „Olen alati suutnud kiiresti kohanduda: ma oskan majas kõike teha. „Inimene on loom, kes suudab kõike õppida!”“

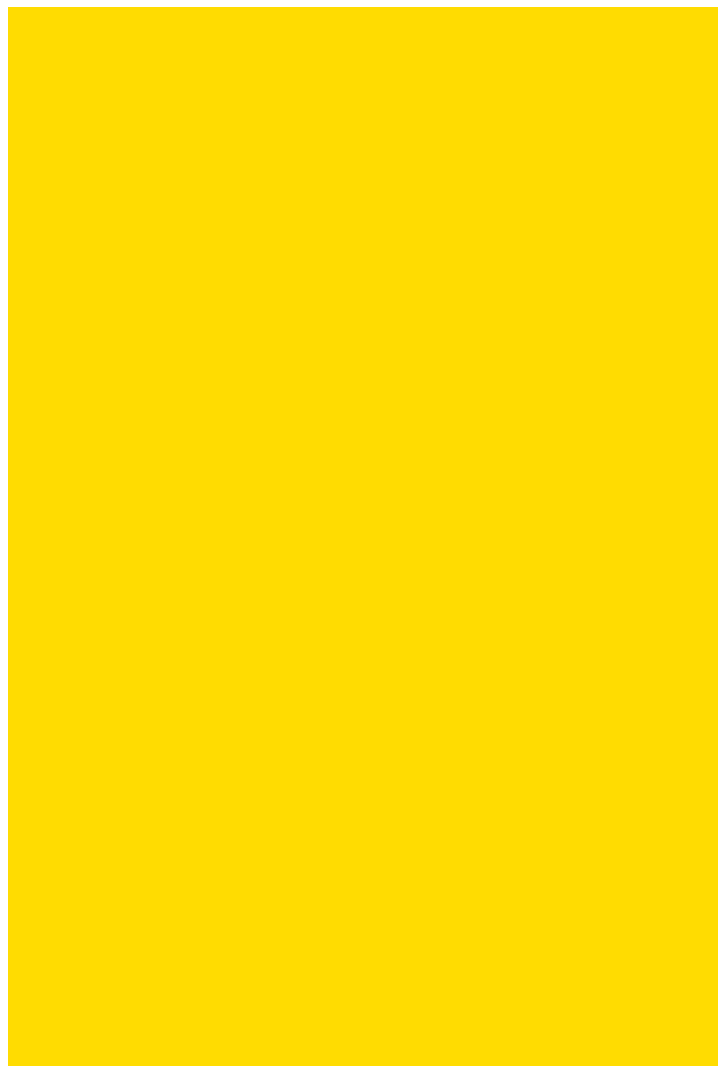
Tagasi harilikku ellu

Andrzej ütleb, et tunneb end töökoha tõttu 100% paremini. „On loogiline, et töötus ei pane kedagi end hästi tundma,” märgib ta. „Mõned inimesed hakkavad jooma, kuid mina ei ole selline. Kursus andis mulle enesekindlust, nii et vaatamata puudele tean ma, mida töö saamiseks teha.”

„Alguses olin ma õnnelik, et mul on „koduperemees”,” lisab Ania. „Kuid hakkasin aru saama, et Andrzej on stressis. Kui ta pidi välja minema ja inimestega kohtuma, ei tundnud ta end üldse mugavalt. Nüüd on kõik jälle rööpas ning me jagame kodused toimetused omavahel ära.”

„Tegu oli eduka projektiga,” kinnitab ka kursuse korraldaja Anna Dabrowska koolituskeskusest Fundacja Gospodarcza. „Me korraldame kogu aeg sarnaseid algatusi puuetega inimestele, pakku-des kutseõpet või nõuandeid isiklike ettevõtete loomiseks. See on nüüd väga populaarne, kuna inimesed võivad ELilt stipendiumi saada.”

Andrzej soovib luua oma ettevõtte, mis tegeleks laevakonteinerite värvimisega. Ta soovib kohtu kaudu saada hüvitist operatsiooni eest, mis ta vigaseks jättis ning mille üle ta endiselt kibestunud on. 2008. aasta juulis tehtud teise puusa asendusoperatsioon oli õnneks edukas ning nüüd saab ta liikuda kepi abil. Ta teab, et tal on läinud paremini kui nii mõnelgi teisel inimesel. „Poolas elavate puudega inimesed on üldjuhul töötud,” räägib ta. „Neil on raske ringi liikuda ning ettevõtteid ei taha neid tööle võtta. Kuid siin üritab linn tingimusi parandada.”

Edu valem

On tööpäeva lõunaeg ning Ungaris Szekszárdi linnas asuva restorani Ízlelő (Maiuspala) kõik lauad on hõivatud. Erksa ja valgusküllase ruumi ühes seinas on ronimissein ja mänguasjad, mis annavad tunnistust peresõbralikust lähenemisest. Lisaks väikeste lastega emadele on mitmekesise klientuuri hulgas märgata ka paare, eakaid inimesi ning ka kohalikke kontoritöötajaid.

Köögi saginas aitab 33aastane **Éva Gyulai** roogi ette valmistada. „Ma lihtsalt naudin siin iga päev töötamist – siin on nii palju erinevaid asju teha, lisaks on mulle söögivalmistamine alati meeldinud,“ räägib ta õhinal. „Töötajad saavad omavahel hästi läbi. See on tõeline meeskonnatöö.“ Éva jaoks tähendab see kolleegide mõistmist huultelt lugemise teel: ta on peaaegu kurt sünnist saati, kui arsti eksitus ja hapniku üledoos kahjustasid tema kuulmist jäädavalt. Restorani töötajatest seitsmel on puue ning nad said töökoha Ízlelős tänu kohalikele koolitusprojektile, mida Euroopa Sotsiaalfondi kaudu kaasrahastas Euroopa Liit. 1997. aastal loodud Blue Bird Foundation (Sinilinnu fond), mille eesmärgiks on edendada ühiskonda, milles kõigil on võrdsed võimalused ja valikud, käivitas 2006. aasta juunis projekti LIFT Likeliness – Integration – Full employment – Training (Töenäosus – integratsioon – täistööhõive – väljaõpe) ning on aidanud 36 töötul madala haridustaseme ja puuetega noorel inimesel õppida uusi oskusi ja saada tööd.

Halb töö, vilets palk

Szekszárdis sündinud Éva käis 16aastaseks saamiseni Budapestis kurtidele mõeldud eriinternaatkoolis. Seal õppis ta huultelt lugemist ning naasis seejärel kodulinna, kus ta sai kooli lõputunnistuse. Korraliku töö saamine polnud sellele vaatamata lihtne. Ta tegi väljaõppeta tükitööd, õmmeldes tehases mähkmeid. „Meile maksti valmistehtud ühikute alusel ning palk oli väike,“ mäletab ta. „Nii töötasingi kogu aeg ning mu selg ja pea valutasid pidevalt. See oli tõsiselt igav.“

Varsti kohtus Éva Zoltániga, kes töötab kohalikus trükikojas, ning abiellus temaga, misjärel kolisid nad mehe vanemate juurde. Kui sündisid nende kaks poega, praegu kümneaastane Años ja seitsmeaastane Balázs, võttis Éva nende eest hoolitsemiseks hea meelega emapuhkust. Balázsil on astma ja silmaprobleemid, mille parandamiseks on praeguseks tehtud kaks operatsiooni ning mille tõttu jäi ta koolis aasta võrra maha. Kui mõlemad poisid olid valmis kooli minema, otsis Éva innukalt teistlaadi tööd.

„Üle terve Ungari on puuetega inimesi, kes sooviks sellises kohas töötada. Seda ideed tuleks levitada.”

Uus algus

Ta kuulis tavalvalt emalt LIFTi projektist ning registreerus ühena 16 inimesest toitlustuskursusele (20 inimest omandasid ehitamis- oskusi). Kursus kestis ühe aasta ning selle aja jooksul sai ta projekti eelarvest palka. 2007. aasta septembris sai ta koka kvalifikatsiooni ning tööd fondi juhitas peresöbralikus restoranis koos kuue kolleegiga, kes valmistavad toitu, pesevad nõusid ja teenindavad laudu. „Ma olin õnnelik. Armastan toiduvalmistamist,” selgitab Éva, kes õppis oskusi oma ämmalt, kes on vilunud kokk. „Meie lapsed on alati näljased, seetõttu on mu hobi ka minu töö.” Magustoidud õnnestuvad tal eriti hästi: talle meeldib küpsetada pannkooke ning ka strudleid ja juustukooki.

Ízlelő köögis valmistatakse päevas kuni 140 eset, millest 40% müüakse klientidele kaasa. Peakokk ja toitumisspetsialist koostavad koos tervisliku menüü, mis noortele meeldiks. Restoranis tehakse ka lõunasööki fondi päevakodule ning plaanis on tulevikus toitlustada ka kohalikku algkooli. Aõkosele meeldib seal süüa, kui vanemad ta kaasa võtavad. „See on maitsev,” kinnitab ta teist supiportsjoni lõpetades vaimustunult. „See on parem kui koolisöökla.”

Teised kliendid nõustuvad, et restoranis pakutakse kvaliteetset toitu mõistliku hinnaga. „Siin töötavad inimesed naeratavad alati ning kõik teavad kõiki nimepidi,” räägib Judit Botos, kes sööb Ízlelős regulaarselt.

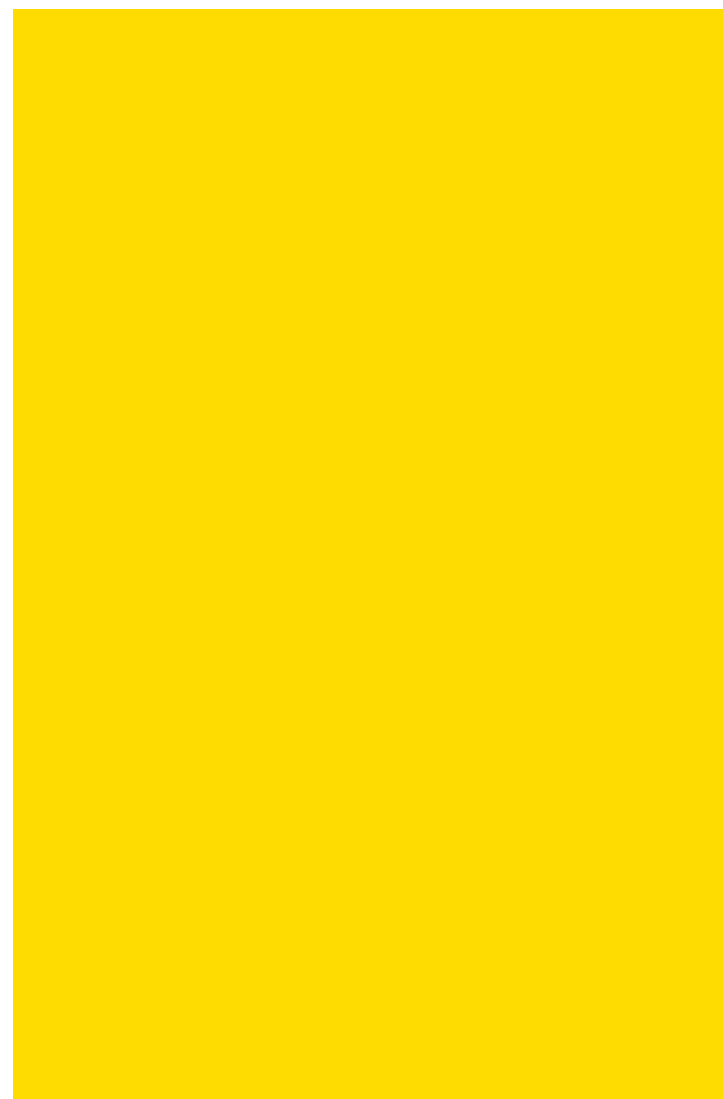
„Meie eesmärk on aidata väikeste lastega peresid ja puuetega inimesi, ning restorani abil saame need eesmärgid kombineerida,” selgitab Andrea Mészáros, fondi Blue Bird tegevdirektor. „Me arvestasime, et restoran saab majanduslikult iseseisvaks kolme aastaga, kuid juba esimese aasta lõpus teenisime kasumit.”

Vabaduse maitse

Tänu teisele kindlale sissetulekule said Éva ja Zoltán ellu viia oma unistuse ning osta isikliku kodu. „Zoltáni vanemate juures ei olnud piisavalt ruumi ning me tahtsime vaheldust,” selgitab Éva. „Seal ei olnud aeda ning lastel ei olnud kuskil mängida. Koju jõudes ei olnud muud teha kui istuda ja telerit vaadata.” Nad kolisid Szekszárdi lähedal asuvasse majja 2008. aasta detsembris ning nautisid väljakutset, mida pakkus maja renoveerimine. Mugava suurusega aias

kasvavad viinamarjad ja viljapuud. Zoltán soovib õppida veinivalmistamist, Éva huvialaks on õunad õunapiruka jaoks ning lilled. „Mulle meeldib aiandus,” ütleb ta. „Linnast väljas on värske õhk ja vaba tunne.” Lisaks käib Éva juhilubade saamiseks autokoolis.

Éva on õnnelik, et leidis Ízlelő restorani. „Üle terve Ungari on puuetega inimesi, kes sooviks sellises kohas töötada,” märgib ta. „Seda ideed tuleks levitada. Meil oleks hea meel!”

Pimedate abistamine

„Ma ei ole kindel, kas ma üldse sooviksin näha. Pime olemine on osa minust.”

Imikuna arsti õnnetu eksimuse tõttu pimedaks jäänud **Sarmite Gromska** ei mäleta, mis tunne on näha. Tänapäeval on tema jaoks keeruline seda isegi ette kujutada. „Ma sündisin enneaegselt, seitsmendal raseduskuul, ning mind pandi inkubaatorisse. Selle tagajärjel jäin ma pimedaks. See oli õnnetus, mitte midagi enamat. Inimesed ei mõista mind alati, kui ütlen, et ei soovigi näha. Kui ma näeksin, kaotaksin selle osa oma isiksusest. Pime olemine määrab ära, kes ma olen,” lisab ta.

Sarmite ütleb, et pimedus annab talle maailmast ausama nägemuse. „Välimus ei ole veel kõik,” selgitab ta. „Arvan, et „näen” selgemalt kui nägijad. Enamik inimesi pöörab tähelepanu sellele, mida nad silmadega näevad, kuid mina näen inimeste hingi. Näen nende „hääležeste”, intonatsiooni, tunden, kuidas need mind puudutavad.”

Sarmite, kes elab vanemate ja kahe vennaga Riias, on inspireeriv näide sellest, kui kaugele üks inimene meelekindluse ja toetuse abil jõuda võib. Ta veetis noorusaastad pimedate eriinternaatkoolis, kus õppis Braille kirja lugema ja kirjutama. Ülikoolis õpinguid jätkates paistis ta silma ning ta sai stipendiumi. Tal on ka muusikaannet: ta mängis noortebändis saksofoni. Kuigi Sarmite mängib veel aeg-ajalt, ütleb ta, et jätab ülikooliõpingutele keskendumiseks praegu muusika tahaplaanile.

Õppematerjalid

Sarmite vajab õppimiseks erivarustust ning ta kirjutab kas n-ö kirjatahveli või erilise Braille kirjutusmasinaga ning ka hääletuvastustarkvaraga varustatud arvuti abil väga osavalt.

Ülikoolikursuste materjali pimedate punktikirja tõlkimise osas sõltub ta Läti pimedate raamatukogust. Siiski selgitab Gunta Bite, raamatukogu Braille osakonna juhataja: „Ümberkirjutamine Braille kirja on tõkestavalt kallis. Me saame seda majasiseselt teha tänu Euroopa Liidu rahastamisele, mis aitas meil Braille kirja osakonna rajada.” Projekti eesmärk oli pakkuda pimedatele ja vaegnägijatele mitmesuguseid teenuseid ja materjale, mis aitaksid neil lõpuks ühiskonda ja tööturule integreeruda ning elada sõltumatumat elu.

„Braille raamatukogu on minu ja tean, et ka teiste pimedate inimeste elu oluliselt muutnud.”

EL võimaldas Euroopa Sotsiaalfondi kaudu raamatukogul hankida seadmeid ja saada õpet, et seal saaks hakata printima pimedatele mõeldud raamatuid ja muid dokumente. Braille kirja lugejatel üle Läti on nüüd tasuta juurdepääs täiesti uutele lugemismaterjalidele. Lisaks võivad nad vajadusel paluda konkreetseid tekste.

Täna töötavad osakonnas ka pimedad ja vaegnägijad, kes aitavad tekste ette valmistada. „Olin raamatukogus töötanud ühe suve, kui sain aru, et tahan saada Braille kirja toimetajaks,” selgitab Sarmite soovi, mille poole ta nüüd ülikoolis püüdleb.

Kuidas elada iseseisvalt

Sarmite on suurema osa elust täielikult vanematest sõltunud. Sarmite ema proua Gromska lugu on julguse, otsustavuse ja eluaegse lapsele pühendumise poolest märkimisväärne.

Kuid Sarmite teab, et ühel päeval on ta üksi ning peab ise hakkama saama. „Jah, ma olin ülikooli mineku pärast närvis,” ütleb ta. „See oli suur samm nii akadeemilisel kui ka isiklikul tasandil. Ma sõltun endiselt palju teistest inimestest, eriti oma perekonnast, kuid olen õppinud olema tugev ning ellu jääma.”

„Braille raamatukogu on minu ja tean, et ka teiste pimedate inimeste elu oluliselt muutnud. Olen ESFi projektist suurt kasu saanud. Võimalus kõiki õpinguteks vajalikke materjale välja printida tähendab seda, et saan jätkata edenemist, edasiliikumist ning kasulikuks ühiskonnaliikmeks kujunemist.”

Nautides maaelu

Ida-Sloveenias Prekmurje maapiirkonnas väikeses talus üles kasvanud **Andrej Lovrenceci** juured on sügaval maamullas. „Mulle meeldib see piirkond väga, ma kuulun siia. Ma ei kujuta ette linnas elamist,“ ütleb 22aastane noormees. „Vahetaksin ehk elukohta selle piirkonna sees, kuid ma ei usu, et koliksin mõnda täiesti teistsugusesse paika.“

Koos ema ja isaga kasvatab ta kodus erinevaid põllukultuure, nagu nisu, viinamarjad, puuviljad ja kartulid, ning kitsi, lehma ja pulle. Kuigi talu on väike, tagab see perekonnale ning loomadele toidu ja annab müümiseks veidi lisatoodangut.

Andrejl olid õpiraskused ning ta pidi vaimse tervise probleemide tõttu tihti aja maha võtma. Varasest east kannatas ta tõsiste peavalude ja oksendamishoogude käes, nägemine halvenes ning alates 12. eluaastast on ta kannatanud depressiooni all.

„Koolis käia oli raske. Mul oli probleeme õppimise, aga ka klassikaaslastega. Need olid kõigest tühised asjad, kuid häirisid mind.“ 2002. aastal, kui Andrej oli seitsmendas klassis, jäi ta väga haigeks ning ei käinud terve aasta koolis. 15aastasena registreeriti ta invaliidiks ja kuigi Andrej 2004. aastal viimaks põhikooli lõpetas, avastas ta, et tema töövalikud on piiratud. Ta oli päev otsa kodus istumisest tüdinud ning tundis end eraldatuna. „Olin kodus, oodates, et midagi juhtuks. Ma ei teadnud, mida teha või kuhu minna, ning mul ei olnud üldse raha.“

2008. aastal hakkas ta oma elu muutma, läbides koolituskursuse. Kursus hõlmas kolmekuulist õppeprogrammi, mille läbiviijaks oli kohalik organisatsioon Mosaic, mis pakub tööd ja tuge sotsiaalselt haavatavatele gruppidele, eriti puudega inimestele. Tegevusalasid on neli: põllumajandus, mahepõllumajanduslik tootmine, ökoturism ning ehitiste restaureerimine.

Täiskohaga töö

Töö ajal koolitamise programm on 2004. aastal alguse saanud üleriigiline jõupingutus, mida Euroopa Sotsiaalfondi kaudu kaasrahastab Euroopa Liit. See on suunatud inimestele, kellel võib olla raskusi töölesaamisega, sealhulgas puudega inimesed, vähese kvalifikatsiooniga noored ning pikaajalised töötud.

*„Olen tutvunud uute inimestega
ja õpin iga päev midagi uut.
Ning olen nüüd rahaliselt sõltumatu.”*

Pärast programmi lõppu pakuti Andrejle täiskohaga tööd. Ta töötab väikeses rühmas, mille töökohustuseks on erinevate põllumajandust või toiduainete tootmist puudutavate ülesannete täitmine. See on Andrej jaoks ideaalne töö, sest ühendab toetava ja sõbraliku keskkonna ning tööala, mille kohta tal on teadmisi ja mis teda innustab. „Mulle meeldib siin töötada, kuna mulle meeldib talupidamine,” ütleb ta.

„Töö on väga huvitav, olgu see siis väljas põllul või siseruumides.” Kuna tegemist on põllumajandusettevõttega, teevad töötajad tööd vastavalt hooajale ja põllukultuurile. „Mõnikord töötame seitse päeva nädalas,” lisab ta. Andrej jaoks, kes on talus üles kasvanud, selline elurütm sobib. „Mind pikad tööpäevad ei häiri. Ning see on tore, et minu töökaaslased on ühtlasi mu sõbrad.”

Isiklikud oskused

Andrej naudib silmanähtavalt tööelu, tema enesekindlus on kasvanud ning ta on palju iseseisvamaks muutunud. „Olen tutvunud uute inimestega ja õpin iga päev midagi uut,” sõnab ta. „Ning olen nüüd rahaliselt sõltumatu.” Regulaarne sissetulek võimaldas noor-mehel endale auto osta, mis aitab tal ringi liikuda ning parandab seltsielu.

Tema vanemad on märganud suurt erinevust. „Andrej on nüüd palju õnnelikum ja elavam. Ta veedab aega oma sõprade seltsis – varem ei olnud seda nii palju,” ütleb tema ema.

Ka Mateja Kaljevič, kohaliku töövahenduse konsultant, kes aitab töökohti organiseerida, on muutust märganud. „Andrej on pärast programmi läbimist täiesti erinev. Alguses tuli ta kohale emaga, kes tema eest kõneles. Ta kartis kõike ning tal puudus enesekindlus. Nüüd on ta üks meie enesekindlaid programmis osalejaid.”

Hinnates tööle hakkamisega kaasnenud elu paranemist, ütleb Andrej: „Ma olen nüüd väga rahul. See on esimene kord, kui sain, mida tahtsin. Mul ei ole suuri tulevikuplaane. Aga kui kõik jääb nii nagu praegu, on hästi. Nagu ütleb kõnekäänd: tasa sõuad, kaugemale jõuad.”

Kuidas elada valuga

Otilia Marques oli kõigest 22aastane, kui lahkus oma kodust Ansiãos, Portugalis, et õe ja õemehe juurde Luxembourgigi minna. Nagu paljud eurooplased kolis ta uude riiki, lootes leida tööd ning alustada uut elu.

„See oli alguses keeruline,“ meenutab ta. „Töötasin vabrikus, kuid ei olnud kunagi prantsuse keelt õppinud. Pidin seda töö käigus omandama.“ Pärit seitsmelapselisest perest, oli ta abi vajamisel harjunud inimeste kohaloluga.

1975. aastal abiellus Otilia Portugalis Manuel Augustoga. Järgmisel aastal tuli abikaasa koos naisega Luxembourgigi, kus töötas nüüd ehitusmaterjalide tarnijana. Otilia alustas samal ajal uut tööd koristajana posti- ja sideettevõttes P&T. Tütar Alexandra sünniga kolm aastat hiljem tundus tulevik ilus.

Töö üle uhke

Otilia oli vaevalt kolmekümnendates aastates, kui reumaatiline valu seljas hakkas endast märku andma ning muutus nihkunud selgroolüli tõttu tugevamaks. „Olen üle 20 aasta kannatanud valu käes, mis on teinud töötamise minu jaoks raskeks, ning vanusega läheb see üha hullemaks. Kuid püüan siiski anda endast parima,“ lausub ta tagasihoidlikult. Ettevõtte riietus- ja pesuruumi koristajana tunneb ta läikivate peeglite ja laitmatult puhaste plaatide üle silmanähtavalt uhkust. Tema tööülesanded hõlmavad duššide küürimist, redelit mööda ronimist, et kappidelt tolmu pühkida, veega täidetud ämbrite kandmist ja prügikottide tühjendamist... See on raske füüsiline töö. „Mõnikord võid teha vale liigutuse ning selg teeb veelgi rohkem haiget,“ selgitab ta. „Kuid kedagi teist pole, kes selle ära teeks, nii et pean hakkama saama.“ Ning kui tehnikud tulevad mudastest kraavidest sidekaableid paigaldamast, siis on eriti talvel palju koristamist.

Aitamaks Otilial valuga toime tulla, pakkus ettevõtte 2007. aasta septembris naisele võimaluse aeg maha võtta ning osaleda kahel päeval nädalas kokku viis nädalat kestval koolitusel, mida Euroopa Sotsiaalfondi kaudu kaasrahastas Euroopa Liit. Tema tütre Alexandra töökohaks oli tollal juhtumisi Service de Santé au Travail Multisectoriel (STM – valitsuse osakond, mis vastutab erinevates töösektorites tervise eest), mis kursust korraldas, ning tütar julgustas ema võimalusest kinni haarama.

„Olen õppinud oma liigutusi kontrollima, nii et tunnen iga päev tööl ja isegi kodus vähem seljavalu.“

Otilia sai teavet selja ehitusest, vigastamisohtudest ning selja kaitsmise kohta. Juhendajad näitasid ette harjutusi jalalihaste arendamiseks, lõdvestustehnikaid pinge vältimiseks ning soovitasid isegi õiget toiduvalikut üldise tervise ja jõu parandamiseks. Ta õppis õigesti raskusi tõstma ning valu vältimiseks ohutult liikuma. „Tänu kursusele tean nüüd, et pean põlvili laskuma – ma ei tohi näiteks kummarduda –, ja kannan hoolt selle eest, et ma prügikotte liiga täis ei paneks. Olen õppinud oma liigutusi kontrollima, nii et mul esineb iga päev tööl ja isegi kodus vähem seljavalu. Koolitus aitas mind, kuna selgitas, mida oodata.“ Koolitusest osavõtjatel olid käepärast koguni psühholoogid, kes nendega probleemidest rääkisid.

Varajane algus

Sideettevõtte peakontor Luxembourgis äärelinnas, kus Otilia töötab, on nurgeline punastest tellistest ehitise, mis paikneb avaras kohas ümbritsetuna muruplatsidest ja puudest. See tähendab, et naine saab iga päev autoga tööle sõita ning masina ettevõtte territooriumile parkida. „Kuigi ma ei ela kaugel, on autoga tööle sõitmine abiks ka seetõttu, et alustan tööd väga vara: kell 6 hommikul.“

Otilia jaoks on küsimus valu ohjeldamises ja selle kontrollitava tasemeni vähendamises. Ta keeldus operatsioonist, kui sai teada, et selle õnnestumisvõimalus on kõigest 20%. Selle asemel käib ta regulaarselt massaažisessioonidel ning teeb kord aastas kohalikus sanatooriumilinnas Mondorf-les-Bainsis läbi intensiivse teraapia. Ta püüab valuvaigistite kasutamist vältida. „Ma saan ravi, millega püütakse artriidi laienemist peatada, sest kui see juhtub, siis ei ole enam midagi teha,“ selgitab ta.

Ta elab koos Manueliga heledas hästihoitud majas, kus on valged seinad, poleeritud puidust mööbel ja plaatidega kaetud põrandad. Aknalaudu kaunistavad punased geraaniumid ning siia-sinna on asetatud nende sünnimaa Portugali värvides kaunistatud keraamikat või suveniire. Nüüd tunneb Otilia end piisavalt hästi, et nautida jalutamist nende sõbraliku kuueaastase labradori Belliga.

Kuidas vastu pidada

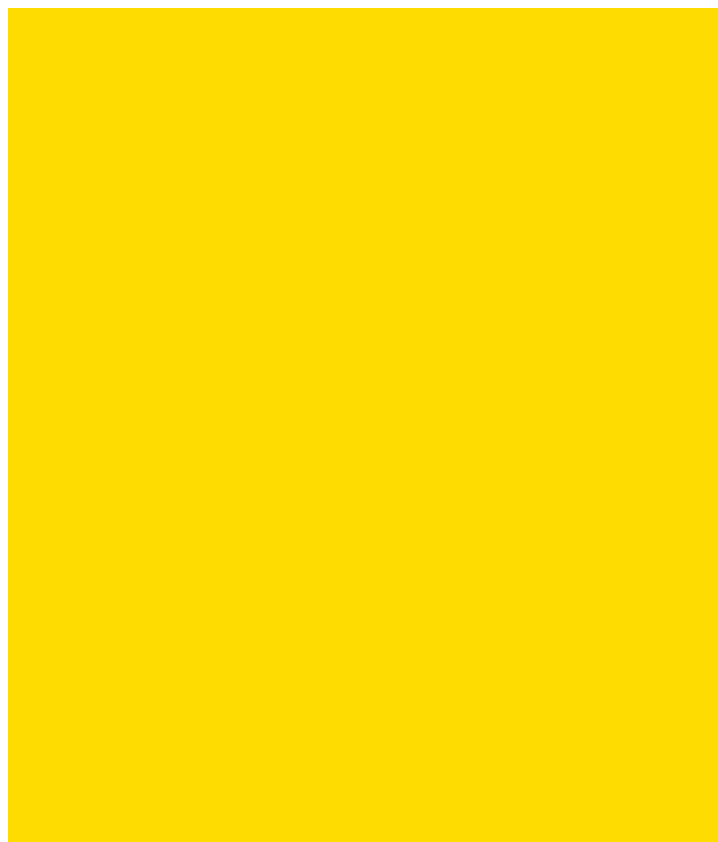
Ta loodab, et suudab jätkata töötamist kuni pensionini. „Eks me näe, kui kaua see saab nii jätkuda,“ ütleb ta filosoofiliselt. „See

nõuab julgust. Ma tunnen endiselt valu ning olen vahel masendunud. Enesetunne muutub koos ilmaga: saju korral läheb valu hullemaks. Kuid pean vastu pidama. Alati ei saa kurta. Tuleb sellega elada.“

Nadine Sadler P&T tervise- ja sotsiaalteenusest ütleb, et aastas osaleb seljavalukoolitusel umbes 20 töötajat. „See toimib tõepoolest,“ lausub ta. „Loodan, et see aitab Otilial tööiga pikendada.“

„Kursus oli väga kasulik,“ kinnitab Fatima Tomaz, maja 14 koristaja juht. „Olen selle ise läbinud ning õppisin sealt palju.“

Otilia elutoa seinal on aukohal raamitud sertifikaat, mis õnnitleb teda koolituskursusel tehtud edusammude eest ning julgustab õpitut praktikas rakendama. See ütleb palju selle kohta, kui tähtis see kogemus tema jaoks on olnud.

Eakad töötajad

Roheline tuli uuele karjäärile

„Ma oleksin võinud kogu oma ülejäänud elu töötü abirahast või eelpensionist elada, kuid ei soovinud seda,” kuulutab **Jane Grøne** trotslikult. „Võtsin endale eesmärgiks tööle saada ning tegin seda omal vabal tahtel, mitte töövahendusbüroo soovitusel. See sündis minu enda initsiatiivil. Kuid koolitus oli ülioluline, kuna seda tööd ei ole võimalik teha eksamit läbimata ja juhilubasid saamata.”

Jane tundub oma sõiduvees nii kollase ühekorruselise bussi rooli taga kui ka vesteldes kolleegidega City Trafikust, mis on üks kahest Taanis Jüütimaal tuulisel rannikul asuva Ålborgi peamisest bussifirmast. Ent 2007. aasta alguses, kui ta oli juba viiekümnendate aastate keskepaigas, polnud tal ei tööd ega ametlikku kvalifikatsiooni, mis aidanud töökohta leida. Märgates kohalikus ajalehes bussijuhipraktikantidele mõeldud kuulutus, tekkis tal kiusatus sellele vastata: ta nautis autojuhtimist ning kuulutus kõlas huvitavalt. Kuid ta kõhkles. Kas ta suudaks suure sõiduki juhtimisega hakkama saada? Ning kas ta suudaks toime tulla vastutusega reisijate ohutuse eest? „Algul arvasin, et see võib minu vanuse tõttu keeruline olla,” tunnistab ta.

Nädal hiljem märkas Jane sama kuulutust. „See oli nagu saatust,” meenutab ta. „Mõtlesin endamisi: kui teised inimesed seda suudavad, siis miks mitte mina? Ma võin vähemalt proovida ja vaadata, kuidas läheb. Kui vaja, võin hiljem alati taganeda.”

Niisiis võttis ta kätte ja sai 2007. aasta novembris koha programmis „Töölane kompetents” (Job Competence), mille läbiviijaks oli kohalik kutseõppekeskus AMU Nordjylland ning mis kujutas endast haridusprojekti, mida Euroopa Sotsiaalfondi kaudu kaasrahastas Euroopa Liit. Bussijuhtide kursus sisaldas nii teooriat kui ka praktikat ning mitut erinevat moodulit, mis hõlmasid tervist ja ohutust, esmaabi, raha käsitlemist, ergonomikat ning puudega reisijate abistamist.

Jane kiidab läbitud koolitust taevani. „Õpetajad tegid selle lõbusaks ja huvitavaks. Nad olid väga professionaalsed. Isegi kui mõned asjad, mida õppima pidime, paistsid üsna igavad, ei tundnud ma üheski etapis tüdimust.”

Töölubadus

Vahepeal hakkas Jane vaba töökohta otsima ning City Trafik pakkus talle tööd alates 2008. aasta veebruarist. Kuid sellega tekkis

„Diplomi saamine ja tublide kolleegidega hea töökoha leidmine annab palju enesekindlust. Sa oled endaga rohkem rahul.“

probleem, kuna vaatamata sellele, et koolitus pidi selleks ajaks läbi olema, tundis naine, et tal pole piisavalt praktilist kogemust. „Olin närvis, kuna firma oli mulle töökoha lubanud ning kõik teised uued juhid olid valmis alustama.“ Ta kartis, et kaotab selle võimaluse, kuid ettevõtte pidas oma sõna. „Nagu Taanis öeldakse, siis võib-olla oli see minu siniste silmade tõttu,“ naerab Jane kelmikalt. Ta võttis kaks kuud täiendavaid sõidutunde ning oli aprillis valmis tööpostile asuma.

„Ma olen väga õnnelik, et bussijuhiload sain,“ lisab ta. „Diplomi saamine ja tublide kolleegidega hea töökoha leidmine annab palju enesekindlust. Sa oled endaga rohkem rahul.“

„Koolituste läbimine on märk sellest, et inimesed suudavad edu saavutada,“ kinnitab Henrik Johannesson, AMU transpordi- ja loogistikajuht. „Näeme palju viiekümnendates eluaastates inimesi tihti just seetõttu, et nad on oma töö kaotanud ning soovivad alustada uut karjääri.“

Vastutuse võtmine

Jane on pärit Põhja-Taanis asuvast Hjørringist. 15aastaselt kolis ta Ålborgi, kus tema vanemad avasid kohviku. Kuid ema suri mõne aja pärast ning kuuest lapsest vanimana pidi ta peagi kolme venna ja kahe õe järele vaatama ning isa äris aitama. Õppimiseks ja eksamite tegemiseks jäi tal vähe aega, nii lahkus ta koolist kutseoskusteta.

Abiellunud kahekümnendates eluaastates, sai ta kolm last. Jane ja tema abikaasa pidasid väikest kontoritarvete äri ning naine töötas administraatori ja sekretärina. Kuid pärast abikaasa surma 1997. aastal pidi ta äri maha müüma ning muud tööd otsima. „Ma olin peaaegu 50aastane ning pidin otsustama, mida teha tahan. Ma muudkui otsisin ja otsisin,“ meenutab ta. Ta hakkas tervishoiutöötajaks ning oli just lõpetanud aastase kutseõppe edutamiseks vajaliku täiendava kvalifikatsiooni omandamiseks, kui tema selg sai liiklusõnnetuses vigastada, muutes võimatuks asjade tõstmise või raske töö, mis on selle ameti puhul hädavajalik. Jane veetis umbes aasta esmalt haiguspuhkusel ning seejärel töötu abirahast elatuses, kuni otsustas, et ei taha niimoodi elada.

Jane lapsed on nüüd täiskasvanud ja iseseisvad. Tema vanem poeg elab Kopenhaagenis, kuid tütar ja noorem poeg elavad tema

lähedal ning ta ootab iseäranis kannatamatult aega, mil saab kaheaastase lapselapse Mathiase järele vaadata.

Jane töötab 37 tundi nädalas, mis on tavaliselt jagatud kuuetele päevale, vahetused algavad vara (kell 4 hommikul) ja lõpevad hilja (kell 1.30 öösel). Ta saabub igal hommikul depoosse, kus talle öeldakse, millist marsruuti ta sel päeval sõidab. City Trafiku depoost läheb tööle 170 juhti, kellest 22 on naised.

Konfliktide lahendamine

Jane on tänu oma tööle kodulinna palju paremini tundma õppinud. Ålborgi vana keskuse kitsad tänavad oma kenade pastelsetes toonides värvitud majadega ei ole suure sõidukiga manööverdamiseks just lihtsaim koht. Kuid Jane tunneb uhkust oma sujuva ja ettevaatliku sõidustiili üle, et reisijatel oleks ohutu ja mugav sõit. Ta töödeb, et valgusfooride taga tuleb niikuinii peatuda. Mis mõtet oleks kiirustamisel? Ta naudib suhtlust regulaarsete reisijatega ning need omakorda näitavad oma lugupidamist: „Nad teevad mulle kingitusi: šokolaadi ja veinipudeleid...“

Teisalt on pidevaks mureallikaks transporditöötajate vastu suunatud vägivald, näiteks arreteeriti umbes aasta tagasi kaks inimest bussijuhi noaga ründamise eest. Konfliktide lahendamine oli üks kursuse teemadest ning Jane ütleb, et seni on tema suurimaks probleemiks olnud bussipeatuses seisnud käratsev seltskond. Koolitusel õpitut mäletades sulges ta kiiresti ukse ning sõitis edasi. Bussidel on nüüd kohaliku politseiga ühendatud alarmid.

„Olen tööl väga õnnelik,“ võtab Jane jutu kokku. „Olen oma kolleegide ja ülemusega rahul. Kõiki koheldakse hästi ning me aitame üksteist. See on nagu üks suur perekond ning kedagi ei jäeta kõrvalle. Ma jään siia surmani!“ naljatab ta. Ta lootus pikaajalisele ja rahuldavale karjäärile põhineb sellel, et kuni juhid oma arstitõendeid iga viie aasta tagant uuendavad, on pensionile jäämise vanus paindlik. City Trafiku vanim bussijuht on 72aastane.

„Mulle tõesti meeldib tööle tulla, isegi kell 4 hommikul,“ lausub ta. „Ma ei ole kunagi kahetsenud, et töötan.“

Ümberõpe tänapäevase töøjõu jaoks

Tšehhist Kromerizi piirkonnast pärit **Milan Nedbali** jaoks on olulised kolm väärtust. „Perekond, tervis ja töö,” ütleb 53aastane mees. Ometi murdis ta pead selle üle, kas on ühe neist oma elu alustaladest igaveseks kaotanud, kui vabrik, kus ta töötas, 2006. aasta oktoobris suleti.

Milan on kogu oma täiskasvanuelu jooksul pidevalt töötanud. Pärast õpinguid Libereci ülikoolis tekstiilimasinate osakonnas töötas ta 27 aastat tekstiilitööstuses, jõudes töökoja töolisest kohaliku vabriku peadirektoriks. „Töötasin end järk-järgult üles,” räägib ta. „Vabriku juhatajana vastutasin kõikide tootmisaspektide eest. Hankisin tootmismaterjali, tegin kõik ettevalmistused ja juhtisin ka töötajaid.”

Tšehhi tekstiilitööstuse allakäik algas 1990ndatel. Kui vabrik, kus mees töötas, lõpuks pankrotti läks, jäi selles sektoris alles vähe töövõimalusi. „Halb tunne oli üleliigseks muutuda,” lausub ta. „Ning veelgi hullemaks tegi enesetunde uue töö otsimisest põhjustatud stress.”

Ta hakkas otsekohe tööd otsima, kuid alguses oli tal vähe õnne. „Saatsin oma CV rohkem kui 140 ettevõttesse,” jätkab ta. „Kuid sain kõikjalt sama vastuse: „Täname teid huvitumast meie organisatsioonist, kuid peame teile kahjuks teatama, et meil ei ole praegu sobivaid võimalusi ...”“

Keeruline ei olnud mitte ainult tema kogemusele vastavate töökohtade leidmine, vaid selgus ka, et kõrge amet, mida ta varem pidas, osutus takistuseks. „Sellel oli negatiivne mõju. Kui ettevõtted kuulsid, et olen vabriku juhataja olnud, ei kaalunud nad minu madalamatele ametikohtadele palkamist,” ütleb ta. „Nad kartsid, et tahan ise käske jagama hakata.” Sellele vaatamata jätkas mees kandideerimisavalduste saatmist. „Ma pidin jätkama. See oli väga oluline,” sõnab ta. „Ma olen optimistlik inimene. Kuid sellises olukorras lööb enesekindlus ometi kõikuma. Murdsin pead selle üle, kas üldse kunagi tööle tagasi saan.”

Uute tehnoloogiatega kursis

Milan taipas, et tänapäevase töøjõu hulka kuulumiseks vajavad tema oskused kaasajastamist. Ta alustas 2007. aasta jaanuaris kohaliku tööbüroo pakutud ümberõppekursust. Projekti ettevalmis-

„Kuid koolitus oli väga praktiline, parandades oluliselt minu arvutioskust. Tunnen end nüüd palju kindlamalt.“

tajaks ja korraldajaks oli mittetulunduslik Knihovna Kromerizska raamatukogu ning Euroopa Sotsiaalfondi kaudu kaasrahastas seda Euroopa Liit. See koosnes peamiselt arvuti- ja IT-kirjaoskuse koolitusest, riist- ja tarkvara kasutama õppimisest, internetiotsingu kasutamisest, erinevate arvutidokumentide loomisest ja ettevalmistamisest ning suhtlemisostkustest ja keskkonnaõppest.

„Enne kursuse läbimist olid minu teadmised arvutitest piiratud,“ lausub ta. „Hakkasin neid kasutama alles oma eelneva karjääri lõpus. Kuid koolitus oli väga praktiline, parandades oluliselt minu arvutioskust.“

Kursus aitas lihvida ka teisi töö saamiseks väga olulisi oskusi, nagu CVde ja kandideerimiskirjade kirjutamine, intervjuudeks riietumine ning suhtlemisostkuse parandamine. „Ennekõike aitas see mul enesekindlust tagasi saada. Märkasin muutust oma suhtlemisostkuses,“ lisab Milan.

2007. aasta suvel tasusid jõupingutused end ära ning ta leidis kohalikus tootmisettevõttes kindla töökoha. Tema hiljuti paranenud oskused olid seejuures väga olulised. „Töö eeltingimuseks oli arvutikirjaoskuse kõrgem aste. Ning see ettevõtte ei kartnud vanemaid töötajaid palgata.“ Firma Chropyňská Strojírna on spetsialiseerunud autotootmises keevitamisel kasutatavatele robotkätele ning lisaks muudele toodetele, nagu auto pörkeraudu valmistavate plastmassitöötlemisostkuse vormid.

Suhtlemisostkused

Milan töötab koostööosakonnas. „Minu töö on tagada, et allhankijad toodavad hankeahela erinevaid osi,“ ütleb ta. „Me ei ole võimelised kõike ise tegema.“ Arvutioskus on koos tootmisostkuse kogemustega tema uues ametis väga olulised. Tema töö sisaldab päringute tegemist ning hankijate valimist, tellimuste ja tehniliste spetsifikatsioonide dokumentatsiooni ettevalmistamist ning erinevate osade kohaletoimetamiseks logistika korraldamist. Selleks kasutab ta projektihaldus- ja inseneritarkvara. „Suhtlus ja koordineerimine käivad arvuti kaudu. Arvutioskuseta oleks mul raskusi olnud.“

„See erineb täiesti minu vanadest ülesannetest. Enne töötasin alati ettevõttesiseselt. Nüüd tuleb mul ettevõtetest väljaspool teiste firmadega suhelda ning kogu hankeahelat korraldada,“ lisab ta.

Uuesti tööle saamine on tema elukvaliteeti oluliselt muutnud. „Tunnen end nüüd palju kindlamalt. Ma ei mõtle nii palju tulevikuks, olen rahul sellega, mida praegu teen,“ lausub ta. Ta naudib aiatööd ning perega koosolemist. „Mul ei ole siiski eriti vaba aega,“ tunnistab ta. „Ma töötan palju.“ Ja mehe jaoks, kes hindab tööd nii kõrgelt kui Milan, on see hea asi.

Kogemuste tõeline väärtus

„Tundub, et vanemaks saades ei vaja tööandjad sind enam. Meil on küll oskused, kuid oleme lihtsalt liiga vanad ja kulukad.“

Kui 55aastase **Roswitha Kerbeli** hääles võib aimata kibestumust, siis on seda lihtne mõista. Naise jaoks, kellel on laiaulatuslik kvalifikatsioon ning kes on kulutanud suure osa oma elust jõulisele karjäärile kirjastuses, osutub sügavalt masendavaks leida end äkki töötuna, kui töötahe on ometi olemas. Viiekümnendate eluaastate algul veetis ta neli aastat Viinis Austrias töötasinguil, sobivat pakkumist leidmata. „Sain palju eitavaid vastuseid,“ meenutab ta. „Kaotasin julguse. Hakkad end vana ja väärtusetuna tundma.“

Lõpuks soovitas tema tööbüroo võtta ühendust skeemiga Initiative 50, mida Euroopa Sotsiaalfondi kaudu kaasrahastab Euroopa Liit ning mis on loodud selleks, et aidata vanemaealistel töötajatel kontakteeruda tööandjatega, kes nende väärtust tunnustavad. 2008. aasta jaanuaris paluti Roswithal saata oma CV populaarsesse Viini-põhisesse heategevusorganisatsiooni Licht ins Dunkel (Valgus pimeduses), mis teeb koostööd Austria televisiooni ja tuntud inimestega, et koguda raha puudustkannatavate perede tarbeks. Organisatsioon kutsus ta intervjuule ning tunni ajaga sai Roswitha tööpakkumise.

Raamatutele pühendunud

Roswitha sündis Grazis, Austrias, kuid kolis kuueaastaselt Saksa- maale Stuttgarti, kus ta üles kasvas ning õppis. Enne täiendavate majandus- ja infotehnoloogiaoskuste omandamist ja kirjastusse minemist töötas ta raamatukoguhoidjana.

„Olen alati oma karjäärile keskendunud. Armastan raamatuid,“ selgitab ta, osutades raamaturiilule, mis ääristavad elutoa seinu põrandast laeni. „Töötasin suurtes kirjastustes juhtivatel kohtadel turunduse alal. Töötasin nädalas 60 kuni 70 tundi ning reisisin palju, vastutades raamatumesside ning -esitluste korraldamise eest. See oli väga raske töö.“

Kui tema esimene abielu lahutusega lõppes, kolis naine 1993. aastal tagasi Austriasse, kus kohtas oma teist abikaasat Michael Estlit. Roswitha tundis, et on saanud aeg oma elu muuta. „Minu esimene abielu luhtus seetõttu, et olin oma tööga nii hõivatud,“ meenutab ta. „Olin liiga kaua kodust ära ning see oli liiga väsitav. Ma ei tahtnud, et see korduks.“

„Mulle meeldib väga tööd teha ning mul on hea meel, et teenin ise, kuna mulle meeldib olla rahaliselt sõltumatu.”

Maamaja

Roswitha ja Michael abiellusid 2000. aastal. Nad ostsid endale maja kaunite Viini metsade ääres Königstetteni külas Austria pealinna lähistel. Terrassil hommikust süües võivad nad üle oma aia vaadata näha mäekünkaid ja erkkollaseid rapsipõlde. Michael töötab kodus programmeerijana, seltsiks kaks suurt koera Benny ja Teddy ning kassid Mimi ja Pepper.

Tol ajal vajas Roswitha paindlikkust ka selleks, et hoolitseda oma eaka isa – iga kahe või kolme nädala tagant reisis ta tagasi Stuttgarti, kus ta vanemad endiselt elasid – ning Viinis elava ämma eest. Ta loobus tööst kirjastuses ning hakkas uue karjäärisuuna leidmiseks ringi vaatama. Võti paistis peituvat aias: „Olen alati aiandust armastanud, kuid ma ei teadnud taimedest mitte midagi,” ütleb ta. Ta läbis üheaastase maastikukujunduse koolituskursuse, millele järgnes töö Viini metsade looduspargis. Ta vastutas ürituste planeerimise ja külastajate rühmadele ekskursioonide korraldamise, samuti raamatupidamise ja halduse eest, kuid tema töökoht kaotati. „Mulle oleks väga meeldinud püsivat töökohta leida, kuid olin liiga vana.”

Roswitha ütleb, et sai ealise diskrimineerimise probleemist teadlikuks umbes 10 aasta eest. Ta paneb selle kõrgema sotsiaalmaksu süüks, mida tööandjad vanemaealiste töötajate eest maksavad. „Surve on suur, kuna turul ei ole eriti palju töökohti saadaval, nii et ettevõtted pakuvad tööd odavamale personalile,” põhjendab naine.

Rahaline sõltumatus

Initiative 50 on Roswithale ometi uue alguse kinkinud. Ta on Licht ins Dunkel'i heaks täiskohaga töötanud alates 2008. aasta veebruarist. Skeemis osalejatele esimese kolme kuu palga maksmine annab tööandjatele nende palkamiseks lisastiimuli. Roswitha tunnistab, et kontori haldamine ei ole tema unistuste töö ning see võiks huvitavam olla. „Aga ma ei taha selles vanuses enam niisugust vastutust,” selgitab ta. „Tahan elu lihtsamalt võtta. Olukord on keeruline ja ma hindan võimalust jälle tööl käia. Ma ei ole tüüpiline koduperenaine. Mulle meeldib väga tööd teha ja ma naudin kolleegidega koosolemist. Ning mul on hea meel, et teenin ise, kuna mulle meeldib olla rahaliselt sõltumatu.”

„Initiative 50 on väga hea skeem, kuna aitab vanematel inimestel sobivaid töökohti leida ning see pole lihtne. Nüüd on mul aega oma aia, abikaasa ning koerte jaoks. Ma ei taha sellist stressi, mida enne tundsin. See projekt on aidanud mul seda saavutada.”

Üksmeel ühiskonnas annab uut lootust

Tsvetan Ivanovi elufilosoofia kõlab järgmiselt: „Üksteise aitamine teeb meid kõiki tugevamaks. Ainult enda peale mõtlemist ei pea ma õigeks.”

Tsvetan töötas 25 aastat Loode-Bulgaarias Vratsas kohalikus keemilise väetise tehases, valvates ohutusprotseduuride täitmise järele, enne kui ta 2000. aastal varakult pensionile läks. Mees otustas peagi, et soovib kogukonna inimeste aitamiseks millegagi aktiivselt tegeleda. Vratsa on maaliline linn, mis on tuntud ronimiseks sobivate kaljude ja koobaste poolest. Kuid paljud noored pered kolivad siit ära, et tööd leida, jättes mõnikord oma eakad vanemad või puudega sugulased suhtelisse eraldatusse.

2008. aastal kuulis Tsvetan projektist „Sotsiaalteenuste abil, auväärse elu nimel”, mille läbiviijaks oli NGO Most (Sild) ning mida Euroopa Sotsiaalfondi kaudu kaasrahastas Euroopa Liit. See koolitab ning palkab pensionile ja töötuks jäänud inimesi iga päev 40 inimesele sotsiaalabi osutama, kes ei saa ise endaga hakkama ning vajavad pikaajalist hoolitsust.

Pärast lühikest koolitusperioodi, mis hõlmas esmaabi andmist, nõustamisoskusi ja hädaolukordadega toimetulekut, pakuti Tsvetanile lepingut ning ta hakkas vastutama kahe kliendi eest: nendes on 87aastane Nicola Kotsev ja Emil Ginev, endine arhitekt, kelle jalg amputeeriti pärast autoavariid. Tsvetan külastab neid iga päev, aidates neil kodu korras hoida ning poes käia. Tema abi võib vaja minna arsti külastamisel või asjaajamisel, nagu arvete maksimine. Lõunaks toob ta toidu sotsiaalteenuste sööklast, mis valmistab sotsiaalhoolekande alla kuuluvate inimeste jaoks päevas 200–300 einet. Mõnikord viib ta Nicola ratastoolis välja või istub lihtsalt temaga ning on talle seltsiks.

Kirg õppimise vastu

Mees on oma kahte hoolealusesse tugevalt kiindunud. „Nicola on elav ning väga tähelepanelik. Ta tunneb end palju paremini, kui temaga räägin,” ütleb Tsvetan. „Ta vajab pärast insulti ravimeid. Kuid kõik tema meeled on alles ning ta keeldub alla andmast. Töö juures on põnevaim võimalus näha psühholoogilise poole pealt eluraskustega toimetulemist. Mulle meeldib see, et õpin uusi asju, ning mida rohkem ma õpin, seda enam suudan inimesi aidata. Sa kuuled, mida nad paljudest küsimustest, näiteks vananemisest ja

isegi surmast arvavad.“Ta osutas esmalt vabatahtlikuna sotsiaalabi ühes varasemas projektis, mida rahastas kogu Bulgaarias Ühendatud Rahvaste Organisatsioon ning mis Vratsa piirkonnas hõlmas 210 inimest.

Tsvetan on alati olnud laiaulatuslike huvidega iseseisev mõtleja. Pärast ülikooli lõpetamist keemikuna pidas ta 15 aastat ehitajaametit ning aitas Vratsa lähedal asuvas kuulsas Cherepishi kloostris ikoone ja seinamaale restaureerida. Kunagi paelus teda Rubiku kuubiku mõistatuse lahendamine: tal on endiselt mitu kõige keerulisemat varianti riulitel. Olles enda jaoks avastanud interneti, innustus ta ka sellest. „Pidin lausa sundima end välja minema,” tunnistab ta. 2007. aastal avaldas mees esimese raamatu „Looduse tetraektika“, seletades lahti oma filosoofilise teooria.

See peegeldab tema huvi loodusliku maailma kõikide aspektide vastu. Kui ta arvuti taga töötab, tõmbavad üks-kaks kuuest tänavalt päästetud kassid end tema süles kerra või ronivad õlale. „Kui kohtled loomi hästi, hakkavad nad sind usaldama, just nagu inimesedki,” selgitab ta. Ka magamistoaks oleva tagasihoidliku elutoa aken on täis taimi. Tema isiklik raamatukogu täidab väikese korteri: sellesse kuulub umbes 6000 köidet erinevatel teemadel. „Olen neid kõiki lugenud,” kinnitab Tsvetan uhkusega. Ta kuulub kohaliku filosoofiaseltsi ning on avaldanud umbes 150 artiklit.

Vastastikune kiindumus

77aastane Velika Mamkova on järjekordne „Auväärse elu“ algatusest tulusaaja. Murtud jala ja operatsiooni tõttu on ta sunnitud koju jääma ning karkude abil liikuma. Tema kahel pojalt on oma pere ning nad on mujale kolinud: üks neist läks Itaaliasse tööle. „Abi on väga oluline. On asju, mida ma ise enda heaks teha ei saa ning ilma milleta ma toime ei tuleks,” lausub ta. „Kui tekib probleeme, tean, et võin alati helistada, ja seda 24 tundi päevas.” Temagi loodab kontaktisiku peale – et oleks, kellega iga päev rääkida –, ning tal on oma hooldaja Maryika Mitovaga lähedane suhe tekkinud.

Kiindumus on vastastikune. „Ta on mulle nagu ema,” tunnistab Maryika, kes sai samuti tööle tänu „Auväärse elu“ skeemile. Sotsiaalabi osutajad töötavad kuus tundi päevas ning saavad projekti eelarvest palka. Olles ise pensionär, ei maksa Tsvetan makse ning

„Selle projekti kaudu annan inimestele lootust. Näen, et nad tahavad edasi elada ning mitte alla anda.”

tal on õigus tasuta tervishoiule, mis säästab omakorda projekti jaoks raha. Kümne sotsiaalabi osutaja ülesandeks on toetada kümmet kohaliku asutuse palgatud täiskohaga hooldustöötajat.

Tsvetani leping kestab veel ühe aasta – skeemi kestuse jagu. Ta loodab, et seda on võimalik uuendada, jätkates hea meelega tööd. „Selle projekti kaudu annan inimestele lootust. Näen, et nad tahavad edasi elada ning mitte alla anda. Lisasissetulek lubab mul korralikult elada ning aidata seda teha ka teistel. Sellest ajast alates, kui hakkasime Nicolaga vestlema, on ta palju lootusrikkam ning püüab taas kõndima hakata. See on teda rõõmsamaks muutnud. Nii et samal ajal, kui see on mulle kasu toonud, olen ka mina talle kasulik olnud.”

Uued oskused ja kogukonnatunne

1930ndatel aastatel väikeses külas Vilniuse lähedal sündinud **Aldona Mikalauskiene** on olnud mõne Euroopa suurema murrangu tunnistajaks, olgu nendeks siis Teise maailmasõja jubedused, raskused ja konfliktid Nõukogude valitsuse ajal või lõpuks väikesele Leedu rahva iseseisvumisele. Ta on säilitanud tugeva iseloomu ja kohusetunde kaaskodanike suhtes.

„Praegu on meil mitu uut vabadust,“ ütleb ta. „Vabadus äri alustada ning end täiendada, valitsust kritiseerida ja sellest vabalt rääkida, kuid meil on ka kohustus oma vabadusi ja andeid üksteise aitamiseks kasutada. Oleme üks rahvas, üks ühiskond.“

Tagasihoidlik algus...

Ükmerge maapiirkonnast pärit taluniku tütar Aldona käis koolis, abiellus ning jäi leseks, seejärel jätkas õpinguid, olles ülikoolis teistest vanem. Kvalifitseeritud raamatupidajana juhib ta Leedu pealinnas oma firmat, koolitades ja palgates noori inimesi ning aidates tervel hulgal klientidel rahaliselt rasketel aegadel edu saavutada. „Olen oma karjääri jooksul töötanud peamiselt tulevaste professionaalidega,“ lausub ta. „Pakun praktikavõimalust ning olen välja koolitanud terve hulga edukaid raamatupidajaid.“

Tal on palju erinevaid kliente, alates hiina restoranidest ja automehaanikutest kuni naiste- ja lasteorganisatsioonide, suurte ettevõtete ja tootjateni välja. „Ma naudin oma tööd ja eriti meeldiv on näha oma töötajaid aitamas teistel edu saavutada, olgu siis tegemist väikeettevõtete, teenusepakkujate või meie majandusele raha teenivate korporatsioonidega,“ sõnab ta. „Ning miks peaksin praegu lõpetama? Olen juba mõnda aega tegutsenud, kuid elan aktiivset elu ja arvan, et mul on veel nii mõndagi anda.“

Endiselt heas vormis

„Raamatupidamine tähendab numbreid,“ seletab Aldona, „ehk eriteadmisi ja õigeid töövahendeid.“

Ainulaadne IT-koolitusprogramm eakatele, mille korraldas pensionäride rühm LPS Bociai ja mida kaasrahastas Euroopa Sotsiaalfondi kaudu EL, aitab Aldonal oma äri jaoks moodsatest infotehnoloogiatest suuremat kasu saada, parandades tema oskusi ja

„Raamatupidamine tähendab numbreid ehk eriteadmisi ja õigeid töövahendeid.“

viies ta kurssi uusimate arvutiseadmete, -programmide ja võrguteenustega.

„Suure osa päevast veedan ringi liikudes,“ ütleb ta, „kohtudes klientidega, kogudes ja toimetades kohale dokumente ja ettekandeid ning tutvustades oma teenuseid võimalikele klientidele.“ Pärast seda naaseb ta kontorisse, kus ta võrdleb ja analüüsib tulemusi ning arve.

„Kui mina alustasin, kasutasime neid vanaaegseid liitmisemasinaid, teate küll, suure kangiga, mis kiigub alla ja teeb „kõll“. Me arvasime, et need on üsna mugavad. Jumal, kuidas asjad on muutunud! Nii palju on uusi vahendeid ja tehnoloogiaid, mis on raamatupidamises väga kasulikud.“

„Arvutikursused andsid mulle võimaluse uusi oskusi arendada ja kokkuvõttes oma tööd efektiivsemalt teha,“ ütleb ta. „Tunnid oli tõesti abiks.“

Tagasi tööl

1949. aastal sündinud **George Mifsud** on olnud mitmete muudatuste tunnistajaks. Kasvades üles Maltal, õppis mees noores eas keevitamist, puusepatööd ja teisi oskusi, mis talle elukutse saamisel kasuks võisid tulla. Hiljem tegeles ta 20 aastat topiste valmistamisega.

Eluaegse küti ja muusikuna on George'i erinevad huvid teda pidevas liikumises hoidnud ja sundinud oma kodusaarestikul ringi liikuma. Välismaal on ta harva käinud: ta on külastanud vaid Itaaliat ja oma kodusaarest Maltast kaugel asuvat Šveitsi. „Meil on väike riik, aga siin on palju teha. Meile, maltlastele, ei meeldi liiga kaugel rännata. Meil on huvitav ajalugu. Meile meeldib oma saarte eest hoolitseda ja neid ilusatena hoida,“ ütleb ta.

Täpselt sellega George oma uuel maastikuga seotud tööpostil tegelebki. „Mul on olnud palju ameteid,“ jätkab ta. „Enne seda pidasin ma turistidele mõeldud suupistebaari. Tegin seda 11 aastat. Pärast selle sulgemist tundsin end kurnatuna. Mul oli vaja midagi leida. Olin töötu.“

Täiendõpe

George nägi telerist reportaaži Euroopa Liidu uue, töötutele suunatud rahastamise kohta, mille järel tegi ta paar telefonikõnet, pannes end kirja „Väljaõppe ja tööhõive võimaldamise skeemi“ (TEES). Euroopa Sotsiaalfondi kaudu ELi kaasrahastatud TEESe aitab üle 40 aasta vanuseid, kes tahavad tagasi tööle minna.

„Noorusaastatel tegin ma keevitus- ja elektritööd,“ ütleb ta, „see meeldis mulle väga, aga minu oskused olid üsna rooste läinud. TEESi kaudu sain mõnele tasuta täiendõppekursusele. Tegelesin veevärgi-, puusepa-, keevitus- ja elektritööga. Oli väga lõbus ja ma kohtusin paljude toredate inimestega. Me kõik osalesime kuus kuud kestval koolitusel.“

Pärast vanade oskuste meeldetuletamist viidi George kokku maastikuliiduga, mis teostab töid üle kogu Malta, ning nüüd on tal jälle täistöökoht. Ta töötab meeskonnas, mis rändab läbi Malta maastike, remontides ja parandades transpordi infrastruktuuri, nagu kiirteede keskel olevad ohutusribad, valgustuse ja vee äravoolu süsteemid, ning hoolitsedes üldise heakorra eest.

„Ma töötan väljas ning mu töö rahuldab mind väga. Me liigume riigi ühest otsast teise.“

„Ma töötan väljas ning mu töö meeldib mulle väga. Me liigume riigi ühest otsast teise,“ uhkustab ta, pidades silmas, et terve Euroopa Liidu liikmesriik hõlmab tagasihoidlikud 316 ruutkilomeetrit.

Õhtuti mängib George kitarri kohalikus rokkbändis – see on veel üks huviala, millega ta varajasesst noorusest peale tegeles. Nii elegantsete hotellide fuajeedes kui ka tänavatel tuttavaid kohtav George on justkui kohalik institutsioon ning oma sõprade abiga on ta näidanud, kuidas ka vanemas eas inimene võib palju muuta.

„See programm andis mulle võimaluse teha midagi uut,“ tunnistab ta. „Mulle tundub, et see on minu jaoks uus algus. Ma olen tagasi sadulas.“

Ettevõtlus

Nõustamine suunab hõljuki õigele kursile

„Ma arvasin, et hõljukisõitude pakkumine on nii hea äriidee, et inimesed lausa jooksevad meid külastama, aga see ei olnud nii. Õnneks aitas mind mentorprogramm, kus sain õppida turustamist, ilma milleta firmat enam ei eksisteeriks.“

Peeter Tarmet elab Sakus, lopsaka loodusega maakohas väljaspool Eesti pealinna Tallinnat, ja juhib hetkel riigi ainukest vaba aja veetmiseks hõljukeid pakkuvat meelelahutusäri. 2007. aastal otsustas ta, et ei taha enam mööblit valmistada, mida ta oli teinud alates ülikoolist lahkumisest kaheksa aastat tagasi. „Tahtsin teha midagi uut. Enne töötasin alati üksi tolmuses ruumis. Ma ei näinud eriti tihti päevalalgust ja vajasin pisut värsket õhku,“ seletab ta. „Kui oled üksi, siis vastutad kõige eest ise, ja kui jääd haigeks, siis äri enam pole.“

Peeter sai oma suure idee, vaadates telerist kanalit Discovery Channel. „Seal näidati väikest hõljukit, mis on võimeline liikuma nii maa kui ka vee peal. Mõtlesin, et meil Eestis seda ei ole. Tahtsin teha midagi uut.“

See oli julge samm. Peetril ja tema naisel Birgitil on kaks last, 12aastane Ken ja 10aastane Kendra. Selleks et maksta 16 000 eurot maksva hõljuki eest, pidid nad võtma laenu. „Seni, kuni me sellest lihtsalt rääkisime, ei riskinud me millegagi. Laenu taotluse allkirjastamine oli murdepunkt. Me pidime otsuse vastu võtma ja tagasiteed ei olnud.“ Koos äripartneri Kalmer Kallasmaaga investeeris Peeter kolme väiksesse hõljukisse ja kolme kuuga alustati sõite, mille sihtgrupiks olid turistid ja kohalikud inimesed.

Küsimused ja vastused

Küsimus ei olnud ainult sõitudes. „Inimesed ei teadnud meie kohta midagi,“ seletab Peeter. „Uue asjaga võtab see aega.“ Ta ei saanud kliente loodetud arvul. „Mõtlesime, et mida me valesti teeme? Miks see ei toimi? Küsimusi oli palju.“

Selleks et leida vastuseid, pöördus Peeter Ettevõtluse Arendamise Sihtasutuse mentorprogrammi poole, mida kaasrahastab Euroopa Sotsiaalfondi kaudu EL. Alguses tahtis ta rohkem teada saada juhtimise, finantsjuhtimise ja turustamise kohta. Kuid kohtumine võimalike mentoritega veenis teda, et kogu asja võtmeks on turustamine. „Mis mõtet on olla parem juht või raha haldaja, kui sa ei saa midagi müüa?“ rõhutab ta.

„Võib-olla olen endas avastanud isiku, kellele meeldib rääkida. Iga korra järel muutuvad esitlused paremaks.“

Tema valitud mentor Kadi Elmente on turustamise ekspert Pärnus. Ta näitas Peetrile, kuidas teha esitlusi ja valida õiged reklaamiväljundid. „Kõik pakuvad sulle reklaamiteenust, aga see ei ole odav ja kui see ei toimi, jääd sa rahast ilma,“ selgitab ta. Peatselt tegi ta tehingu Eesti suurima reisibürooga Estravel.

„Minu jaoks oli selline koolitus väga kasulik, sest kui ma mööblit valmistasin, ei olnud mul müügi- ega turustamisoskusi vaja. Mul oli ostjaid rohkem kui küll.“ Peeter arvab, et on leidnud oma kutsumuse: klientide küllastamine ja esitluste tegemine, oma uue äriettevõtte reklaamimine. „Ma ei tööta enam üksi,“ sõnab ta rahulolevalt. „See on minu jaoks uus asi ja mulle väga meeldib see töö. Ma kohtun inimestega ja saan nendega suhelda. Võib-olla olen endas avastanud isiku, kellele meeldib rääkida. Iga korra järel muutuvad esitlused paremaks.“

Laienemisplaanid

Partnerid plaanivad rahvusvaheliste külaliste ligimeelitamiseks käivitada veebilehe ja pakkuda oma teenuseid kuues erinevas keeles: eesti, inglise, prantsuse, saksa, vene ja soome keeles. Hetkel tuleb umbes 25–35% klientidest väljastpoolt Eestit.

„Tulevikuks on meil suured plaanid,“ teatab ta. Järgmiseks sammuks on spetsiaalselt kohandatud buss koos sauna ja toitlustusvõimalustega. Huvitavas asukohas on juba olemas vibulaskmisrajatised ja seminariruum. Eesmärgiks on kõike hõlmav pakett, et külastajad võiksid päeva lõpus sooja saada, nautida sauna, jooki või sööki ja saada ka tagasisõidu.

„Me tahame oma teenuste kvaliteeti parandada ja võimaldada klientidele mugavust, sest siis tulevad nad ka tagasi,“ seletab Peeter. Ta loodab rajada koha, kus pakkuda konverentsi- ja toitlustamisteenuseid ning erinevaid vabaaja- ja meelelahutustegevusi. „Ilma eriteadmisteta, mis ma mentorprogrammi kaudu omandasin,“ mõtiskleb ta, „ei oleks ma arvatavasti seal, kus ma täna olen.“

Rohelise energia loomine

17. sajandist pärinevast pisikesest kabelist, mis asub Inglismaa lõunarannikul paikneva Chichesteri lähedal Lagnessis, paistavad lainjad mäed, laiad karjamaad ja kaugel silmapiir. Nüüd mahutab see nelja mugavat kahekojalist tuba koos vannitoaga. **Sandra Barnes-Keywood** ja tema abikaasa Charles on hoolivustundega muutnud endised varemud kodumajutust pakkuva äri keskuseks, mille nad avasid kaheksa aastat tagasi.

Siis ei osanud nad veel aimata, et Euroopa Sotsiaalfondi kaudu Euroopa Liidu kaasrahastatud koolitusprogramm annab Sandrale toetuse saamiseks roheline turismi auhinnatud teerajajaks ja keskkonnasõbralike äritavade tunnustatud edendajaks.

Sandra sündis Lääne-Londonis. Talle oli alati meeldinud maaelu, nii et ta otsustas kolida Chichesterisse. See Lääne-Sussexi piirkond on tuntud erakordselt ilusa looduse poolest. Paghami sadama lähedal asub tuulest räsitud jõesuue, metslindude paradüüs, ja South Downsi mäed on rändurite ja loodusesõprade lemmikud.

Omades kõrgemat riiklikku diplomit (HND) hotellitoitlustuse ja -juhtimise alal, ostis Sandra mahakäinud kõrtsi ja tegi sellest restorani. Kuid pärast tütre Jasmine'i sündi 16 aastat tagasi ei suutnud paar pikki töötunde lapsehoidmisega ühendada ja müüs selle maha. „Kui Jasmine oli umbes kaheksane, otsustasin toitlustuse ning hotellindusega uuesti tegelema hakata.“ meenutab Sandra, ja kodumajutus tundus paindliku lahendusena.

Lugu rääkida

Kvalifitseeritud restoranipidajana oli naine edasiõppimise suhtes skeptiline. Suu- ja sõrtaudi puhkemise järel Ühendkuningriigi kariloomade seas sattusid paljud maakohtades asuvad väikeettevõtted raskustesse. Euroopa Sotsiaalfondi (ESF) toetusel käivitas Kagu-Inglismaa turismiorganisatsioon maakohtadele suunatud kava, millega Sandra 2004. aastal liitus. „Olin väga ülalatuud,“ tunnistab ta. „Mõistsin, et inimesed õpivad kogu elu.“ Ta nägi, et ehkki kodumajutusteenust pakkudes ta juba lähtus keskkonnasõbralikkusest, ei saanud külastajad sellest sõnumist aru ja oma roheliste ideaalide esiletoomine võinuks olukorda muuta. „Mul oli rääkida lugu, aga keegi ei kuulanud seda,“ ütleb ta.

„See kooolitus muutis mu karjääri. Ma ei vaadanud kunagi tagasi. Nüüd saan teha, mida tahan, ja ma tunnen ennast enesekindlana.“

Kursus andis Sandrale vajaliku tõe. Kui Jasmine sündis, oli Sandra päris haige, tal oli kõrge vererõhk ja talle tehti keisrilõige ilma valuvaigistiteta. Pärast sünnitust veetis ta kolm kuud haiglas ning taastus traumajärgsest stressist, kogudes sealjuures palju lisakilosid. Seega oli taas ettevõtte juhtimine väljakutse. „Emana kaotad sa enesekindluse,“ selgitab ta, „kuid see kooolitus muutis mu karjääri. Ma ei vaadanud kunagi tagasi. Nüüd saan teha, mida tahan, ja ma tunnen ennast enesekindlana. Ma ei tunne ennast tühise koduperenaisena, kes loobus töölkäimisest. See on aidanud mul oma elu jälle joonde saada.“

„Me oleme keskkonnaga lahutamatu seotud,“ jätkab Sandra. „Usume, et roheline turism on filosoofia, mitte toode.“ Ta kasvatab külalistele puuvilju ja teeb hommikuks moosi. Ta ostab kohalikest talupoodidest orgaanilist toodangut ja valmistab ise looduslikult puhastusvahendid. Ta õhutab külalisi voolu või vett säästlikult kasutama, vähendades 43% rätikute pesemist. Kogu heitvesi taaskasutatakse aias. Päikesepaneelide abil soojendatakse vett ja „valgustorud“ juhivad päevalguse akendeta vannitubadesse.

Sandra üritab ka kohalikule kogukonnale midagi tagasi anda, juhendades mahajäänud 16aastasi ja kohalikke üliõpilasi. Tema roheline turismi kasumlikkuse skeem on kogunud raha rattahoiukohtade tarbeks Paghami sadamas ning linnuvaatlejate peidukohtade parandamiseks. Charles kombineerib sepatööd – rauast mööbli sepiamist ja seadmete meisterdamist – keskkonnaauditteerimisega, inspekteerides hotelle üle kogu riigi.

Iseseisev avaldus

Sandra on oma tööga laia tunnustuse saavutanud. Old Chapel Forge on hinnatud Rohelise Turismi äriskeemi poolt, mis on Ühendkuningriigi juhtiv jätkusuutliku turismi sertifitseerimisprogramm. „See andis mulle usaldusväarsuse, sest mind oli hinnatud sõltumatult. Minust sai Ühendkuningriigi tšempion äriavaldkonnas, kes aitas teistel akrediteeringut saada. Mõistnud, et pakutud nõuanded olid vananenud, panin kirja oma kooolitusprogrammi.“ Rohelise Kooolitusettevõtte (<http://www.thegreentrainingcompany.co.uk/>) kaudu toetab ta nüüd piirkondlikke osakondi ja turismiorganisatsioone üle kogu Ühendkuningriigi. Mitme auhinna hulgas on Sandra ja Charles 2006. aastal võitnud keskkonnasõbralikult renoveeritud kabeli eest arhitektuuriauhinna Green Apple,

2007. aastal Aruni aasta ettevõtte auhinna ja aastatel 2007 ja 2008 Sussexi Jätkusuutliku Ettevõtte auhinna.

Sandrast on saanud innukas kooolituste pooldaja ja ta on võtnud lisakursusi. Koostöövõrgustike loomine on vaid üks hüvedest. „Kodumajutusäris võib jääda eraldatuks,“ rõhutab ta. „Riigis ringireisimise ja inimestega suhtlemise juures ongi tore see, et saame üksteiselt kasulikke näpunäiteid.“ Eelmisel aastal tõusis täituvus Old Chapel Forge'is 89%-ni, võrreldes regiooni keskmise 54%-ga.

„Ma olen läbi käinud pika tee. Kui ma roheline turismiga algust tegin, pidas enamus inimesi seda veidraks. Nad kardavad, et saavad hommikusöögiks vaid müslit või midagi sellist!“ naerab ta, lisades, et turu-uuringute järgi ootavad külastajad roheliselt majutusasutustelt just igakülgset kõrgemat taset.

Külastajad ilmselt hindavad Sandra filosoofiat. Lääne-Londonis asuvas Gloucesterist pärit John ja Eunice Yates leidsid Old Chapel Forge'i internetist. „Mõtlesime, et see on midagi meie jaoks.“ ütleb Eunice. „Me ei ole midagi muud tahtnud.“

„Maakohtadele suunatud kava oli väga edukas,“ kinnitab Sue Gill Kagu-Inglismaa turismiorganisatsioonist. Korraldajad lootsid kaasa 485 ettevõtet, aga lõpuks said 622. Enam kui 350 osalejat läks edasiste kooolitustele. „See oli neile vajalik,“ järeltab ta.

Sumisev äri

Enne värsketele firmaomanikele mõeldud koolituskursusel osalemist oli **Normunds Zeps** töötu mehaanik, keda huvitasid mesilased ja kellele maitses mesi. „Mesilased koguvad nektarit, lennates kuni kolme kilomeetri raadiuses,“ selgitab ta. „Nad vajavad piisavalt suurt maa-ala, puhast keskkonda ja hoolt.“

Normunds elab koos oma naise ja kahe pojaga väikses korteris Läti maakohas Kalupes, kuid talu asub 76 kilomeetri kaugusel Grugules. „Mu ema elab nüüd selles piirkonnas,“ ütleb ta. „Minu perekond sai seal natuke maad, kui kolhoosid erastati.“ Nõukogude Liidu lagunemise järel 1990. ja 1991. aastal otsustas Läti taastada väiksed peretalumajapidamised. Eelnevalt riigile kuulunud kolhoosid jagati maatükkideks ning riigi kodanikud said neid erastada.

Normunds lõpetas Viski põllumajandusülikooli masinamehaanikuna. „Aga siinkandis on elu pidev võitlus,“ ütleb ta. „Isegi erialase ettevalmistusega võib korralikku töö leidmine väga raskeks osutuda. Enamuse ajast ma lihtsalt istusin kodus ja vaatasin poiste järgi, sellal kui mu naine tööl käis. Aga mul oli ka mesinduskirg. Ma oleksin seda nimetanud hobiks, kuid siis mõtlesin, et sellest võiks saada äri.“

Rohkem kui hobi

Omaalgatust üles näidates otsustas Normunds osaleda projektis, mida Euroopa Sotsiaalfondi kaudu kaasrahastas Euroopa Liit. „Tahtsin oma elu muuta,“ ütleb ta. „Teadsin, et pean ettevõtluse kohta rohkem õppima. Antud programm pakkus tasuta koolituskursusi selle kohta, kuidas juhtida väikeettevõtet, seega otsustasin võimalusest kinni haarata.“

Euroopa Sotsiaalfond toetab lastega peresid, kes tahavad ettevõtlusega alustada. Lätis Daugavpils piirkonnas, kus Normunds elab, toibutakse siiaaani Nõukogude võimu aastatest. Seal käivitati projekt eesmärgiga edendada oskusteavet ettevõttes ja füüsilisest isikust ettevõtjate tekkimist. Kursuse teemade hulka kuulus korraliku äriplaani arendamine ja rakendamine.

„Põhimõtteliselt oli seal kogu vajalik teave ettevõtlusega alustamise kohta,“ ütleb Normunds. „Kõik oli tasuta, isegi õppematerjalid. Kui ma kursuse lõpetasin, registreerisin ennast väikeettevõtjaks ja asusin tööle.“

„Praegu me ikka veel võitleme, elu on endiselt raske, aga me üritame kõigest väest. Mis minusse puutub, siis arvan, et tuleb liikuda edasi.“

„Mu päev algab kella kuue ajal hommikul,“ ütleb ta, „Joon tassi kohvi, süön ja seejärel sõidan autoga tund aega oma mesilaste juurde.“ Normunds sõidab läbi maakohtade, läbides mõningaid Lõuna-Läti ilusamaid maastikke. „See piirkond on üsna ajalooline,“ räägib ta. „Selle maa kohta on palju lugusid jutustada.“

Normunds hoolitseb 28 mesilaspere eest, hoides korras suurt territooriumi, mis ümbritseb tarusid. „Ma niidan muru siis, kui mesilased magavad, ja hoiän territooriumil silma peal. Tulen siia kolmel päeval nädalas. Ülejäänud kahel päeval olen poistega kodus.“

Mesilastaru

Kui meemeistrid välja jätta, on Zepsi talu ühe mehe tööpõld. Normunds alustab vara ja tegutseb hiliste öötundideni. Ta töötab mõne territooriumil asuva ajaloolise hoone taastamise kallal, saeb puitu kiviaida uue katuse tarbeks. Ta kasvatab ka enda ehitatud ajutistes kasvuhoonetes köögivilju pere ja sõprade jaoks. Tema naine ja lapsed tulevad võimaluse korral appi, kuid enamasti töötab ta siiski üksinda.

„Me ei kasuta siin kemikaale,“ uhkustab ta. „Mesilased käivad korjel piirkonna erinevatel lilledel, ühe juurest teise juurde päeva ja hooaja jooksul. Me toodame väga looduslikku ja tervislikku kaupa.“

Normunds peab ennast nüüd täiesti kogenud mesinikuks, tootes tonni kvaliteetset mett aastas, ja näeb kõvasti vaeva, et oma ettevõtet laiendada. „Mul on veel pikk tee käia, enne kui end edukaks ettevõtjaks saan nimetada,“ tunnistab ta. „Oma perekonna kulude katmine on siia maani vaearikas, aga EL andis mulle hea alguspunkti.“

„Kahtlemata sain ma koolituskursuse kasulikkusest aru siis, kui ettevõtlusega tegelema hakkasin. Kui päris aus olla, siis ei olnud mu elul mingit suunda ja see kogemus aitas mul praktiliselt mõelda. Võitleme endiselt, elu on raske, aga me üritame kõigest väest. Omalt poolt arvan, et tuleb liikuda edasi. Kas koolitus muutis mu elus midagi? Jah, see muutis meie kõikide elusid.“

Turvalisus talumajapidamises

„Talu on laste jaoks imeline koht – siin on masinad ja loomad –, samas ka võimalik ohullikas.“ Seda räägib **Gaetane Anselme**, kes peab koos oma perekonnaga Belgia maapiirkonnas Nevraumonti külakeses väikest talu.

Gaetane abiellus talumehega 1986. aastal ja õppis kiiresti vajalikud ärinipid selgeks. Koos töötades toodavad Anselmed värsket piima ja mune ning kasvatavad sigu. Nad korraldavad lastele ka haridusliku eesmärgiga külastusi, pakkudes neile võimalust õppida elu kohta talumajapidamises ja hoolitseda loomade eest.

„Meil on palju loomi,“ ütleb Gaetane. „Meil on igasuguseid linde – kanad, pardid ja haned –, lehmad ja sead... Lastele meeldib siin ja nad õpivad siin palju. Me näitame lastele, kuidas talumajapidamine käib. Me õpetame neile ka ratsutamist ja nad saavad teadmisi piirkonna ajaloo, talumajapidamise ja maapiirkonna kultuuripärandi kohta. See on täiuslik kogemus, mis meie arvates toob nad oma juurtele lähemale.“

Anselmed ootavad oma harivasse talumajapidamisse igas vanuses lapsi. „Nad tulevad ümberkaudsest piirkonnast ja kaugetest linnadest, nagu Brüssel ja Antwerpen, aga ka eri riikidest,“ räägib Gaetane. „Oleme tegelenud koolilaste ja teiste rühmadega, üksikute inimestega, puuetega lastega ja isegi tulevaste algkooliõpetajatega.“

Loomad on ettearvamatud

Loomulikult on tähtsaim kõigi ohutus, räägib ta, aga päevast päeva ühes ja samas keskkonnas töötamise tõttu võivad potentsiaalsed ohud kergesti kahe silma vahele jääda. „Meie külalised võivad tulla kas üheks või mitmeks päevaks. Meil on oma külaliste jaoks erinevaid ööbimiskohti. Isegi perekonnad võivad tulla. Asjaolu, et territooriumil viibivad inimesed, kes ei pruugi talumajapidamisega harjunud olla, annab palju mõttetööd. Meil leidub igal pool palju tööriistu ja masinaid, ja ka koduloomad võivad olla ettearvamatud.“

Gaetane tahtis olla kindel, et ta teeb kõik võimaliku, et kindlustada majapidamises viibivate laste ohutus. „Meie ise oleme talumajapidamisega väga harjunud,“ räägib ta, „Ma olen veendunud, et leidub palju asju, mille peale ma ei tulnud või mida ei märganud,

„Nüüdseks usun ma tõepoolest, et see on turvalisem meie kõigi jaoks: minu enda, mu pere ja laste ning külaliste jaoks, kes meie juures käivad.“

kuigi nad on võimalikud ohuallikad.“ 2007. aasta juulis otsustaski ta paluda abi Euroopa Sotsiaalfondi kaudu Euroopa Liidu kaasrahastatud Preventagri programmi raames saadeti tasuta kohale järelevaatajad, et vaadata kogu majapidamine värske pilguga üle ja soovitada, kuidas kõige paremini õnnetusi vältida.

Ohuallikate leidmine

Preventagri kaudu pakub Euroopa Sotsiaalfond nõustamist ja koolitust eesmärgiga vähendada tervise- ja tööga seotud ohte. Nõudmisel tuleb järelevaatajate meeskond majapidamishooneid kontrollima, et välja selgitada turvalisuse aste ja juhtida tähelepanu võimalikele ohtudele. Seejärel saavad nad talupidajaid teavitada meetmetest, mida õnnetuste ennetamiseks kasutusele peab võtma. Projekt pakub ka ohutusega seotud konverentse ja koolituskursusi.

„Järelevaatajad tegutsesid terve päeva,“ seletab Gaetane. „Nad kontrollisid tõepoolest kõike: asju, mille peale ma ei oleks ise tulnud, nagu kohti, kus hoian tööriistu, majapidamistarvikuid, pangesid ja isegi mänguasju, või loomi, keda näitamiseks eelistada.“

Ta räägib, et üks laste lemmiktegevusi on õppida lehma lüpsma. „Lehmad tunnevad meid hästi ja on meie juuresolekul rahulikud ja vabad, kuid mõned neist muutuvad võõraste ja eriti väikeste laste lähedal närviliseks. Järelevaatajad juhtisid sellele meie tähelepanu.“

„Ütleksin, et see algatus on aidanud meil oma noortele külalistele parimat teenust ja ohutuimat kogemust pakkuda,“ räägib Gaetane. „Sellest oli palju abi. Tänu programmile näeme kogu talumajapidamise keskkonda uue pilguga ja nüüdseks usun ma tõepoolest, et see on turvalisem meie kõigi jaoks: minu enda, mu pere ja laste ning külaliste jaoks, kes meie juures käivad.“

Ehitusettevõtte vajab tugevat vundamenti

„Töötasin kõvasti, et luua mitte millestki oma ettevõtte. Aga kui ma peaaegu kõigest ilma jäin, mõistsin, et ma pean midagi tõeliselt muutma,“ räägib **José Salmerón Guindos**.

47aastane mees juhib kiiresti arenevat keskmise suurusega ettevõtet Grupo Salmerón, mis on spetsialiseerunud metallitöölusele ja ehitustöödele ning -teenustele. Süües oma maakohas asuvas villas basseini kõrval hommikusööki, näeb José igati välja nagu edukas ettevõtja.

Teekond eduni ei läinud libedalt. Ta kasvas üles looduskaunis piirkonnas Sierra Nevada lähedal. Väiketalupidajate pojana oli tema varajane lapsepõlv raske. „Kõik taldrikul ja kodus leiduv pärines oma maatükilt ja loomadelt,“ räägib ta, „Kuni 15aastaseks saamiseni ei olnud meil isegi elektrit.“

Kuigi vanemad soovisid, et José jätkaks talupidamist, tekkisid temal teistsugused ideed. „Ma nägin, et mu vanemad ei arene. Ma tahtsin proovida teist eluviisi ja rahateenimisvõimalust.“ Ta lahkus koolist 14aastaselt, ilma ametliku erialase ettevalmistuseta. Tööka ja kohanemisvõimelisena proovis ta mitut erinevat ametit: maal, sõjaväes, loomadega ja ehitusel. Lõpuks avastas ta, et ta on andekas metallitöö alal, ja õppis keevitama.

1983. aastal käivitas ta sõpradelt ja sugulastelt laenatud rahaga oma tehase, kus valmistati autohaagiseid ja ehituskonstruktsioone. Ta alustas väikeses 20-ruutmeetriselises ruumis koos oma naise Concepcióniga, tegeledes ise kõikide ettevõtte aspektidega. Algusaastatel ei osanud nad edasiminekut kavandada. „Me ei juhtinud seda kui ettevõtet. Ausalt öeldes me isegi ei teadnud tegelikult, mis ettevõtte on,“ meenutab José. „Tihtipeale oli see õnnemäng.“ Ettevõttest sai nende elu, kui nad harjusid kõikides tegevustes kätt ise külge panema. „Arvasin, et suudan kõike ise teha,“ räägib mees.

Murdepunkt

Siis jõudis kätte kriis: nad kaotasid oma suurima kliendi ja ettevõtte oli pankroti äärel. Täielikult ettevõttele pühendunud, langes José sügavasse depressiooni. „Umbes pooleteiseks aastaks lakkas ettevõtte peaaegu tegutsemast,“ räägib ta.

„Olen aru saanud, et kõige tähtsam osa ettevõttest on inimesed. Olen loodud meeskonna üle väga uhke.“

Ta pöördus psühholoogi poole ja asjad hakkasid muutuma, nii isiklikus kui ka töises plaanis. Terapeut soovitas, et ärikoolitus võiks muuta José juhtimisoskusi ja maandada pingeid. Seega osales ta eraettevõtjatele suunatud kursusel, mida korraldas EOI ärikool ja kaasrahastas Euroopa Sotsiaalfondi kaudu EL. Kursus annab eraettevõtjatele nõu ja koolitust, kuidas äritegevust parandada ja turgusid laiendada, rakendades uudseid tavasid ja parandades koostöövõrkude loomist.

Ta oli innukas õppija. „Minu algne kursus pidi kestma 500 tundi. Ma arvan, et läbisin umbes 1000 tundi,“ naerab ta. „Ma ajasin õpetajaid pärast tunde mööda koridori taga ja esitasin küsimusi.“

Koolitus muutis ta arusaamu ettevõtlusest. „Sain aru, et ettevõtte juhtimiseks ei piisa sellest, kui oled hea ühel alal. Võid olla parim töötaja, mis aga ei tähenda seda, et oled ka parim juht. Ettevõtte juhtimiseks on vaja väljaõpet,“ ütleb ta. José kasutas kursusel õpitud teadmisi oma ettevõttes ja muutis selle toimimist, kaasates väljaõppinud personali ja uued protsessid. „Suutsin õpitu ellu rakendada,“ ütleb ta. „Nägin kohe tulemusi.“

Muutumine

Ettevõtte on nüüd mitmekesisem ja kasvab kiiresti. Viimase seitsme-kaheksa aastaga on personal kahekordistunud enam kui 70 täiskohaga töötaja näol. Alates 2005. aastast on ettevõttes neli osakonda, kes tegelevad haagiste ja väikeste dekoratiivsete metallesemete tootmisega, kinnisvara ja selle haldusega, suuremõõtmeliste tehniliste projektidega (ostukeskuste või tehaste karkassid) ja alumiiniumesemete turustamisega (garaažiuksed, raamid ja käsipuud).

Ettevõtte aastatulu on nüüdseks 10 miljoni euro ringis ja järgmise kolme aasta jooksul on plaan teha kahekordistada. Ometi rõhustab ta, et raha ei ole peamine motivaator. „Minu põhieesmärk on asju hästi teha ja ma loodan, et teised ettevõtted saavad minu kogemustest õppida ja minu meetodeid rakendada.“

Pärast oma positiivset kogemust on Josést saanud koolituste kirglik pooldaja ja need on muutunud ettevõtte alustalaks. Selle kogukonna ja piirkonna toetamine, kus ta kogu oma elu on elanud, on teine prioriteet. „Me eelistame tööle võtta kohalikke inimesi.

Kui nad on läbinud baaskoolituse, võivad nad ettevõttesiseselt edasi õppida ja äritegevuses osaleda.“

„Olen aru saanud, et kõige tähtsam osa ettevõttest on inimesed. Olen loodud meeskonna üle väga uhke. Koos vaatame tulevikule näkku – mida iganes see ka ei tooks,“ ütleb ta. „Mul on olemas see, millest ma unistadagi ei osanud. Ma ei osanud sellest unistada, kuna ei teadnud, et see olemaski on.“

Maapiirkondade tuleviku rajamine

Puuviljakasvatus on Ida-Rumeenia Dâmbovița maapiirkonna põline tegevusala. Piirkonna geograafilised omadused – mullastik, kliima ja sademed – on selle jaoks ideaalsed. Vaatamata sellele ei ole majanduslikud tingimused niivõrd soodsad.

Paljud selle piirkonna noored loobuvad maaelust, kolides suur- ja väikelinnadesse. Kuid **Florin Istrate** on üks kohalikest, kes võitleb selle tendentsiga. Ta on uhke piirkonna üle, kus ta kogu oma elu on elanud, ja töötab kõvasti selle nimel, et olukorda paremaks muuta nii enda kui teiste jaoks.

Väiksema puuviljakasvatuse omanike pojana õppis ta juba noores eas maakasutusvõimalusi. „Puuviljakasvatus on põlvkonniti selle piirkonna tähtsaim tegevusala olnud. Minu jaoks oli selle töö jätkamine loomulik,“ ütleb 39aastane mees. „See on üks vähestest piirkondadest, kus puuviljakasvatus veel areneb. Võtame kasutusele uusi tehnoloogiaid ja ma tahan olla osa sellest arengust.“

Kui ta perele kuuluva majapidamise üle võttis, ostis ta maad juurde ja istutas rohkem viljapuid, põhiliselt õunapuid ja pisut pirnipuid. „Praegu toodame umbes 70 tonni õunu aastas,“ räägib ta, lisades, et soovib tulevikus tootmist laiendada.

Kuid ainuüksi talupidamisest ei piisa, et ära elada saaksid nii tema, ta naine kui ka nende 10aastane poeg. Ta on kasutanud oma teadmisi ja kogemusi antud sektoris selleks, et saada põlumajanduskindlustuse hindajaks. „Kui kindlustusagendid müüvad talupidajatele kindlustuspoliise, kontrollin mina, et kõik oleks õige,“ ütleb ta. „Sul peavad olema asjatundja teadmised talupidamisest ja kohalikest kontaktidest.“

Algatus

Florinil on juhtiv roll ka piirkondlikes ja riiklikes talupidajate liitudes ja ta on Rumeenia riikliku põllumajandusliku kaubandusliidu Agrostar asepresident. Ta on seotud paljude tegevustega, mille eesmärgiks on piirkondi arendada ja aidata väiketalunikel luua endale toimivaid elatusvahendeid. „Tahan veenda inimesi mitte lahkuma. Ma räägin neile, kuidas oma ettevõtteid arendada,“ ütleb ta.

„Töötan selleks, et koondada samu tooteid müüvad talupojad ühistutesse,“ jätkab ta. „Hetkel on tootlus suur, aga meil puuduvad

„See on üks vähestest piirkondadest, kus puuviljakasvatus veel areneb. Võtame kasutusele uusi tehnoloogiaid ja ma tahan olla osa sellest arengust.“

õiged tingimused puuviljade hoidmiseks ja pakendamiseks. Ma tahan seda olukorda parandada.“

Viimastel aastatel on Florin külastanud teisi Euroopa piirkondi. „Me teostame ühte projekti koos partneritega Hispaaniast Galiciast,“ ütleb ta. „Nägime, kuidas nemad seal oma ettevõtteid juhivad ja koolitusi korraldavad, et teadmisi levitada.“ Teemadest puudutatakse hoiustamist, pakendamist ja kaubamajadega läbirääkimist. „Ma nägin, et looduslikud tingimused on meil võib-olla isegi paremad kui Hispaanias, aga me ei saa neid kasutada. Meil on probleeme infrastruktuuriga, näiteks teedevõrgustikuga,“ seletab ta.

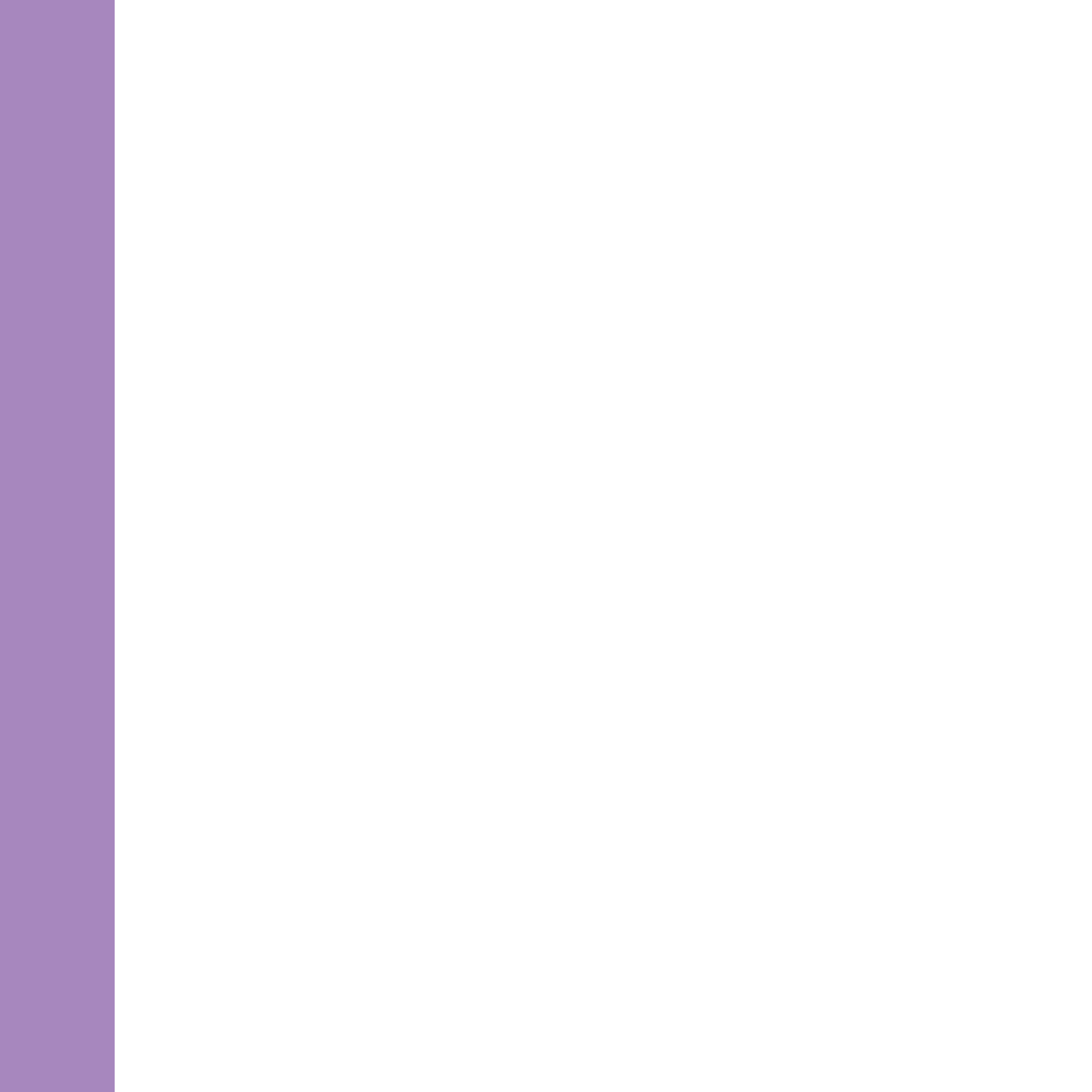
Koolitus

2009. aasta alguses sai temast antud maapiirkonna edasise arendamise projekti piirkondlik koordinaator. Euroopa Liidu kaudu kaasrahastatud Euroopa Sotsiaalfondi algatus pakub kogukonnale koolitusi ja teavet. Eesmärgiks on aidata inimestel talupidamisega oma sissetulekut suurendada ja laiendada tegevust teistesse sektoritesse.

„Projekt aitab talupidajatel areneda oma tarbeks kasvatamiselt toodangu müümise ja ettevõtete rajamise suunas,“ ütleb Florin. Kuni 750 talupidajat Rumeenia neljast piirkonnast osalevad kolme aasta jooksul erinevatel kursustel. Moodulid keskenduvad viiele teemale:

- kunstkäsitöölise ettevõtete arendamine;
- põllumajandustoodete transportimine ja levitamine;
- hotellid ja maapiirkonna turismiettevõtluse arendamine;
- jahipidamis- ja kalastamisetevõtete arendamine;
- sotsiaalset heaolu tagavate teenuste arendamine.

Florinil on alust loota, et raske töö tasub end ära. „Loodan, et viie aasta jooksul muutub siinne olukord täielikult,“ ütleb ta kokkuvõtvalt. „Minu missioon on aidata võimalikult paljusid inimesi, et piirkonda ja selle infrastruktuuri arendada.“

Uued oskused

Teine võimalus, uus karjäär

Marie Therese Vella on veetnud suurema osa oma täiskasvanuelust Malta keskosas asuvas suhteliselt kaasaegses Iklini külas oma kaht last kasvatades. Kui nad suureks kasvasid ja kooli läksid, oli Mariel rohkem aega oma kauaaegsete huvide maalimise ja fotograafiaga tegelemiseks, kuid samal ajal soovis ta olla produktiivne ja veidi raha teenida. Pärast aastaid kodus ei teadnud ta, kust alustada.

„Olen nooremana töötanud notaribüroos assistendina,“ selgitab ta, „kuid pidin lõpetama, kuna sel ajal oli minu perekond kõige tähtsam. Laste kasvatamine on imeline ja oluline kogemus. Mul on kaks suurepärast last. Minu tütar lõpetab varsti keskkooli ja poeg õpib juba Mosta kunsti- ja disainiinstituudis disaini. Lapsevanemaks olemine on olnud tõeline rõõm, aga kui lapsed said vanemaks ja iseseisvamaks, siis tundsin, et midagi on justkui puudu. Soovisin kodust välja saada ja tagasi tööle minna.“

Tagasi pardal

Euroopa Liidu Euroopa Sotsiaalfondi kaudu kaasrahastatud „Väljaõppe ja tööhõive võimaldamise skeem“ (Training and Employment Exposure Scheme – TEES) pakkus üle 40aastastele Malta töötutele kolmeosalist koolitusprogrammi, mis hõlmas tööd põhioskuste ja elus vajaminevate oskuste kallal, võimekuse testimist, eriomast intensiivkoolitust ning abi aitamaks neil tööjõuna tööturule naasta.

„Ma arvan, et kuulsin TEESi kohta telerist,“ lausub Marie Therese. „Tõeliselt suurt kampaaniat tehti üle kogu saare: see oli teadetahvlitel ja raadios.“

TEESi kursuste eesmärgiks oli pakkuda osalejatele võimalust heita uus pilk oma isiklikele vajadustele ning motivatsiooni avastamiseks, miks ja millist tööd nad teha soovivad. „Taasintegreerumine oli meie jaoks koolituse oluline idee,“ sõnab Marie Therese. „Õppisime arvutit, juhtimist ja teisi seonduvaid aineid, kuid tõeliselt pani mõtlema töö psühholoogiga. Mõistsin, et soovin taas olla osa maailmast, töötada koos inimestega ja teha kellelegi head.“

Koorma jagamine

TEES aitas Marie Theresel tööandja leida. „Pärast 2-kuulist kursust alustasin tööd Temi Zammiti fondis,“ selgitab ta. „Nad maksid poo-

„Mõistsin, et soovin taas olla osa maailmast, töötada koos inimestega ja teha kellelegi head.“

le minu palgast ning teise poole maksis koolituskeem. Kuue kuu pärast palkas TZF mind täiskohaga töötajaks.”

Kolm aastat hiljem töötab Marie Therese endiselt TZFis, nüüd vanemjuhina, planeerides ja teostades rahvusvahelisi projekte, mille eesmärgiks on inimeste aitamine ja piirkondliku arengu edendamine. Üks tema viimaseid projekte hõlmas Malta ja Euroopa Liidu noorte kaasamist Veneetsias peetud Euroopa Noorte Parlamenti.

„Naudin oma tööd väga,” ütleb ta. „Ja arvan, et ettevõtted ja organisatsioonid, keis soovivad palgata vanemaid, üle neljakümneseid inimesi nagu mina, saavad sellest kindlasti kasu. Meil on kogemusi ja otsustusvõimet ning tohutult energiat.”

Kohanemine ja tasu

Marie Therese veedab endiselt aega oma pere eest hoolitsedes, kuid uued kohustused töötava emana nõuavad lastelt mõningaid mööndusi. „Olen nüüd oma lastele vähem kättesaadav, kuid nad on suured ja ei vaja mind nii palju kui varem ning nad teavad, et töötan ka nende jaoks.”

„Kohtun tööl paljude inimestega. Töötan rahvusvaheliste partneritega, tegelen nädalast nädalasse erinevate projektidega ja mul on isegi võimalus reisida. Ma poleks kunagi arvanud, et teen sellist tööd, ja seda ei olekski ilma TEESi koolitusprogrammi ja Euroopa Sotsiaalfondita juhtunud.”

Tugi, mis aitab probleeme hõlpsamalt lahendada

„See on minu jaoks täiuslik töö, kuna mulle meeldib eseseisev töö. Tean, mida pean tegema, ja keegi ei jaga mulle käske. Püüan alati teha tööd võimalikult hästi ning usun, et olen välja teeninud kolleegide austuse.“

Andreas Apatzidis pakatab entusiasmist ja närvienergiast. Küprose päikese all lõogastudes räägib ta oma kohustustest pagari-toodete ja toidu jaemüügiettevõtte Zorbas kullerina. „Aitan alati, kui inimesed mult abi paluvad, või teen vajadusel lisatööd. Mul on ka ülemustega head suhted. Mõnikord olen kogu päeva ükski, kuid teen oma töö ära, lähen koju ja see meeldib mulle. Ma ei suudaks taluda seda, kui peaksin terve päeva ühes ja samas kohas vait olema.“

Andreasel on selja taga pikk teekond. Ta kolis Lárnakasse, Küprosele, 1995. aastal oma kodulinnast Thessaloníkist, Kreekast. Seal oli ta enne kolmeaastase ajateenistuse läbimist õppinud raamatupidamist. Sõjaväest lahkudes leidis ta, et isegi oma diplomiga on raske sobivat töökohta leida. Nii et kui ta luges ajalehest, et Küpros värbab oma relvajõududesse vabatahtlikke, registreerus ta viieks aastaks.

Küprosel kohtus Andreas oma abikaasa Heleniga. Nad abiellusid 1999. aastal. Helenil oli juba kaks tütart, Maria ja Georgina, ning peagi sai paar veel kaks last: Giannis (9) ja Andrea (4). Pärast lepingu lõppemist sõjaväega võttis Andreas vastu töökohta elektri-ettevõttes. Kuueliikmelise perekonna ainsa rahateenijana ühtäkki töötuks jäädes saabusid väga rasked ajad.

Kohustused perekonna ees

Andreas kaotas eneseusu. „Minu vaimne seisund oli väga halb, tunnistab ta. „Ma ei soovinud isegi intervjuudele minna. Aga siis kuulsin Euroopa Liidu toetatud programmist, mis on mõeldud probleemidega inimestele. Läksin sotsiaalhoolekandeametisse ja ütlesin neile, et vajan abi. Pidin oma pere eest hoolitsema.“ 2006. aasta juulis alustas Andreas Euroopa Sotsiaalfondi kaudu kaasrahastatud skeemiga „Kutseõpe ja riikliku rahalise toetuse saajate suunamine tööle“ (Vocational Training and Promotion of Public Assistance Recipients to Employment). „See on parim asi, mis minuga kunagi juhtunud on,“ ütleb ta. „Mu elu muutus täielikult.“

„Tänu programmile muutusin palju rahulikumaks. Ma ei tundnud enam, et kõik on minu vastu ja et kõik räägivad minust tagaselja. Tundsin, et mind aktsepteeritakse sotsiaalselt.”

Programm koosnes kaheosalisest koolituskursusest: kaks nädalat töö- ja probleemide lahendamise oskuste õppimist, millele järgnes kaks nädalat infotehnoloogiat Nikosias. „Kursus oli mõeldud enese paremaks tundmaõppimiseks ja tööle erinevate olukordadega toimetulemiseks. Sel ajal oli kogu pere tõsisel stressis ja närviline. Ent tänu programmile muutusin palju rahulikumaks. Õppisin, kuidas paremini käituda. Ma ei olnud enam vihane. Ma ei tundnud enam, et kõik on minu vastu ja et kõik räägivad minust tagaselja. Tundsin, et mind aktsepteeritakse sotsiaalselt.”

See oli nagu uuesti kooli minek ja õpitu on endiselt mees. Kursuse lõppedes säilitas programm tema sissetuleku, samas kui sotsiaaltöötajad aitasid tal vabadele töökohtadele kandideerida. Esimeseks uuritavaks töökohaks oli tehase tootmisliin ja Andreas teadis, et see ei ole tema jaoks. „Kui neile ütlesin, et mulle see töö ei meeldi, siis ei käskinud nad mul seda vastu võtta,” märgib ta tänulikult. 2007. aasta mais alustas ta lõpuks Zorbases ja ei ole seda kordagi kahetsenud. Ta hindab sõltumatust, mida töökoht pakub, ning seda, et tööandjad teda usaldavad.

Esimese aasta jooksul sai ta jätkuvalt nii majanduslikku toetust kui ka moraalset tuge. Kuue kuu jooksul külastasid teda regulaarselt programmi personal ja ettevõtte personaliosakond, et näha, kuidas tal läheb, ja uurida, kas tal on probleeme. Nii tema kui ka tema töövõtjad täitsid küsimustikke tema edusammude kohta.

Liikvelolek

Nüüdseks tunneb Andreas tööd hästi. Ta tõuseb igal hommikul kell neli, et sõita kümne minutiga ettevõttesse. Seal on tema esimeseks ülesandeks laadida ettevalmistatud toidupakid oma kaubikusse ning toimetada need Lárnaka ja Nikosia vahel asuvasse poodidesse. Kella kaheksaks on ta tagasi tehases, et sõiduk desinfitseerida ja laadida sellele roogasid teise kaubaringi jaoks. Ta astub läbi samadest poodidest, et tühjad kärud kokku koguda, ning naaseb siis veel kord baasi. Nikosia liiklus tähendab seda, et ta jõuab harva keskpäevaks tagasi, mis on tema ametliku tööpäeva lõpp, kuid see ei häiri teda. Mõnikord, kui töö on rohkem teha, jääb ta sinna kauemaks; tema sõnul kulub ületunnitasu perekonnale marjaks ära. Lisaks saab ta soovi korral pühapäeval töötada ja nädala sees vaba aega, mis võimaldab vältida tööpäevade tihedat liiklust. Tema töö on liikuv ja talle meeldib vestelda poemüüjatega.

Andrease tööandjad hindavad nii tema tööd kui ka teda saatnud programmi. „See on väga hea skeem, kuna sellel on valitsuse toetus,” lausub Zorbases personalijuht Zacharias Joannou. „Tööandjad vajavad ajendit inimeste aitamiseks.”

Kodus, perekonna väikeses esimese korruse korteris, emab Andreas oma naist ja lapsi. Ta kontrollib, kas sõpradega jalgpalli mängima minema kibelev Giannis on kodutööd lõpetanud. „Oli väga raske, kui Andreas oli töötu,” meenutab Helen. „Kursus on aidanud tal end paremini tundma õppida ja ta on muutunud. Ta ei alaväärista end enam. Viha on osa elust, kuid nüüd ta teab, kuidas sellega toime tulla.”

„Teame, et me pole ükski,” lisab ta. „On keegi, kes meid aitab, isegi kui meil on pereprobleem. On keegi, kellega rääkida. Nüüd läheb meil tõesti hästi. Programm oli ime.”

Ametlik tunnustus heale töötajale

Zsolt Korcz armastab tööd teha. „Olen töönarkomaan,” tunnistab ta. Ta vajab tegevust, olgu selleks siis korteri eredaks värvimine, oma poegade järele vaatamine või majapidamistööd. Sellest ajast kui Zsolt 14aastaselt kooli pooleli jättis, on ta alati kõvasti töötanud. Ta on pärit suurest 12-lapselisest perekonnast Zalaegerszegist, Ungarist. Tema vanemad vajasid sissetulekut, mida tema ja tema kolm venda teenisid. „Minu isa ei teeninud piisavalt,” selgitab ta.

Zsolt alustas puusepa õpipoisina ja liikus sealt edasi lihttöödele linnu- ja piimafarmis. Pärast sõjaväeteenistust suundus ta 1994. aastal ehitusse, tegeledes müüri ladumise ja maalritöödega. „Olen nii paljusid ameteid pidanud,” märgib ta. „Tegin kõikvõimalikke töid.”

2003. aastal seadis ta koos oma elukaaslase Anikoga sisse ühise kodu ning järgmisel aastal sündis nende esimene poeg David. Siis hakkas Zsolt oma sissetuleku pärast muretsema. „Mul ei olnud kvalifikatsiooni ning ehkki tegin müürsepatööd, ei makstud mulle seetõttu väärilist palka ja mul ei olnud kindlustunnet,” selgitab ta. Kutseoskusteta töötajana sai ta vaid poole oskustöölise palgast.

Tagasi kooli

Zsolt külastas uute pakkumiste leidmiseks juba regulaarselt kohalikku tööhõivebürood. Seal kuulis ta Esimesest Ungari-Taani Koolifondist, mis loodi 15 aastat tagasi Zalaegerszegis. Esmalt heitis ta mõtte edasistest õpingutest kõrvale, kartes, et on unustanud, kuidas õppida, kuid Aniko veenis teda härjal sarvist haarama. 2006. aasta juunis alustas ta üheaastast täiskoomusega kursust, mis oli mõeldud noortele töötutele ja sotsiaalselt ebasoodsas seisundis olevatele inimestele, pakkumaks neile professionaalset kvalifikatsiooni ning sotsiaalseid oskusi ja haridust. 36 osalejat said müürsepa-, kokandus- või lukksepakoolituse Euroopa Liidu Euroopa Sotsiaalfondi kaudu kaasrahastatud projekti kaudu. Naistele ja romidele suunatus kindlustas, et 30% õpilastest olid romi taustaga. Neist 35 lõpetas kursuse ja 31 said kursuse lõppedes endale töökoha.

Endalegi üllatuseks avastas Zsolt, et nautis iga hetke. „Mulle meeldis see väga. Ma ei puudunud kordagi ja sain hästi hakkama. Olin tihti oma kolleegidest parem ja kiirem, kuna olin kogunud. Sotsiaalsete oskuste õppimine oli samuti väga kasulik. Õpetajad pöö-

„Nüüd saan näidata, et olen kvalifitseeritud müürsepp, ning töötan palju. Olen oma töö üle uhke, ma lihtsalt armastan seda, ja tunnistus muudab palju.”

rasid mulle isiklikult tähelepanu ja kui mul oli küsimusi, siis nad vastasid. Nad ei keeldunud kunagi.” Ta läbis viimased viis testi terve ja ohutuse ning tehnilise võimekuse kohta üledukalt.

Taani mudel

Teedrajav kool organiseeriti 1993. aastal Taani haridusministeeriumi toetusel. „Meid ei rahastata riiklikult: toetust saame kohalikest partneritelt ja Euroopast,” selgitab projektijuht Máté Molnár. Aastate jooksul on nõutavatel ametikohtadel kvalifikatsiooni omandanud ligikaudu 1500 noort. „Aina enam on ilma korraliku hariduseta noori inimesi, kellel aitame omandada oskusi, mida nad ühiskonnas üldiselt vajavad.”

Kursuse jooksul oli Zsolt koolis tööl ja ta sai miinimumpalka. „Teisiti oleks see võimatuks osutunud,” tunnistab ta. „Alguses arvasin, et pean maksmiseks rohkem tööd võtma, kuid ma poleks iialgi suutnud seda omast taskust kinni maksta.” Kursusest osavõtjad aitasid fondi majutatavat endist algkooli ümbritsevates hoonetes uusi klasiirume ehitada.

Hooajaline töö

„Zsolt on suurepärase müürsepp,” väidab Máté. „Ta suudab väga palju. Ehitustööstuse probleemiks on see, et talvel peatatakse töö ja tööandjad kipuvad töölisi sundpuhkusele saatma. Tema on selle lähenemise ohver ja me soovime, et see lõpeks. Ilma rahalise sissetulekuta peredele on see tõsine probleem.” Kool pakub õpilaste peredele nõu nii töötamise kui ka hüvitiste kohta.

Zsolti elukaaslane on oma töökohast – koristus- ja toitlustuskoht suures restoranis – endiselt lapsepuhkusel, hoolitsedes nende teise poja, üheaastase Adami eest. „Lasteaeda ei ole lihtne leida, kuna kohti ei ole piisavalt,” selgitab Aniko, kes on pärit muusikaaltest romi perekonnast ning kelle sugulased mängivad mustlaste orkestris. Oskustöölisena sai Zsolt õiguse kolida oma perega suuresse sotsiaalkorterisse, kui Adam sündis. Tal oli võimalik oma palga juures laenu võtta, et korter kindlustada.

Ta ütleb, et on tõesti õnnelik. „Kõik läks väga hästi. Vajasin kvalifikatsiooni, kuna vastasel juhul ei saanud ma tõestada, et tunnen

tööd. Nüüd saan näidata, et olen kvalifitseeritud müürsepp, ning töötan palju. Olen oma töö üle uhke, ma lihtsalt armastan seda, ja tunnistus muudab palju. Ma ei ole kunagi tüdunud, kuna läheme alati erinevatesse kohtadesse ja teeme erinevaid asju. Ma olen alati tööd teinud ja ei ole kunagi koju jäänud. Armastan oma ametit ning parem töökoht ja kõrgem palk on alati oluline. Ma tahan olla võimeline oma perekonna eest hoolitsema. Nemas on esikohal.”

„Olime väga õnnelikud, et Zsolt selle võimaluse sai,” kinnitab Aniko. „Kiri fondilt oli väike ime, see näitab, et imesid juhtub!”

Rahuliku une huvides

„Olen loomult uudishimulik. Mulle meeldib tööd teha. Nüüd õpin iga päev midagi uut ning seda, kuidas probleeme lahendada. See on tõesti meeldiv,“ ütleb **Daniel Dellisse** naeratades. „Mul on väga vedanud, aga töösoov peab olema.“

Alates 1987. aastast on Daniel olnud palgal Belgia põhjaosas Roselare ettevõttes, mis valmistab ja ekspordib ehitustööstusele PVC-tooteid. Tootmine käib ööpäevaringselt ja 21 aastat töötas ta öises vahetuses, esmalt pakkijana ja seejärel tehnikuna pressimisprotsessis: plastmassi vormimisel aknaraamide ja uste tarbeks. Umbes kaks aastat tagasi hakkas ebaloomulik päeva ja öö äravahetamine endast märku andma ja Danielil oli aina raskem magada.

Ümberõppeprogramm, mida kaasrahastas Euroopa Liit Euroopa Sotsiaalfondi kaudu, aitas rahu Dellisse'i majapidamises taastada.

„See oli minu jaoks suur probleem ja minu arst ütles, et kõige parem oleks hakata päeval töötama,“ meenutab Daniel. „Ta pakkus mulle unerohu, aga ma ei soovinud hakata ravimeid võtma.“ Ta ei olnud ainus ohver: häiriv seisund mõjutas ka tema pereelu. Laupäeviti pidi ta reede öösel kaotatud une tasa tegema, seega ei saanud ta nautida nädalavahetust koos oma abikaasa Dinaga, jalutada ega matkata, mis on nende huviala.

Vähe tööd

Daniel on kogu elu palju tööd teinud. Kui ta oli üheksane, suri tema isa, jättes ema üksinda koos nelja pojaga. Daniel jättis kooli 14aastaselt pooleli, et õppida puusepatööd. „Leib oli vaja lauale saada,“ selgitab ta alistunult. Ta jätkas mitme tööga, sealhulgas juhtiva autotööstuse tootmisliinil, mis talle enda sõnul sugugi ei meeldinud. Pärast abiellumist 1979. aastal läks ehitusfirma, kus ta töötas, pankrotti ja Daniel leidis end töötuna.

„Tööd leida oli väga keeruline,“ mäletab ta. Seega võttis ta vaba töökoha Deceunincki öises vahetuses rõõmuga vastu. „See oli ainus huvitav pakkumine ja sain otsekohe tööga alustada... Ja raha oli väga teretulnud.“ Selleks ajaks oli paaril sündinud tütar Sarah, nii et Dina töötas pärastlõunati ja Daniel magas hommi-kuti ning nad said oma aega mugavalt lapse eest hoolitsemiseks korraldada.

„Mulle meeldib tööd teha. Nüüd õpin iga päev midagi uut ning seda, kuidas probleeme lahendada. See on tõesti meeldiv.“

Vanemaks saades täheldas Daniel muutust. Järgides arsti nõuannet, tegi ta tööandjale ettepaneku vahetuste muutmiseks. Kuid selleks pidi ta näitama, et suudab uue, koolitust nõudva tööga toime tulla, kuna võimalused ettevõtte teistes osades olid piiratud. „Masinate kasutamisest oli möödunud aastaid ja nüüd on kõik automaatne. Ettevõtte ütles, et neil on minu jaoks koht, kuid esmalt pean oma oskuseid uuendama.“ Deceuninck paigutas ta oma ümberõppeprogrammi „Suurepärase õppimine“ (Excellent Learning), mida viib läbi Flaami tööamet Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding (VDAB). „See oli väljakutse, kuid lisaks pakkus masinate taasavastamine mulle rõõmu, ütleb Daniel.

Kursus võimaldas tal saada ettevõtte uurimis- ja koolituskeskuses ametikoht, mis hõlmab PVC-raamide testimist, sõltumatutele töövõtjatele uste ning akende modelleerimise ja sobitamise õpetamist ning uute tehnikate ja materjalide uurimist. „Alati tuleb uuendusi. Ettevõtte peab laienemiseks uuendusi tegema ja see on mind alati huvitanud. Mulle meeldib oma tööd teha ja olen alati enda täiustamiseks vaeva näinud. Vastu tahtmist tööleminek ei ole meeldiv,“ märgib ta. Inseneride, ametnike ja operaatorite meeskonna liikmena on ta jaganud oma teadmisi küllastajatega teistest Euroopa harukontoritest.

Nautides elu

Ta alustas uue päevaplaaniga tööd 2008. aasta jaanuaris. „Mul kulus viis kuud, et taas korralikult magada saaksin,“ mäletab ta. „Alguses ärkasin kolme või nelja tunni järel. Naine palus mul voodisse jääda, kuid ma ei suutnud seda. Tõusin üles ja vaatasin telerit ning pärastlõunaks olin väsinud.“ Juunikuuks sai ta öösel kuus tundi segamatult magada. „See on mu elu tundmatuseni muutnud,“ teatab ta. „Lõpuks on ööd ikkagi magamiseks.“

Daniel töötab tavapäraselt 40 tundi nädalas, lõpetades reede pärastlõunal varem. „Mul on rohkem aega naisega aega veeta ja kõik nädalalõpud on vabad. Naudin elu tööpoolest rohkem.“ Tema ja Dina ühinesid kõndimisklubiga ning laupäeviti ja pühapäeviti kõnnivad nad regulaarselt 20 kuni 30 km päevas, järgides Flandria ja Madalmaade marsruute. Kuue kuu jooksul pärast päevase tööga alustamist on ta koos naisega kõndinud 900 km ning tema eesmärgiks on nüüd läbida peatumata 100 km. Ta on oma vanu

puusepaoskusi lihvinud, et oma kodu magamistoad renoveerida. Ja nagu kõigest sellest ei piisaks hoidmaks ühte inimest hõivatuna, on Daniel ka innukas metsvintide kasvataja, kes koolitab oma lemmiklaululinde üksikasjalikult lihtsaid meloodiaid kordama ja osaleb võistlustel, kus võidukad linnud võivad esitada kuni 800 laulu tunnis.

Ja kuigi Danielil on igas kuus õigus täiendavale vabale päevale, väidab ta, et kasutab seda võimalust harva. „Mul on head kolleegid ja nädal möödub nii kiiresti, et ma ei mõtle vaba aja võtmise peale.“

Karjääri edendamine

„Mulle meeldib minu töö,” ütleb **Biliana Filipova** Dupnitsast, Bulgaariast. „Olen pidevalt liikvel ja iga päev on erinev.”

Suure bensiinijaamaketi piirkondliku juhina veedab 33aastane Biliana suure osa ajast teel, liikudes 19 bensiinijama vahel. Ta vastutab jaamade igapäevase toimimise eest. Tema kohustuste hulka kuulub personalijuhtimine, varustuse olemasolu ja kaupade tellimise kindlustamine, õigusküsimustega tegelemine ja hädaolukordadele (nt üleujutused) reageerimine.

Edutamine praegusele ametikohale toimus märtsis 2008, varem juhtis ta ühte jaama. „Vastutust on palju enam,” räägib ta. „Aga ma teadsin, mida see töö endast kujutab, sest töötasin varem piirkondliku juhina.”

Ta toob välja oma ametis vajalikud omadused: „Olen võimeline rahu säilitama ja kiiresti reageerima – see on oluline. Pean tihti üheaegselt mitme asjaga tegelema. Ma pean prioriteedid paika panema ja olema hästi organiseeritud. See on vastutusrikas töö. Pean üksinda otsuseid tegema. See võib palju maksma minna.” Samuti kehtivad üliolulised ohutusnõuded. Biliana lisab: „Näiteks kütuseveokitega on väga oluline järgida õigeid protseduure. Võimalikke ohtusid on palju.”

Suunamuutus

Biliana õppis tootmistehnikat, spetsialiseerudes rõivatootmise tehnoloogiatele. Pärast viieaastase magistrkursuse lõpetamist sündis tütar Joanna. „Pärast seda ei töötanud ma kolm aastat,” ütleb ta. „Aga pidev kodusolek hakkas tüütama. Olen liikuv inimene, kellele meeldib asju ajada. Muutun kergesti rahutuks.”

Ta alustas tööd tekstiili valdkonnas, õpingutega seotud ametikohal. „Töötasin vabrikutes tehnoloogina.” Kuid pärast pooltteist aastat kahes erinevas ettevõttes mõistis ta, et soovib teha midagi muud. „Mõnikord peab rahulolu saavutamiseks end täielikult muutma. Vajasin energia saamiseks uut väljakutset.”

Ta kuulis, et on võimalus töötada Petrolile, mis on endine riigi juhitud võrgustik ning jätkuvalt üks suuremaid Bulgaaria kütusejaamakette. Talle pakuti intervjuud juhatuse liikme ametikohale, kuid selle asemel valis ta kassapidaja töö. „Ma ei soovinud kohe

„Koolitus aitas mind palju ja andis oskusi ka üldisemalt elus hakkamasaamiseks. Olen oma saavutustega selles ettevõttes rahul.”

kohta juhatuses. Tahtsin alustada madalamalt tasemelt, kuna ma ei teadnud sellest ärist midagi.”

See liigutus tasus ära. Ta alustas tööd ettevõttes 2002. aastal, pühendus ametile ja töötas end kiiresti üles. „Kassapidajana alustamine aitas mind palju. Nüüd tunnen seda tööd seestpoolt. Ma tean, kus juhtkond võib vigu teha.”

Koolitus uue rolli omandamiseks

Ta osales mitmel intensiivkoolitusel, mida kaasrahastati Euroopa Liidu Euroopa Sotsiaalfondi kaudu. Kursused hõlmasid meeskondade loomist, rollimänge, arutelusid ja probleemide lahendamise ülesandeid. Nad aitasid Bilianal arendada oskusi, mida ta oma uues ametis vajab, olgu siis kas inimestega tegelemiseks, otsuste langetamiseks, prioriteetide paikapanemiseks või keeruliste olukordadega toimetulemiseks.

„Koolitus aitas mind palju ja andis oskusi ka üldisemalt elus hakkamasaamiseks. See pani mind tõesti mõtlema, kuidas toimub probleemile lahenduste otsimine,” räägib ta. „Olen oma saavutustega selles ettevõttes rahul. Olen end üles töötanud. Paljud inimesed on minu tööd märganud ja ma hindan seda.”

Tulevikule mõeldes ütleb Biliana: „Ma pole kindel, mida ma täpselt tahan, aga ma tean, et soovin enda täiendamist ja arendamist jätkata. Esmalt pean end selles ametis tõestama.”

Kodus olles on tema elu sama kiire. Koos abikaasaga perekonna kodu renoveerimine on käimasolev pikaajaline projekt. „Alustasime renoveerimist viis aastat tagasi,” ütleb ta. Alustades mehe vanematekodu kõrval asuvalt maalapilt, on paar oma kodu nullist üles ehitanud, ehkki palju tööd ootab veel ees. „Ehitasime teise korruse, aga seal peab veel palju vaeva nägema, enne kui sinna saab elama asuda,” jutustab ta, lisades, et mõned aastad tagasi elasid kõik kolm veel ühes toas, kuna tööd olid pooleli.

Ülejäänud aja veedab ta nüüdseks 10aastase Joanna eest hoolitsedes ja oma laiendatud perekonnaga kohtudes. „Mul on kaks nooremat õde ja õemees. Elame kõik siin lähiümbruses ja oleme väga lähedased. Kõik perekonnad kohtuvad nädalalõppudel meie

vanemate juures. Minu prioriteedid on minu perekond ja töö. Töötan tublisti, et meie kindlustatust tagada,” ütleb ta kokkuvõtvalt.

Teadmiste elavdamine

Peter Meller ja tema naine Olga seavad end sisse oma uues kodus Magdeburgis Saksamaa idaosas, Saksimaal, kus Peter hiljuti väikeses insenerifirmas tarkvaraprogrammeerijana tööd alustas.

Kuigi algselt õppis ja töötas Peter masinaehituse alal Rumeenias, kus ta üles kasvas, ei olnud ta selles valdkonnas 15 aastat töötanud, kuni suunati 2008. aastal tööle ettevõttesse, kus ta töötab nüüd täiskohaga.

Pere kolis 1990. aastal tagasi oma juurte juurde Saksamaale: tema vanemad, vend ja õde ning ka tema esimene naine ja noor poeg. „Kolisime majanduslikel põhjustel. Sel ajal oli Rumeenias väga raske elatist teenida. Soovisime juba varem lahkuda, aga see oli võimatu.“ Olukord muutus kommunistliku režiimi lagunedes. „Samal ajal lahkusid kõik meie pereliikmed ja sõbrad,“ räägib 48aastane Peter.

Languse ohver

Saabudes 29aastaselt Saksamaale, Kölni lähedal asuvasse Bergisch Gladbachi, sai ta esialgu masinaehitajatööd väikeses ettevõttes. Kahjuks läks Saksamaa masinaehitussektor sel ajal allamäge ja 1993. aastaks jäi Peter töötuks.

Väljavaated uue ameti leidmiseks masinaehituses olid väikesed ja Peter otsustas, et ümberõpe aitaks suurendada tema võimalusi tööd saada. Ta alustas arvutikursusega. „Enne seda polnud mul arvutitega erilisi kokkupuuteid olnud,“ räägib Peter.

Pärast seda alustas ta arvutipõhise koolituse arendamist, töötades vabakutselisena. „See oli minu eelmisest tööst täiesti erinev,“ ütleb ta. „Töötasin väikesele ettevõttele, mis töötas välja kursuseid suurtele ettevõtetele, et nende töötajaid tavapäraselt tarkvara kasutama õpetada.“

Ta tegeles sellega mitu aastat ja rajas lõpuks ettevõtte, mis tegi sama tüüpi tööd nelja teise partneriga. Kuid mõne aja pärast jäi tellimusi vähemaks ja ta jõudis tagasi lepingupõhise töö juurde. Ta jätkas sel viisil aastatel 2001–2007, aga muutus töö ebaregulaarsuse tõttu üha rahulolematumaks. „Töötan ühe projektiga kolm kuud ja siis ei ole kuude kaupa midagi teha,“ räägib Peter. „Ma ei näinud sellel mõtet.“

„Enne oli mul palju teadmisi ja oskusi, aga ma ei teadnud, kuidas inimesi sellest teavitada. Võib öelda, et see kursus muutis mu elu.”

Umbes sel ajal hakkas masinaehitus Saksamaal taastuma ja Peter arvas, et tal võib olla võimalus oma vana elukutse juurde tagasi pöörduda. Aga kui ta kandideeris masinaehituse ametikohale, avastas ta, et hiljutiste kogemuste puudumine on probleemiks.

Teadmistele rajamine

Koolitusprogramm, mida kaasrahastas Euroopa Liit Euroopa Sotsiaalfondi kaudu, aitas tal oma masinaehitusealaseid teadmisi ja oskusi värskendada ja edasi arendada. Tema kursuseks oli üks 18 AQUA (Akademikerinnen und Akademiker Qualifizieren sich für den Arbeitsmarkt) korraldatud üleriigilistest kursustest, millest igaüks oli sihitud teatud professionaalsele sektorile. Ülikoolidega tööd tehes annavad kursused juba kvalifitseeritud inimestele võimaluse oma teadmisi edasi arendada ja väljavaateid tööturul parandada.

Peteri kursus mahutas 10-semestrise masinaehituse programmi kümnesse kuusse. „See oli hämmastav, kui palju ma olin unustanud, aga samas tundsin kergendust selle üle, et minust hiljem kooli lõpetanud inimesed olid samuti palju unustanud,” lausub ta. Peter sai ka lisateadmisi viimase aja arengutest, eriti arvutite kasutamise kohta masinaehituses, mida tema esialgsetes õpingutes vaevu kajastati.

Lisaks akadeemilisele õppele andis kursus ka praktilisi oskusi töö hankimiseks. Viidi läbi isiklikke esitlusi, kehakeele ja suhtlemise, tööle kandideerimise ja intervjuudeks valmistumise koolitus. Peter pani tähele suurt arengut oma isiklikes oskustes. „Ma olin võimaline minema intervjuule ja küsimustele vastama. Olen nüüd palju enesekindlam.”

Keeruline ülesanne

Peter sai oma uusi täiustatud oskusi kasutada, kui sai kolmekuuse suunamise firmasse, kus ta nüüd töötab. Ettevõtte spetsialiseerub kvaliteedi tagamise protsessidele autotootmises. „Mõistsin, et see, mida õppisin, oli ülioluline. Üsna varsti paluti mul juba läbi viia keeruline programmeerimine. Nad andsid mulle ülesande, millega ei olnud kiiret ja mille puhul nad arvasid, et ma ei saa sellega hakkama. Kui nad nägid, et ma saan hakkama, avaldas see neile muljet.”

Suunamise lõppedes oktoobris 2008 pakuti talle alalist tööd. Nüüd töötab ta tarkvaraprogrammeerijana masinatootmises, ametikohal, mis ühendab endas tema masinaehitus- ja arvuti- oskuse.

„Enne oli mul palju teadmisi ja oskusi, aga ma ei teadnud, kuidas inimesi sellest teavitada,” ütleb Peter. „Võib öelda, et see kursus muutis mu elu. Tunnen end nüüd palju kindlamalt ja ootan tulevikku.”

Haridus ja koolitus

Traditsioonide väärtus

Transilvaania linn Sibiu on ajalooline koht. Roomlased, türklased, hunnid ja saksid on sajandite jooksul jätnud pärandi, mis võib kultuurihuvilisi lähedalt ja kaugelt. Üks piirkonnast professionaalselt huvitunu on antropoloog **Monica Stroer**.

„Uurin saksid pärandit Lõuna-Transilvaanias,“ ütleb 24aastane Monica. „Alustasin oma doktoriõpinguid kuus kuud tagasi.“

Tema töö keskendub sellele, kuidas kultuuri- ja turismitööstus piirkonna rikkalikule ja mitmekülgele ajaloole ning traditsioonidele lähenevad. „Valisin saksid piirkonna isiklikel põhjustel,“ räägib ta. „Sündisin ja kasvasin üles saksid asutatud linnas, kus on säilinud palju keskaegset. Olen alati teadnud, et Sibiu on selle pärandiga hästi ümber käinud.“

Hoolikalt taastatud keskaegne kesklinn on üks Sibiu traditsioonilisi tõmbenumbreid. Linn oli 2007. aastal Euroopa kultuuripealinn ja võõrustab paljusid rahvusvaheliselt tunnustatud üritusi. Monica jaoks oli see täiuslik aeg juhtumiuuringu läbiviimiseks. „Mind huvitas, kuidas Sibiu oma kaubamärgi välja töötas ja kuidas see on ümberkaudseid piirkondi mõjutanud.“

Tema uurimus katab laiemat ala Lõuna-Transilvaania regioonis. „Olen maapiirkondadest tõsiselt huvitatud: kuidas nad end praegu kultuuriliste sihtkohtadena reklaamivad,“ ütleb ta. „Teine oluline aspekt on see, et siin esineb etniline paradoks,“ jätkab ta. „Valdavalt on siin sakslased, kuid ainult ligikaudu 1,6% elanikkonnast on saksa päritolu. See fenomen esineb kogu piirkonnas.“

Aeg akadeemiliseks uurimistööks

Monica jätkas pärast magistrikraadi omandamist Budapestis asuvas Kesk-Euroopa ülikoolis õpinguid doktoriõppes. Pärast magistrikraadi kaitsmist soovis ta jätkata sarnastel teemadel. „Magistriõppes pöörati tähelepanu etniliste rühmade, piirkondlike identiteetide ja konfliktide dünaamikale,“ räägib ta. „See pani mind paremini aru saama etniliste rühmade erinevustest. Mind huvitab, kuidas identiteetidid kujunenud on.“

Sellele vaatamata leidis ta Bukaresti naastes, kus ta alguses õpinud oli, et akadeemilise uurimistöö võimalused olid napid ja alarahastatud. Ta kaalus suunamuutust: „Mõtlesin turu-uuringute-

„Toetusraha oli mulle väga oluline. See andis mulle võimaluse tegelda alaga, mille olin valinud. Ilma selleta ei oleks ma saanud doktoriõpet alustada.”

ga tegelema hakata. See oleks olnud kompromiss, kuid õpingute jätkamine näis rahaliselt keeruline.”

Ta sai abi stipendiumist, mida kaasrahastab Euroopa Liit Euroopa Sotsiaalfondi kaudu. „Toetusraha oli mulle väga oluline. See andis mulle võimaluse tegelda alaga, mille olin valinud. Ilma selleta ei oleks ma saanud doktoriõpet alustada.”

Ta saab igakuist toetust, mille abil katta kolme õppeaasta jooksul elamiskulud. Lisaks võimaldab see tal veeta kaheksa kuud teistes ELi riikides asuvates ülikoolides ning ka juurdepääsu raamatukogudele ning töö jaoks tähtsatele materjalidele. „Selline liikuvus on minu uuringute jaoks oluline,” ütleb ta. „See annab mulle võimaluse reisida. Ma pääsen tähtsatesse arhiividesse, mis laiendab mu perspektiivi.”

Programmi osana kirjutab ta artikleid akadeemilistele ajakirjadele ning töötab koos professoritega. „See annab mulle kogemuse ja toetuse, mida ma pikaajalistele väliuuringutele keskendumiseks vajan.” Tulevikku vaadates ütleb ta: „Loodan, et doktorikraad avab minu jaoks uksi. Tahan täiustada oma oskusi ja kindlustada oma teoreetilist tausta. Ideaaljuhul sooviksin lõpuks töötada kogukonnaarenduse vallas. Kuid praegu on vara sellele mõelda, nii et keskendun oma uuringutele,” selgitab ta.

Loovuse toetamine

„Loov tegevus on mind alati huvitanud,“ räägib **Harri Haanpää** Soomest Helsingist. Kuna tema huvideks on joonistamine ja fotograafia, otsustas ta varakult, et tahab tegeleda loomingulise tööga. „Lapsena tahtsin saada illustreerijaks. Alguses joonistasin koomikseid, kuid seejärel tekkis huvi teiste joonistamisstiilide vastu.“

„Üheksaselt otsustasin, et soovin elatist teenida vaid kommertsillustreerijana,“ lisab ta.

Harri seadis sihiks kohalikus kolledžis pakutava kommertsillustratsiooni kursuse. Ent ajaks, mil ta lõpetas kooli, oli kursus lõppenud. „Pärast seda muutsin natuke suunda,“ ütleb ta. Ta läks 15aastaselt merekolledžisse ja töötas seejärel kaubalaevadel kokana.

Kolm aastat hiljem otsustas ta, et mereelu ei ole tema jaoks, ning tahtis uuesti midagi loovat teha. 1995. aastal läbis ta Voionmaa kolledžis filmikunstkursuse. „Mind hakkas huvitama fotograafia,“ räägib Harri. „Pildistasin kõike, mis liikus.“

Praktiline kogemus

Pärast seda kolis ta tagasi Helsingi lähedale ja läks ühte Soome muusikakanalisse tööle. „Ma töötasin lakkamatult. Tegelesin kõige: valgustuse, kaamerate, juhtimisseadmetega,“ ütleb ta. Lisaks tegeles ta ka muusikavideotega ning alustas režissööritööd. „Mulle meeldis see väga, kuna olen alati tahtnud rohkem teada saada.“

See kogemus aitas Harril saada töökoha Los Angelese telesaates Hollywood Express, mille sisuks on muusika, filmid, popkultuur ja kuulsused, ning ta veetis poolteist aastat USAs. Ta läks omandama Euroopa magistrikraadi multimeedia- ja audiovisuaalse ettevõtte halduse (European Masters in Multimedia and Audiovisual Business Administration – EMMABA) alal, mille raames õppis ta Kreekas Ateenas ning uuesti Soomes Lapimaal. „See programm õpetas mulle produtseerimist ning lisaks kohtusin paljude inimestega üle Euroopa.“

Pärast kursuse lõpetamist 2000. aastal rajas ta produtseerimisettevõtte DreamMill. „Oma ettevõtte loomine oli alati minu eesmärk. Küsimus ei olnud selles, kas seda teha, vaid millal,“ ütleb ta. Ta lavastab, produtseerib ja filmib telesaateid, muusikavideoid, reklaamfilme ja mobiiltelevisiooni rakendusi.

„Olen aru saanud, et teadmisi ei kogune kunagi liiga palju. Tegu on kiiresti areneva tegevusalaga ning ma pean olema alati valmis konkureerima uute koolilõpetajatega.“

Harri jaoks on isikliku ettevõtte eelised selged. „Mulle meeldib luua,“ ütleb ta. „Kellegi teise heaks töötades on käed tihti seotud. Isiklik ettevõtte tähendab, et mul on suurem vabadus teha seda, mida soovin. Tahan alati kvaliteetset tööd teha. Mulle meeldib vaadata kvaliteetset televisiooni. Palka on hea saada, kuid see ei ole põhiline.“

Pidev areng

Harri on hariduse ja väljaõppe innukas pooldaja. „Olen aru saanud, et teadmisi ei kogune kunagi liiga palju. Tegu on kiiresti areneva tegevusalaga ning ma pean olema alati valmis konkureerima uute koolilõpetajatega. Kogemus ei maksa sellel tegevusalal just väga palju,“ ütleb ta.

2005.–2006. aastal läbis ta meediaettevõtjatele mõeldud praktilise koolituse. MEDA kursus, mida kaasrahastab Euroopa Liit Euroopa Sotsiaalfondi kaudu, aitas tal oma oskusi täiendada ja äri laiendada. „Tahtsin teoreetilisemat vaatenurka,“ räägib Harri. „Kursusel õpetati ettevõtte juhtimist ja produtseerimist.“ Koolitusel sai ta uusi kontakte, mis avardasid tema ettevõtte võimalusi. „Kursusest oli mulle palju abi. Õppisin, et ei ole mõtet uuesti ratast leiutada ning et parem on asju lihtsana hoida,“ ütleb ta.

Harri jaoks oli kursus oluline. „See oli suurepärane, kuna sain omandatud teadmisi kohe kasutada ning mõelda, kuidas need mu ettevõttele kasuks võiksid tulla.“ Nüüd on ta innukas õpinguid jätkama ning järgmine samm ongi magistrikraad. „Ühel päeval sooviksin õpetaja olla ja oma teadmisi edasi anda,“ lisab ta.

Siiski on tema esmane eesmärk selge. „Mind motiveerib lihtne siht: teha aina paremat ja paremat tööd.“

Metsast välja

On septembrikuu Portugali põhjaosas Portost 40 kilomeetri kaugusel asuva väikese Boelhe küla lähedal. Päike paistab ning noorte puude korrapäraste ridade vahel jalutab **Maria Balbina**, kontrollides tüvesid ja kärpides siit-sealt mõnd oksa.

Lisaks põhitööle, milleks on piirkonna 18 kooli valitsuse juhtimine, töötab Maria oma metsas. „Ma olen alati aktiivne olnud,” ütleb ta. „Lapsena tegelesin muusika, teatri, tantsu, kiriku ja spordiga.”

Praegugi on 59aastase Maria tööväline graafik vägagi tihe: ta tegeleb kohaliku poliitikaga, nõustab lapsi, juhib kohalikku arendusbürood, on kohaliku kooliametnike ühingu eesistuja ning käib ka kohaliku metsaomanike ühingu komitee istungitel, lisaks sellele on tal ka pereelu: abikaasa ja kaks täiskasvanud last.

Sellele vaatamata hindab ta oma metsi ja maatükil töötamist kõrgelt. Tema vanematel oli talu ning ka nemad majandasid metsi ning Maria jätkab seda traditsiooni. Ümbritsevale lopsakale metsale osutades ütleb ta: „Mu vanemad õpetasid mind alati loodust hindama ja austama. Ma kasvasin selles keskkonnas üles, mistõttu samastun ma maakohaga täielikult.” Pärast kooli õppis ta Porto ülikoolis keemiatehnoloogiat. Siiski tuli ta tagasi enne kursuse lõpetamist. „See ei olnud see, mida soovisin teha,” räägib ta. „Koduigatsuse tõttu tulin siia tagasi.”

Päritud maa

1973. aastal sai Maria kohalikus koolis tööd haldus-sekretärina ning hakkas täistööajaga tööle. „Mulle meeldis töötada koos noortega, kuid ma ei kujutanud end õpetajana ette. Teine eelis oli see, et töökoht oli mu külale ning vanematele ja sõpradele lähedal.”

Kui Maria 1984. aastal oma vanemate maa – umbes 18 hektarit põllumaad ja sama palju metsamaad – päris, leidis ta siiski, et lisakohustuste kombineerimine muude tegevustega on keeruline. Maa seisis puutumatusena üheksa aastat. „See oli nii-öelda ooterežiimil. Ma ei teadnud, kuidas seda majandada,” ütleb ta. „Mul ei olnud aega sellele pühenduda ning ma ei leidnud ka kedagi teist, kes seda teeks. Ma ei teadnud, kuidas olukorraga toime tulla. Maa metsistus.”

Sellele vaatamata ei tahtnud ta seda hüljata. „Mul oli maa seisukorra pärast häbi. Tahtsin midagi teha, nii et võtsin nõu küsimiseks

„Mets on väga pikaajaline projekt. Traditsioonide hoidmine on väga tähtis. Loodan, et saan huvi ka oma lastele edasi anda.”

ühendust teiste metsaomanikega.” 1993. aastaks olid piirkonna metsaomanikud loonud ametliku ühingu ning Maria oli üks selle asutajaliikmetest. „Ühingu moodustamisest võis ainult võita,” lisab ta. „Lisaks saime teada, et Euroopa Liidult on võimalik saada met-sakasvatamiseks ja -majandamiseks raha.”

Omanike kokkuviiimine

Ühing aitab metsaomanikel hinnata puidu kvaliteeti ja väärtust, valmistada ette rahastustaotlusi, ellu viia ühiseid projekte ning pakkuda metsamajandusõpet. Lisaks aitab see liita omanike maid suuremateks maatükkideks, kuna need võtavad tihti enda alla mitu väikest maa-ala. „Me korraldame liikmete vahel vahetusi, et nad saaksid koos oma maid majandada,” ütleb ta. „Suuremad maatükid on tulusamad ning neid on lihtsam majandada ja tulekahjude eest kaitsta.”

Aastatel 1996–2008 läbis Maria mitu ELi kaasrahastatud kursust, mis ulatusid puude kärpimisest ja istutamisest metsapõlengute ennetamise ja vaoshoidmiseni ning metsatoodete turustamiseni. Kursused andsid talle teadmisi, et saavutada kontrolli oma maa üle ning majandada seda õigesti. Koos töötades said ühingu liikmed ELilt toetust piirkonnas projektide käivitamiseks.

Maria ise on oma maale uuesti istutanud mitmesuguseid tulutoovaid puid ning eemaldanud võsa. „Mets on väga pikaajaline projekt,” ütleb ta. „Traditsioonide hoidmine on väga tähtis. Minu side maaga tuli mu vanematelt ning ma loodan, et saan huvi ka oma lastele edasi anda.”

Karjäär innovatsioonialal

Nii kaua, kui **Simone Rossi** mäletab, on teda huvitanud kõik mehaanikasse puutuv. „Lapsena oli mul alati huvi autode, lennukite ja tehnika vastu,“ ütleb 30aastane Simone, kes on pärit Montecastello di Vibio, keskaegsest linnast, mis asub Itaalias Umbria piirkonnas mägisel maal.

„Soovisin masinate tööpõhimõtte kohta rohkem teada saada,“ jätkab ta. Pärast keskkooli lõpetamist läks Simone lähedalasuvasse Perugia ülikooli masinaehitust õppima, mistõttu tema huvi aina süvenes. „Ma ei õppinud lihtsalt selleks, et eksamit sooritada. Tahtsin tõesti süviti teada, kuidas asjad töötavad,“ ütleb ta. „Nägin, et matemaatika, füüsika ja keemia on kõige alus, ning tahtsin neid rohkem õppida.“

Kui ta 2005. aastal kooli lõpetas, teadis ta, et soovib sel alal karjääri teha. Sellele vaatamata ei suutnud ta leida sobivat tööd. Mõnda aega oli ta töötanud, seejärel töötas kindlustusfirmas ja võttis vastu ka mõned muud juhtivad ametikohad. „Teadsin, et ei taha sellist tööd pikaajaliselt teha. Kuid on raske leida tööd tehnikaalal, eriti selles piirkonnas,“ ütleb ta. „Inseneride järele on nõudlus, kuid mitte inseneritööle.“

Stiimul tööandjatele

Ta sai abi tänu uurimistoetuse skeemile, mida kaasrahastasid kohalik piirkond ning Euroopa Sotsiaalfond. Programm annab töötutele teaduritele stipendiume ettevõtetes või uurimiskeskustes töötamiseks, kus nad saaksid ka kogemusi hankida ja tööalaseid väljaavaateid parandada. Ettevõtted ja muud organisatsioonid saavad tulu uuringutest, mida nad ei saaks äriks muuta, ning lisaks antakse neile preemiaid teadurite palkamise eest stipendiumiperioodi lõpus.

Simone jaoks oli skeem püsiva töökoha leidmise suhtes kriitilise tähtsusega, kuna selle kaudu sai ta 18 kuud töötada ettevõttes, kus ta praegu täiskohaga töötab: samas piirkonnas asuvas tehnoloogia- ja innovatsiooniettevõttes Angelantoni (<http://www.angelantoni.it/>).

„Skeem oli minu jaoks väga oluline, kuna see aitas mul jätkata uurimistööd, toodet patenteerida, saada töökogemust ja suurendada oma võimalusi tööd saada,“ ütleb ta. „Sain stipendiumist teada ko-

„Skeem oli minu jaoks väga oluline, kuna see aitas mul jätkata uurimistöid, toodet patenteerida, saada töökogemust ja suurendada oma võimalusi tööd saada.”

gemata. Nägin reklaami, milles otsiti teadureid, kuid arvasin algul, et see ei ole minu jaoks. Arvasin, et stipendium on mõeldud inimestele, kes juba töötavad ülikoolides või uurimiskeskustes. Kuid mul ei olnud midagi kaotada, seega otsustasin kandideerida.”

Päikeseenergia

Simone valiti välja mitme kandidaadi hulgast ning talle määrati stipendium. Selle kaudu määrati ta ametisse ettevõttesse, mis uuris päikeseenergiast elektri tootmiseks mõeldud uut tüüpi väikeste mõõtmetega fotogalvaanilise süsteemi potentsiaali.

„Uuringuid alustades ei teadnud ma fotogalvaanilistest elementidest palju,” ütleb ta, „kuid see on väga huvitav ala, eriti praegu, kus huvi taastuvenergiaallikate suhtes üha suureneb.”

Fotogalvaaniliste süsteemide arendamine sai alguse USA-s 1980. aastatel. „Siin Itaalias ei tea keegi sellest suurt midagi,” räägib Simone. „Pidime sisuliselt nullist alustama.” Koostöös teiste Itaalia uurimisinstituutide ja ülikoolidega arendas ta edukalt seadme, mille hind oli traditsiooniliste päikeseenergiat rakendavate fotogalvaaniliste süsteemidega võrreldes madalam ja jõudlus suurem.

Süsteem koondab päikeseenergia läätse abil ning jagab seejärel kiired erinevatesse sagedusvahemikesse. „Peamine eelis on see, et süsteemil on võrreldes sarnaste lahendustega palju madalam temperatuur. Elemendid ei kuumene üle, mistõttu on see palju efektiivsem,” selgitab ta. Ettevõtte patenteeris leiutise ning 2008. aasta sügisel pakuti Simonele püsivat töökohta, et ta saaks oma tööd jätkata.

„Alguses meenutas see mõnes mõttes mängu. Ma õppisin uut valdkonda tundma ning uurisin erinevaid asju,” sõnab ta. „Kui seade patenteeriti, jõudis mulle pärale, mida ma saavutanud olin. Olin väga uhke.”

Ta hoiatab, et praegu on veel vara ning võib minna mitu aastat, enne kui valmistoode turule jõuab. „Sellele vaatamata tahaksin selle kallal töötada, kuni see valmis saab. On suurepärane olla millegi sellise eesotsas.”

Kõrged sihid

Leedu põhjaosa provintsilinn Šiauliai tundub Euroopa südamest ja ka riigi pealinnast Vilniusest kaugel olevat, kuid kohaliku kolledži keeleõpetaja **Nedas Jurgaitis** on otsustanud muu maailmaga sammu pidada.

„Meie piirkonnas toimuvad väga positiivsed muutused,“ ütleb ta. „Me asume sündmuste keskpunktist kaugel, kuid meil on võrratu koolisüsteem, suurepärane kolledž ja palju väga häid õpilasi. Tulevik näib helge.“

Nedase tõeline armastus on võrdlev keeleteadus. Pärast magistriraadi omandamist läks ta Šiauliai kolledžisse õpetajaks, kuid väheste kogemuste tõttu tundus tema eesmärk akadeemilises maailmas edu saavutada vähetõenäoline.

Kõik see muutus, kui ta osales mitmel koolitusel, seminaril ja töötoas, mida kaasrahastas Euroopa Liit Euroopa Sotsiaalfondi kaudu. Projekti MOKOM (teaduslike uuringute pädevuse arendamine) eesmärgiks oli teadlaste ja teiste uurijate ümberkvalifitseerimine ja koolitamine ning nende kvalifikatsioonide täiustamine suutmaks rahuldada tänapäevase turu vajadusi. Nedas sai programmist teada ühelt kolledžiametnikult ning teda ja mõnda tema õpetajast kolleegi julgustati selles osalema.

Euroopa tugevate külgede rakendamine

2005. aasta septembrist 2008. aasta veebruarini kestnud MOKOMi programmiseeria ajal kohtusid Nedas ja tema kolleegid Euroopa parimate uurijate, teadlaste ja ülikoolilektoritega.

Kursus käsitles uusi IT-tööriistu uuringute jaoks, meeskonnatunde loomist ja uuringutulemuste teabeedastust. Praktilise tööna arendati uusi uuringumetoodikaid ning kaasaegseid teaduslikke esitlusi.

Nedas räägib, et ta täiustas kursuse abil arusaama oma tööst ja võrdlevast keeleteadusest. Kogemus andis talle juurde enesekindlust ja motivatsiooni. „Programm osalemisega sain väärtuslikke kogemusi,“ ütleb ta. „Programm mõjutas positiivselt mu õpetamise meetodeid ja mis veel tähtsam, minu arusaama haridusest ja uurimistööst.“ Nedas ütleb, et saadud enesekindluse tõttu on ta nüüd kõrgetasemelises akadeemilises maailmas konkureerimiseks rohkem valmis kui kunagi varem.

„Programm mõjutas positiivselt mu õpetamiseetodeid ja mis veelgi tähtsam, minu arusaama haridusest ja uurimistööst.“

Taasleitud enesekindlus

Vaid 28aastasena töötab Nedas Šiauliai ülikooli rahvusvaheliste suhete osakonna juhina. Nüüdseks on ta otsustanud edasi pürgida ja kavatseb omandada doktorikraadi, lootuses kunagi professoriks saada. Vastsündinud tütre eest hoolitsedes ootavad Nedas ja ta naine tõepoolest veelgi paremat tulevikku.

„Ma ei ütleks, et mul puudus enesekindlus täiesti,“ ütleb ta. „Olin mõningal määral endas ja oma tulevikus kindel, kuid mul puudusid järgmise sammu astumiseks ja tuleviku realiseerimiseks vajalikud teadmised ja kogemused. Midagi oli puudu. Nüüd näen ma edasiminemiseks õiget teed ning minu ja mu perekonna jaoks avanevaid võimalusi.“

Näidates teistele teed

Mogens Lausenil on avatud ja kõitev iseloom, kuid see ei ole alati nii olnud. Täna on ta andekas muusik ja näitleja, kuid ta pidi koolis ja isiklikus elus kartlikkusest üle saama.

„Kasvasin üles Jüütimaale põhjaosas asuvas väikeses linnas,“ selgitab ta. „Olin vaikne laps ning mul oli raskusi eneseväljendamisega, kuid ma armastasin muusikat.“

Mogens tahtis alguses minna Århusi ülikooli muusikat õppima, kuid sel ajal vähendati muusikaosakondi üle kogu riigi. „Teadsin, et professionaalseks muusikuks saamine on vaevaline,“ ütleb ta. „Teatris olid muud väljakutsed ning ma arvasin, et see võib olla see, mida tahan, mistõttu registreerisin end draamaosakonna tudengiks.“ Otsus oli tõesti julge kroonilise häbelikkuse all kannatava inimese jaoks. Sellele vaatamata mängis Århusi linn tema tulevikus suurt rolli.

„See on põnev ja elav kultuurikeskus,“ ütleb Mogens. Århus on Taani suuruselt teine linn ja tähtsaim sadam ning viimastel aastatel on paljud uuendused muutnud laguneva kesklinna laitmatuks kultuuri- ja ärikeskuseks. Rohkem kui 300 000 elanikuga Århus kannab Jüütimaale mitteametliku pealinna tiitlit.

Väärtuslike kogemuste täiendamine

„Pärast kolledži lõpetamist tegelesin siin pisut professionaalse näitlemisega,“ räägib Mogens, „ning isegi lavastamisega. Töö lisas rohkelt enesekindlust, kuid teatrielu ei ole lihtne, mistõttu elasin koos naisega läbi raskeid aegu.“

Mogens mõistis, et edasijõudmiseks peab ta rajama oma ettevõtte. Ta nägi endas potentsiaali aidata inimestel enesekindlust kasvatada ning „eluvõimeid“ täiustada. Aastate jooksul teatris töötades oli ta välja arendanud isikliku õpetamistehnika, kasutades oma teadmisi näitleja ja esinejana teiste näitlejate muutmisel, motivatsiooni leidmisel ja keeruliste isiklike probleemide lahendamisel. Ta mõistis, et sama tehnikat saab kasutada ka teiste inimeste aitamiseks, kuid tal oli ikkagi vaja abi ideede muutmisel elujõuliseks karjääriks.

„Mul oli selge arusaam, mis suunas ma liikuda tahan,“ räägib Mogens, „kuid ma üritasin esmakordselt rajada ettevõtet. Samal ajal

„See kogemus aitas mul näha selget pilti, kuhu ma jõuda tahan ja kuidas seda saavutada. Sel põhjusel õpetangi nüüd teisi.”

otsis mu naine toetust oma juhitavale teatritrupile, mis tähendas, et meie rahaline olukord ei olnud eriti stabiilne. Teadsin, et vajan ettevõtte käimalükkamiseks abi, ning ma pidin kiiresti tegutsema.”

See kogemus aitas mul näha selget pilti, kuhu ma jõuda tahan ja kuidas seda saavutada. Sel põhjusel õpetangi nüüd teisi – olen nüüdseks aidanud sadadel inimestel elus ja karjääriredelil edasi jõuda. Ma julgeksin seda eduks nimetada.”

Enam kui reeglid ja eeskirjad

Mogensile ja tema perekonnale saabus abi algajatele ettevõtjatele mõeldud koolituse näol, mida kaasrahastab Euroopa Liit Euroopa Sotsiaalfondi kaudu. Koolitus aitas Mogensi ettevõttel jalad alla saada. „Sain ettevõtte alustamise kohta väga väärtuslikku teavet. Ettevõtte rajamisel on palju seadusi, mida järgida, ja rõngaid, millest läbi hüpata,” räägib ta.

Århusi ülikooli ettevõtluskeskuse organiseeritud koolitus sisaldas konkreetseid nõuandeid äriseaduste ja -eeskirjade järgimiseks, kuid osalejad pidid üle vaatama ka oma isikuomadused, motivatsiooni ja ootused. „Mängureeglitega kursis olemisest oli palju abi,” sõnab Mogens. „Ilma selleta ei oleks ma suutnud oma ettevõtet rajada, kuid lisaks õppisin ma tundma ka oma tugevaid ja nõrku külgi, isiksust ja potentsiaali sõltumatu ettevõtjana.”

Teel edu poole

Täna juhib Mogens Århusis isiklikku ettevõtet. Re-Act! juhendab ja annab nõu inimestele, kes soovivad oma karjääri edendada, oskusi arendada, tööprobleeme lahendada ja oma deemonitest võitu saada.

Mogens külastab töö raames kesklinnas ja ümbritsevas maa- piirkonnas asuvaid ettevõtteid ja organisatsioone, lisaks viib ta nõustamist läbi oma kodukontoris. „Mu klientide hulgas on väga mitmesuguseid inimesi,” räägib Mogens. „Mind külastavad näiteks inimesed, kes soovivad oma karjääri edendada, strateegilisi ümberkorraldusi plaanivad ettevõtted või organisatsioonid, kes peavad raskeid läbirääkimisi valitsusasutuste või muude asutustega.” Mogens ütleb, et kõigi nende näol on tegu erinevate iseloomude ja isiksustega, kes tahavad end väljendada ning teisi inimesi mõista ja nendega suhelda.

„Teadmine, kes sa oled ja miks sa tahad seda, mida tahad, võib tulemust mõjutada,” räägib Mogens. „Õppisin seda ESFi koolitusel.

Sotsiaalne kaasatus

Jõudmine õigele kursile

Ljubljana ülikooli tudeng **Jana Urbanija** on tuleviku suhtes lootusrikas. 26aastane Jana õpib geotehnoloogiat ning on sihiks seadnud karjääri mäetööstuses.

„Soovin saada inseneriks,“ räägib ta. „Tahan tööd, kus saaksin tegeleda ulatuslike projektidega üle terve maailma.“

Sellele vaatamata ei ole liikumine selles suunas alati sujuv olnud: paar aastat tagasi ei tundunud Jana tulevik eriti helge. Tema teismeliseaastad Bledi järve piirkonnas olid mässulised. „Üles kasvades oli mul palju probleeme,“ räägib ta. „Mu isa jõi palju ning mu vanemad lahutasid. Esimest korda jooksin kodust ära, kui olin kuuene, ning alates 12. eluaastast oli mul depressioon.“

Talle meeldis sport, kuid ta pidi paljudest spordialadest loobuma põlveprobleemide tõttu ning see suurendas veelgi tema üksindustunnet. „Ma ei sobinud seltskonda ja mu elu oli nõme.“ Otsides elus kohta, kuhu kuuluda, hakkas ta narkootikumide tarvitama. „Alguses tegin seda seltskonnas – pidudel ja klubides –, kuid see võttis tõsisema pöörde.“ Ta hakkas iga päev *ecstasy*’t tarvitama ning see viis tõsisemate narkootikumideni. „Võtsin kuni viis tabletti päevas. Seejärel hakkasin rahustuseks tarvitama heroini.“

Ta hakkas kiiresti suureneva sõltuvuse rahastamiseks varastama ning võõrandus oma käitumise tõttu sõpradest. „Olime erineval lainepikkusel. Ma ei hoolinud suurt millestki. Muutusin koolis erakuks ning hakkasin otsima narkomaanidest sõpru. Lõpuks veetsin trellide taga rohkem aega kui koolis,“ ütleb ta. Nagu võis arvata, ei suutnud ta viimast aastat koolis lõpule viia ning langes välja. „Lisaks oli mul politseiga üha rohkem pahan-dusi.“

Muutumine

Vabahariduse programm, mida kaasrahastas Euroopa Liit Euroopa Sotsiaalfondi kaudu, aitas tal oma elu muuta. „Noorte täiskasvanute projektõppe“ (Project Learning for Young Adults – PLYA) programmi eesmärgiks on aidata tööle noori inimesi, kes ei suuda lõpule viia tavalist haridusteed, nõustamisprojektide ning kunstide ja oskuste, praktilise õppe, eluks vajalike oskuste ja isikliku arengu projektide abil.

„Kursusel koheldi mind kui indiviidi. Seetõttu oli seal oli hea õhkkond. Kõik toetasid üksteist, puudus igasugune konkurents ning me saime olla need, kes oleme.”

Programm aitas Jana elu paremuse poole pöörata. „See oli täpselt see, mida vajasin. Mõistsin, et võiksin ka teistmoodi elada.” Ta märkas kohe positiivset erinevust võrreldes varasemate hariduse omandamise kogemustega. „Koolis koheldakse inimest kui numbrit. Kursusel koheldi mind kui indiviidi. Kõik osalejad olid samas olukorras: ka nemad olid tavalisest elukorraldusest välja tõrjutud,” räägib ta. „Seetõttu oli seal hea õhkkond. Kõik toetasid üksteist, puudus igasugune konkurents ning me saime olla need, kes oleme.”

Ta osales kursusel aasta aega. Sellele vaatamata tarvitas ta ikka veel narkootikume, kuid selleks ajaks sai ta aru, et tahab sõltuvusest vabaneda. „Olin hullumas,” räägib ta. „Kartsin, et lõpetan vaimuhaiglas või suren.”

Ta otsustas narkootikumidest loobumiseks ja elu taas rööpasse saamiseks liituda suletud ühinguuga. „See oli väga raske,” ütleb ta. Itaalias asuva katoliikliku organisatsiooni rajatud ühingu programm oli range: mitte mingit telerivaatamist, minimaalne ühendus välismaailmaga, vähe materiaalseid hüvesid ja raske füüsiline töö. „See oli hullem kui sõjaväes,” sõnab Jana.

Kuid Jana ütleb, et seesmised muutused olid veel raskemad kui füüsiline töö. „Inimene peab aktsepteerima seda, kes ta on, ning seejärel enda parandamiseks tööd tegema. Sulle antakse kohustused, mis muudavad su inimlikumaks. Saad näha iseenda vigu,” selgitab ta. „See oli täielik põrgu, kuid nüüd on mul sellest head mälestused, kuna kogukond on nii puhas. See on aus ning sealt saab häid sõpru.”

Pärast ligemale kolme aastat tundis Jana, et on valmis taaskord maailmaga silmitsi seisma. Ta naasis koju 2004. aastal. „Vanad sõbrad võtsid mu omaks ning sellest oli palju abi. Jätkasin kohe õpinguid. Narkomaani jaoks on kõige hullem olla ükski ja tunda end erakuna.” Ta sooritas uuesti koolieksamid ning osales veel ühel kursusel, et pääseda ülikoolikursusele, kus ta ka praegu õpib.

Võla tasumine

Jana suhtub minevikku filosoofiliselt ning mõistab, et pääses napilt. „Olen väga tänulik saanud abi eest ning tänan ka inimesi, kes mind toetasid,” ütleb ta. „Sain palju abi ning soovin nüüd võlga tasuda.”

Ta töötab narko- ja alkoholiprobleemidega noortele mõeldud keskuses öises vahetuses ning rakendab oma kogemusi teiste raskustes olevate inimeste aitamiseks. Ta juhendab sealseid noorukeid ja annab neile võimalusel nõuandeid.

„Sooviksin asutada ühingu, mis on sarnane sellega, kus mina käisin, kuid mille eesmärgiks oleks aidata depressioonis olevaid inimesi,” räägib ta. „Kuid see on pikaajaline eesmärk. Praegu naudin seda, mida teen, ning mõtlen tulevikule.”

Uued IT-oskused parema tuleviku nimel

„Nagu paljud inimesed, kasutan ka mina tänapäeval arvutit nii tööks kui meelelahutuseks. Teadmine, kuidas tehnoloogiat maksimaalselt ära kasutada, tähendab paremat elu ja paljulubavamat tulevikku.” Nii ütleb **Christos Giannakopoulos**, kelle maailmavaade on helge osaliselt tänu Euroopa Sotsiaalfondile.

Christos kaotas noorena oma vanemad ning viidi koos vanema vennaga Ateenast Chalkída äärelinnas asuvasse väikesesse lastekodusse. Asutus, kus ta ikka veel elab, asub vana kloostri maal. Kivisel rannikul asuvat kirikut ümbritsevad mitmed väikesed hooned, sealhulgas klassiruumid ja mänguplats, ning ka üks suurem hoone, milles asub ühiselamu, suur köök ja puhketoad umbes kümnele orvule.

Kesiste väljavaadete ületamine

„Miljöö oli maaliline,” mõtiskleb Christos rahulikku sinist Evia lahte silmitsedes, „kuid ilma ema ja isata üles kasvamine oli ikkagi raske.” Poisid said siiski hakkama. Kui aeg tuli, läks Christos täitma kohust oma riigi ees.

Kreekas kehtib praegu meestele üldine sõjaväekohustus, mille alusel peavad kõik üle 18 aasta vanused mehed 12 kuud aega teenima. Sõjaväes soovitas Christose komandör tal end tasuta infotehnoloogiakoolitusele registreerida. Christos haaras võimalusest kinni. Laiale sihtrühmale, sealhulgas ebasoodsas olukorras inimestele ja sõduritele mõeldud kursust toetas ESFi kaudu Euroopa Liit.

Koolitusprogrammi eesmärk oli õpetada elementaarseid IT-oskusi, parandada õppurite „digitaalset kirjaoskust” ning edendada nende potentsiaali tööturul.

Projekti eestvedajaks oli Kreeka Euroopa Liidu rahastuse haldamise peasekretariaadi Euroopa Sotsiaalfondi meetmete rakendamise asutus – tööhõive ja sotsiaalkaitse ministeerium – ning see toimus majandus- ja rahandusministeeriumi tööprogrammi „Infoühiskond 2000–2006” (Information Society 2000–2006) raames.

Haldamise korraldusüksus (Management Organisation Unit – MOU) on laiema avaliku sektori mittetulunduslik institutsioon, mis abistab riigiasutusi ELi rahastatud programmide efektiivsel haldamisel. MOU on Kreeka majandus- ja rahandusministri alluvuses.

„Infotehnoloogia võimaldab tänapäeval kõikidel elualadel kasutada tähtsaid tööriistu, mistõttu tuli koolitusel osalemine minu jaoks kindlasti kasuks.”

Christose sõnul parandasid IT-õpingud tema küllaltki tagasihoidlikku arvutioskust, andes talle parema arusaama tekstitöötlus- ja arvutustabeliprogrammide alustest ja internetist.

Praktiline külg

Christos töötab arvutiga iga päev, nii tööl kui kodus. „Internet võimaldab juurdepääsu nii paljudele asjadele,” ütleb ta. „Kasutan seda sõpradega suhtlemiseks ja igasuguste teemade kohta teabe leidmiseks. Lisaks saan ma teada uutest toodetest ja teenustest, kuid kasutan arvutit ka töö juures.”

Ta töötab täiskohaga lähedalasuvas kodusisustuspoes. Ta veedab osa ajast müügisaaalis kliente aidates, kuid kontrollib ka tellimusi, uuendab laovarusid ja inventari andmebaase kontoriarvutis, ning kui ta tunneb, et vajab värsket õhku, toimetab ta lisaks ka kaupakätte.

„Tasuta arvutikursus muutis mu elu tuntavalt,” kinnitab ta. „Ilma selleta ei oleks ma praegu seal, kus olen.” Christos ütleb, et ka kaasõpilastel on pärast kursuse läbimist tänu omandatud oskustele paremini läinud.

Tulevikku vaadates

Christos näeb oma praegust tööd tähtsa hüppelauana: ta on saanud palju teadmisi juhtimise ja eduka ettevõtte rajamise kohta. Ta loodab ühel päeval isikliku ettevõtte asutada, võib-olla koos oma vennaga. „Meile meeldib kokku saada ja ideid välja pakkuda,” ütleb ta. „Ilmselt plaanime avada näiteks kohviku või internetibaari. See juhtub varsti, kui aeg on sobiv.”

„Olen pärit igivanast riigist, me oleme oma ajaloo üle uhked,” lisab ta. „Kuid me ei pea ainult minevikus elama, me võime ka tulevikku vaadata. Infotehnoloogia võimaldab tänapäeval kõikidel elualadel kasutada tähtsaid tööriistu, mistõttu tuli koolitusel osalemine minu jaoks kindlasti kasuks.”

Tänavalt lavale

„Ma armastan Bolognat, aga see on mu hävitanud,” ütleb **Fiorella**, silmitsedes selle Itaalia linna maailmakuulsat väljakut Piazza Maggiore. „Ja siiski ei leia siinsetel tänavatel valitsevat solidaarsust kuskilt mujalt.”

Sellest ajast peale, kui ta teismelisena kodust ära jooksis, on Fiorella elu olnud karm ja sündmusterohke. Ta veetis mitu aastat vanglas, millele järgnes pikaajaline depressioon. Kaks aastat elas ta rasket elu, magades parkides ning jaamade ootesaalides. Nüüd, 50aastaselt, on tema elu viimaks ometi rööbastel. Ta jagab oma isiklikku korterit malbe segaverelise Saksa lambakoera Albaga ja on püsisuhtes. Lisaks juhatab ta elegantselt kujundatud retro-õivaste poodi Il Vestito kesklinnas, kus nii kohalikud kui turistid Bologna kuulsate kaarestike all jalutavad. Pood kuulub Piazza Grandele, kohalikule organisatsioonile, mis loodi 1993. aastal kodutute inimeste toetamiseks. Euroopa Liidu toetuse abil Euroopa Sotsiaalfondi kaudu korraldas Piazza Grande õblemiskursused, tänu millele Fiorella läks tööle ja taastas usu endasse.

„Piazza Grande aktsepteeris mind ning andis mulle taastumiseks aega ja ruumi, ning ma kasutasin ära kõik pakutud võimalused,” räägib ta. „Mul on palju probleeme olnud, aga väarikus ja väärtused on mulle alati alles jäänud. Loomult olen ma töökas.”

Vabakspäsemine

Fiorella sündis jõukasse peresse, aga hülgas selle juba noores eas. „Pärast minu sündi tekkis mu emale kasvaja. Ta suri, kui olin 13. See oli keeruline lugu. Oleksin võinud kuldaldrikult süüa, aga olen alati soovinud olla vaba. Tahtsin oma elu elada. Mu vanemad olid suurepäraseks ja tahtsid mind ära hellitada. Aga tol ajal ei olnud ma sellest lihtsalt huvitatud.”

„Oluline on oma perekonda austada,” usub ta nüüd. „Nad tegid minu suhtes vigu, mis tulenes sellest, et neil oli probleeme. Ja nad olid liiga rikkad.”

Fiorella jooksis 16aastaselt kodust ära, et abielluda. „Isa keelas mu abielu ära, seega läksime Rooma, et paavstilt endalt luba saada,” meenutab ta. Aga paar läks juba aasta pärast lahku. Varsti armus ta uuesti, seekord indiaanlasele. Kuid nädal pärast seda, kui Fiorella avastas, et ootab last, sai mees lennuõnnetuses surma. Naine oli

„Piazza Grande aktsepteeris mind ning andis mulle taastumiseks aega ja ruumi, ning ma kasutasin ära kõik pakutud võimalused.”

umbes 18aastane, kui sünnitas nende poja Michele, kellel diagnoositi kaasasündinud südamerike, mille tõttu ta juba kuue kuu pärast haiglas suri.

„Pärast poja surma läks olukord hulluks,” tunnistab Fiorella. Järgmise paari aasta jooksul rändas ta maailmas ringi – Austraalias, Brasiilias, Tais –, suutes kuritegevuse piirimail alati ellu jääda. Kui ta viimaks vahele jäi, ootas teda pikk vanglakaristus.

Vabanedes sai ta taas kokku oma isaga ja hakkas tema restoranis kokana tööle. Ühel 1992. aasta hommikul, kui Fiorella talle hommikukohvi viis, leidis ta isa surnuna eest. Tal oli olnud raske südameinfarkt. See tragöödia tõukas naise üha süvenevasse depressiooni. Ehkki esialgu töötas ta edasi, ütleb ta, „ei elanud ma reaalsuses”. Lõigates läbi sidemed teiste perekonnaliikmetega, hakkas ta uimasteid tarvitama. „Heroiin, kokaiin, metadoon... Ma olen kõike proovinud.” Völgadesse sattudes hakkas ta söögi ja uimastite muretsemiseks varastama, kuni lõpetas kodutuna.

Abi seal, kus seda vaja on

Esimest korda puutus Fiorella Piazza Grandega kokku 2002. aastal. Organisatsioon, mis algselt loodi eesmärgiga anda välja ajalehte, kogumaks kodutute jaoks raha, hõlmab nüüd sotsiaaltöötajaid ja „tänavajuriste” (*avvocati di strada*), kes lähevad linna peale, et pakuda praktilist abi (toitu, riideid ja tekke) ning nõu. Organisatsioon annab oma puhastus- ja kaunistusühistus (Fare Mondi), jalgrattaõpikojas ning rõivalaos, mis kogub annetusi ja jagab need siis puudustkannatavatele inimestele, tööd umbes 20 inimesele. Selle raames tegutseb teatritrupp ja laienetud on koolitusi korraldama, pakkudes rohkem töövõimalusi kõige vaesematele ja vähem kaasatud inimestele Bolognas, kellest suur osa on immigrandid ja romid. „Eesmärk on see, et igaüks areneks ja teeks seda, mida suudab,” ütlevad korraldajad.

„Piazza Grande töötajad leidsid mind pargist,” meenutab Fiorella. „Tegelikult ma pole tänavainimene, nii et otsustasin uimastitest loobuda. Tegin seda üksi, täitsa ise. Õppisin juba emaülas enda eest võitlema ja mul on tugev iseloom: vanglas kutsuti mind kahvatute silmade tõttu Jääks Ja Tuleks. Ma olen liiga paljut näinud, nii et enne, kui mind rünnatakse, ründan ise. Olen kange, aga ka kirglik.”

Töö põhiline väärtus

Piazza Grande andis lootust, mida ta vajas. Pärast mitut kuud haiglas tõsiste maksa- ja neerukahjustuste tõttu, mis oleksid võinud surmavaks osutuda, õnnestus tal viimaks isiklik peavari muretse-da. „Kuigi mul oli ikka veel probleeme, hakkas Piazza Grande mulle tööd andma,” jätkab ta. 2004. aastal läbis ta õmblemise põhialuste kursuse. „Kui olin väike, olid mu lapsehoidjad õmblejad. Mul oli kombeks neid jälgida. Olin alati tahtnud seda ka ise teha.” Teine kursus 2006. aastal õpetas teda retrostiilis rõivaid moerietuseks muutma. Viimaks, novembris 2007, avas Il Vestito ukseid. Fiorella ja tema assistent Micaela Ugolini vastutavad äri finantsjuhtimise, riideannetuste seast müügiks minevate esemete väljavalimise ja poe käigushoidmise eest ning neile on abiks väike rühm väljaõpetatud õmblejaid, kes rõivaid ümber teevad.

„Olen sellega rahul, mida praegu teen – kuigi võiksin teha enamatki. Aga Piazza Grande on minusse investeerinud ja selle eest võin neile küll ainult tänulik olla,” mõtiskleb Fiorella. Mõnda aega tagasi sai ta pärast pikka lahusolekut taas kokku ka oma vendade ja õdede ning nende lastega.

Tänavatel elas ta koos kamba kodututega, keda ühendasid austus üksteise vastu ja kirjutamata reegel, et igaüks tegeleb omaenda asjadega. „Aga ma ei läheks kunagi tagasi – mitte mingil juhul!” väidab ta kindlalt. „Mul oli vaja vabaneda oma ennasthävitavatest instinktides, aga mitte inimestest, keda ma tundsin. Tuleb positiivseks jääda. Kui oled ise positiivne, saad ka teisi aidata. Omal moel üritan ma ka teistele inimestele abiks olla.”

Uus võimalus lunastuseks

Allan McGinlay ei ole halb inimene, kuid Glasgow' karmidel tänavatel üles kasvades tuli tal läbi elada raskeid aegu. Liikudes kahtlase kuulsusega ringkondades, oli ta 18. eluaastaks teinud juba mõnedki vead. Lõpuks hakkas tema elu keerlema joomise ümber, ta noris tüli kohalikes pubides ja kakles tänavatel. Ajapikku vajus ta töötuse ja uimastite tarvitamise peadpöörivasse nõiaringi, mis lõppes vanglakaristusega.

Mõne aasta jooksul pärast vanglast vabanemist lasi õnnelik abielu tal hinge tõmmata, tuues Allani ellu korda ja kuuluvustunnet, kuid halb õnn jätkus. Järjekordse töökoha kaotus viis ta masendusse. Allakäigukeerisest välja murda näis olevat võimatu. Tal kadus lootus ja tekkis depressioon.

Täna ütleb ta: „Mõnikord vajab inimene elus teist võimalust. Minul on vedanud, sest ma sain selle.”

Tarkus läbi kogemuste

Projekt „Elunõustamine“ (Life Coaching), mida kaasrahastab Euroopa Liit Euroopa Sotsiaalfondi kaudu, andis Allanile teise võimaluse. Selle eesmärk oli suunata endised vangid tulusale tööle. Praktikante, kes olid ise endised seaduserikkujad, õpetati nõustama teisi endisi seaduserikkujaid, kes pärast vanglas viibimist Glasgow' ümbrusse tagasi pöördusid.

Projekt aitab Allanal võidelda omaenda deemonitega ja elus kannapöörde teha. Pärast koolituse läbimist palkas ta Wise Group ning nüüd töötab ta täiskohaga ettevõtte kontoris Wishaw's Šotimaal, aidates teisi endisi seaduserikkujaid.

Seega on Allan tagasi vanglas, kuid nüüd selleks, et aidata teisi: inimesi nagu ta ise, kes on käinud põhjas ära ja teinud halbu valikuid. Ta kohtub peagi vabanevate vangidega ja aitab neil tagasi pöörduda ellu väljaspool vanglamüüre, leida tööd ja peavarju, võtta ühendust teenistustega; ta hoiab nende tuju üleval ja käitumist õigel kursil.

Võrdväärse toetuse mudelis, mille kohaselt endised vangid aitavad teisi endiseid vange, nähakse tõhusat abinõud, kuidas tekitada usaldust, tugevdada teenuse kasutajate vaimset ja emotsionaalset tervist ning takistada neil ennast kahjustada ja uuesti seadust rikkuda.

„Mõnikord vajab inimene elus teist võimalust. Minul on vedanud, sest ma sain selle.”

Rahulolu tööst

„Meie juurde satub ikka mõningaid väga raskeid juhtumeid,” seletab Allan. „Näeme noori inimesi, kes on uimastitest sõltuvuses, halvas olukorras, lootuse kaotanud, ka enesetapukalduvustega. See on traagiline vaatepilt, isegi südantlõhestav, kuid seda suurem on saavutus ja rahulolu, kui saame aidata sellistel noortel oma elu muuta ning tööd ja peavarju leida.”

Rahulolu ja enesekindlus on Allani taas saavutatud edu võtmetegurid. Projekt „Elunõustamine” on Allani sõnul nii tema kui ta perekonna elu täiesti muutnud ning praegu võib ta kätt südamele pannes öelda, et on õnnelik mees. „Kui ma poleks sellesse programmi sattunud, oleks mu elu täiesti kontrolli alt väljunud. See on võimaldanud mul saada meheks, kes ma juba ammu oleksin pidanud olema.”

Suhtlemine kurtidele

Kurtummana sündinud **Mário Greško** oli alles imik, kui tema ema ta ühes Slovakkia maakohas orbudekodusse jättis. Alles kuueaastaselt paigutati ta kurtide laste kooli, kust võis alata pikk teekond vabaduse ja rahuloluni.

„Räägin ikka inimestele, et olen kaks korda sündinud,” ütleb ta. „Teine kord oli siis, kui olin kuueaastane. Enne seda ei olnud mul selgeid mõtteid, mul peaaegu ei olegi sellest ajast mälestusi, ainult ähmased muljed. Ma tean, et ma mängisin teiste lastega. Nägin nende huuli liikumas ja teadsin, et see on oluline, aga olin segaduses ega saanud aru, mis toimub. Nendest aegadest ei ole mulle praktiliselt midagi jäänud.”

Raskest algusest ülesaamine

Erikooli minek tähendas, et Mário sai õppida moodustama selgeid ja konkreetseid mõtteid. „Õppisin viiplema,” räägib ta, „ja sellest ajast peale on mul ka mälestused.” Mário õppis ka huultelt lugema ja lugema-kirjutama. „Hakkasin aru saama, kes ja mis ma olen,” räägib ta, „mismoodi ma teistest erinen; ja võisin hakata lootma midagi paremat.”

Kui saabus õige aeg, kolis ta Bratislavasse, kus hakkas tööle rätsepa õpipoisina. „Kurtide kooli õppekava nägi ette ka eriala omandamist,” seletab Mário. „Ma õmblesin ise riideid, seega oli üsna loogiline rätsepaks minna. Alustuseks oli see hea, kuid terve elu ma sellega tegeleda ei tahtnud. Minu tõeline unistus oli leida rakendust autotööstuses. Põhjus on lihtne: ma lihtsalt armastan autosid.”

Uus lootus

Üks sõber rääkis Máriole spetsiaalselt kurtidele mõeldud infotehnoloogiakoolitusest, mida kaasrahastas Euroopa Liit Euroopa Sotsiaalfondi kaudu. EQUALi programmi raames toimunud kursusel sai ta teavet uute kurtidele mõeldud tarkvaratööriistade ja võrguteenuste kohta.

„Kurtummadel on teatavad keelega seotud probleemid,” ütleb EQUALi projekti koordinaator Milan Ručkay. „Küsimus ei seisne pelgalt tõlkimises. Viipekeel on kirjakeelest täiesti erinev. Lugemi-

„Arvuti ja interneti kasutamise oskus avas minu jaoks palju uksi.”

ne ja kirjutamine seisnevad sümbolites: tähed sõnades vastavad helidele; sõnad vastavad asjadele, tegevustele ja mõistetele. Me näeme tähti ja sõnu ning kuuleme neid oma mõttes. Kuid kurtum sõnu ei kuule.” Ručkay sõnul on viiplemine rohkem nagu millegi füüsiline kirjeldamine käte abil. „See on täiesti isemoodi keel erilise süntaksi ja grammatikaga.”

Koolituskursuse jooksul õppis Mário tundma saadaolevaid võrguteenuseid, mille abil vaegkuuljad saavad näiteks kirjalikust teabest paremini aru. Viimaks otsustas Mário endale sülearvuti osta. „See on parim asi, mida ma teinud olen,” ütleb ta. „Arvuti ja interneti kasutamise oskus avas minu jaoks palju uksi.”

Elu kiirteel

Uute oskuste ja äsjaleitud enesekindlusega hakkas Mário interneti abil töökohta otsima ja ka leidis selle. Nüüd töötab ta ettevõttes Brose autode koosteliini operaatorina. Brose on juba pikka aega autotööstusele vajalikke osi tootnud. Selle Bratislava haru toodab autoste osi mõne kilomeetri kaugusel asuva Volkswageni tehase jaoks.

Mário ei ole ainus Brose koosteliinil töötav kurtum, räägib personalijuht Ediltrúda Makarová. „Meil on puuetega inimeste suhtes avatud poliitika. Meil töötab nii kurte inimesi kui ka kuuljaid, kes oskavad hästi viipekeelt ja saavad vajadusel tõlkimisega aidata. Tõsi on, et Mário on suurepärase suhtleja nii sõnade abil kui ilma nendeta. Suudame kõik üksteisest aru saada. Ta on suurepärase ja kõrgelt motiveeritud töötaja, täpselt nagu tema kolleegidki.”

Igal juhul võib öelda, et Mário on üle saanud uskumatutest raskustest, kuid ta ise minevikul pikemalt ei peatu. 30aastasena, hea töökohta ja konkurentsivõimelise palgaga, ehitab ta endale paremat elu ja tulevikku. Ta räägib, et sooviks kolida kenamasse korterisse, ning otsib parasjagu tulevast abikaasat. „Sobivatel naistel tarvitseb vaid soovi avaldada!”

„Mu elu on tõepoolest muutunud,” ütleb ta. „Arvutiga töötama õppimine oli hea käik. Olen õnnelik, et mul oli võimalus seda teha.”

Naeratage ja öelge „keeks“!

Reisijad, kes astuvad rongilt maha Lõuna-Rootsi Hässleholmi linna raudteejaamas, mööduvad eeskujulikust toidupoest, mille aknale on välja pandud kutsuv juustuvalik. „Anne-Lie’s Ost & Delikatess“, teatab lustakas silt. Sees tervitab **Anne-Lie Thuveesson** oma kliente laia naeratuse saatel ja pakub neile maitsta erilisi juuste, peeni tee- ja kohvisorte, imporditud ning küpsiseid ja šokolaadi.

Kohe näha, et see pood on Anne-Lie uhkus ja rõõm. „Ma kujundas selle täitsa ise, natuke aitasid öde ja sõbrad ka,“ jutustab ta. Maleruuduline põrand, lakitud puidust riulid, värviliste purkide read – kõik annavad tunnistust perfektsionistist, kel on silma esteetiliste detailide peale.

Pood asub mugavalt just selle korteri kõrval, milles Anne-Lie elab koos oma kahe tütre, 17aastase Hanna ja 16aastase Amandaga, ning halli kassi Fritziga. „Leidsin selle täiesti õnnekombel – nagu saatusest määratud! See on minu unistus. Olen praegu oma eluga väga rahul,“ räägib ta.

52aastane lahutatud naine avas delikatessipoe 2008. aasta juulis. See oli julge käik, kuna ta oli viis aastat läbipõlemise ja depressiooni tõttu haiguspuhkusel olnud. Anne-Lie sõnul tegi selle võimalikuks töötutele, varem hooldusteeninduses tegutsenud naistele mõeldud tervise- ja rehabilitatsiooniprojekt, mida kaasrahastab Euroopa Liit Euroopa Sotsiaalfondi kaudu.

Kolm aastakümnet teenindust

Anne-Lie lahkus koolist 16aastasena ja töötas peaaegu 30 aastat psühhiaatrilises hoolduses. Ta hoolitses skisofreenikute ja võõrutusel olevate alkohoolikute eest, kuni võttis vastu töö dementsete patsientidega Hässleholmi uues haiglaosakonnas. 1991. aastal ta abiellus ning järgnevatel aastatel sündisid Hanna ja Amanda. Kuid abielu ei kujunenud selliseks, nagu ta oli lootnud. Anne-Lie räägib, et tema abikaasa oli tasakaalutu ja agressiivne. Ta sai uue töökoha lähedal-asuvas Bjärnumi linnas ning pärast valusat ja keerulist lahutust 1994. aastal pühendas järgmised kaheksa aastat tööle ja tütardele.

2002. aastal tekkis tal aga stress. Vahetustes töötamine ja konfliktid ülemusega tekitasid omakorda survet. „See oli liig,“ seletab Anne-Lie. Ta hakkas kannatama peapööritus- ja nutuhoogude all ning muutus agressiivseks, karjudes oma tütarde peale. Ta võttis

*„Ma olen nüüd nii õnnelik.
Soovin, et kõigil oleksid samasugused
võimalused nagu minul.”*

kuu aega töölt vabaks, kuid juba kaks nädalat pärast naasmist läks uuesti haiguspuhkusele. „Olin kaks päeva lihtsalt voodis ega teinud midagi. Rootsi arstid nimetavad seda depressiooniks, kuid selle diagnoosiga oli mul raske leppida: olin ju ise peaaegu 30 aastat psühhiaatrilise hoolduse alal töötanud. Ma ei saanud tööl mingit tuge, kuid asi polnud ainult selles. Mu elus oli kriisiperiood. Olin väga haige. Ma ei suutnud näiteks ajalehte lugeda ja pidin nõusid pestes ennast püsti hoidma. Nutsin pidevalt ja olin väga vihane. Esimesel haiguspuhkuse aastal ei teinud ma mitte midagi: saatsin tüdrukud kooli ja siis ainult magasin.”

Õnneks oli perekond Anne-Liele suureks toeks. Ta käis iga kahe nädala tagant nõustaja juures ja võttis antidepressante. „Ma ei tahtnud rohtusid võtta,” tunnistab ta, „aga arst selgitas, et mu aju ei tooda üht vajalikku ainet. Võtan ikka veel väikseid doose, sest poe avamine on üsna stressirohke olnud.”

Pakkumine, millest ei saanud keelduda

Ja siis, pärast kolme aastat, saabus kiri, mis pakkus talle kohta programmis „Jätkusuutlik tervis” (Sustainable Health). „Ma ei tahtnud seda,” tunnistab Anne-Lie. „Aga tundsin, et ei saa ära öelda, seega nõustusin.” Skeem oli kavandatud just naissoost endiste hooldustöötajate jaoks, kes on pikaajalisel haiguspuhkusel, andmaks neile kohaldatud oskusi ja teadmisi, mis on vajalikud uue koha leidmiseks tööturul. Seitse valda osalesid kandidaatide valimisel oma endiste sotsiaal- ja tervishoiutöötajate seast.

„Meil ei olnud kindlaksmääratud plaani,” räägib koordinaator Per Larsson. „Töötasime iga inimesega individuaalselt, uurides välja, mida ta tegelikult teha tahab. Olen veendunud, et seetõttu läkski kõik nii hästi. Projekti arenedes nägime, et see on nii hea, et tuleks kaasata ka mehed, kuigi enamjaolt töötavad sellistes ametites naised.” 2005.–2007. aastal aidati 200 inimest, kel olid erinevad füüsilised ja psühholoogilised probleemid. „Esiolgne, ambitsioonikas eesmärk oli saada 70% tagasi tööle või õppima,” räägib Per Larsson. „Lõpptulemuseks kujunes 69% – see oli fantastiline. Isegi siis, kui ainult üks inimene oleks edukas olnud, oleks kõik olnud vaeva väärt! See näitab, et inimestel on sisemist jõudu, kui anda neile võimalus seda arendada.”

Per on nüüdseks käivitanud juba uue rehabilitatsiooniprojekti. Üks osalejatest, Berith Eriksson, töötab nüüd Anne-Lie delikatessi-

poes. Enne ümberõpet töötas ta 23 aastat tervishoiu alal. „See on väga kena pood,” märgib ta. „Me oleme head sõbrad, seega loodan, et saan siia jääda.”

„See on kena lugu,” lisab Per. „Anne-Liel on hästi läinud ja ta on oma äri püsti pannud, ning nüüd aitab ta kedagi teist, kes on sarnases olukorras.”

Aeg parandab haavad

Anne-Lie on tänulik, et talle anti aega elu uuesti järjele seada. „Igaüks ei saa sellest aru,” selgitab ta. „Kiputakse inimesi tagant kiirustama. Aga tänu ELI toele oli projektijuhtidel piisavalt aega. See on põhjus, miks ma olen täna siin ja tunnen end hästi.” Süngetel päevadel aitas teda ka tema sügav usk. Varem mängis ta kohalikus pühapäevakoolis kitarri. „Ütlesin Jumalale, et annan kõik tema kätte. Ning kõik sai korda.”

Väga väikeste sammudega alustades – üks asi korraga – koostas ta äriplaani. „Juba enne haigestumist mõtlesin ma juustust,” naeratab Anne-Lie. „See idee on mul juba kaua aega olnud.” Saades poole kapitalist väikeettevõtjaid toetavalt organisatsioonilt, anti talle kohalikust pangast seda täiendav laen. Rohkem kui aastat töötas ta Kristianstadi linnas ühes teises juustupoos, õppides omaniku Tom Perssoni juures ametit. Tema aitas naisel varustajate võrgustikku luua ja kontakte leida.

Pood teenib juba kasumit. „Joulude-eelsetel nädalatel töötas siin viis inimest,” ütleb Anne-Lie uhkelt. Rongireisijad teevad siin peatuse, ostmaks tüki juustu teele kaasa või kojuviimiseks. „Saan iga päev uusi kliente. See on ainus delikatessipood terves linnas ja sarnaste toodete leidmiseks tuleb kaugele sõita. Tahtsin luua kena koha, kus kliendid end oodatuna tunnevad, ja nii see ka on.”

„Ma olen nii õnnelik ja mulle meeldib olla iseenda ülemus,” ütleb Anne-Lie. „Mul on palju sõpru, kes on olnud minuga sarnases olukorras. Soovin, et kõigil oleksid samasugused võimalused nagu minul. Projekt on mind nii palju aidanud ja ma sooviksin, et kõik Rootsis elavad inimesed selle kohta rohkem teada saaksid.”

**Diskrimineerimise
vastu võitlemine**

Eesti integratsiooniprojekt avab ukse

„Koolitusprogramm pani inimesed ise enda peale mõtlema, selle asemel et teistelt abi otsida,“ räägib **Messurme Pissareva**. „See ei öelnud meile, mida teha, vaid pani meid uurima, millises suunas tahaksime minna. Õppida polnud raske, kuna tahtsin kõike teada. Nüüd ma tahan veel rohkem õppida!“

Väike ja dünaamiline, kenasse pükskostüümi riietatud Messurme on kinnisvarafirma Ida-Virumaa Kinnisvara tegevdirektor Jõhvis Põhja-Eestis. Enne seda, kui ta 2004. aastal liitus mitte-eestlaste lõimimise koolitusprogrammiga, mida kaasrahastas Euroopa Liit Euroopa Sotsiaalfondi kaudu, oli tema elu väga erinev. Ta oli töötu, isoleeritud ja pettunud.

Messurme kasvas üles Nõukogude Liidus Dagestanis, tema vanemad pidasid Kaspia mere äärses mägikülas viinamarjaistandust. Ta rääkis kohalikku lesgiini keelt, mis kasutab kirillitsat ja hõlmab elemente nii vene kui türgi keelest.

20 aasta eest kolis ta Eestisse. Tema vanem vend oli riiki saabunud Nõukogude armee sõdurina, kui Balti riigid olid veel osa NSVList. Pärast sõjaväeteenistust otsustas ta sellesse kohta edasi elama jääda, mistõttu Messurme, kes oli siis 17-aastane, sai temaga ühineda ja Jõhvis kooli minna. „Vend ütles, et see on teistsugune tsivilisatsioon,“ meenutab ta. „Eialgu kavatsesin pärast hariduse omandamist Dagestani tagasi minna, kuid siis kohtasin oma abikaasat.“

Seega läks ta hoopis tööle kohaliku keemiatehasesse Jõhvis, kus tema insenerist abikaasa praegu ühe masinatootja heaks töötab. Ta pani end Tallinnas kirja õhtusele mehaanika- ja ehituskursusele, hoolimata asjaolust, et see oli tol ajal noore naise kohta ebaharilik valik. Kuid töö oli raske, vahetused pikad ja väsitavad, ning kui sündisid teine ja kolmas poeg, võttis ta emaduspuhkuse ja jäi koju laste eest hoolitsema.

Pärast kuut pere tõttu koduseinte vahel veedetud aastat tundis ta end üha enam väljajäetu ja alakvalifitseerituna. „Rahalises mõttes oli raske, sest meil oli ainult üks sissetulekuallikas, aga ma ei osanud tööturule sobitumiseks enam midagi teha, kuna olin sellest nii kaua eemal olnud.“

Keeleprobleem

Lisaks enesekindluse puudumisele oli peamiseks probleemiks keel. Messurme oli õppinud vene keeles. Umbes veerand Eesti

„Psühholoogilises mõttes õpetas projekt mulle, et saan kõigega hakkama – ma pole loobuja. Miski pole võimatu, kui seda hingega teha.“

elanikkonnast on Vene päritolu ning Jõhvis, mis asub piiri lähedal, on palju vene keele kõnelejaid. Dagestanis koolis käies sai ta selles häid hindeid, aga sattudes vene keelt emakeelena kõnelejate sekka, selgus, et tema keeleoskus pole kaugeltki ladus, ning eesti keelt ei osanud ta üldse. „Kohalikku keelt mitte rääkides on palju keerulisem suhelda. Mida rohkem keeli sa oskad, seda suurem osa maailmast on sulle avatud,“ usub ta.

Kohalik tööhõiveamet suunas ta ESFi kaasrahastatava projekti juurde, mida viis läbi Ontika Koolituskeskus. Seal ei pakutud mitte ainult võimalust keelt õppida, vaid omandada teadmisi Eesti ajaloost ja kultuurist ning sotsiaalseid oskusi, nagu CV koostamine, tööle kandideerimine ja intervjuutehnikad. Arutelude, videoesitluste ja ekskursioonide abil, mida viisid läbi asjatundjad juristidest psühholoogideni, taastas Messurme järk-järgult oma eneseusu.

Umbes kolme kuu pärast sai ta tööd ühes raamatupoes, kus ta hiljem edutati juhatajaks. „Minu eesmärk oli omandada oskused kaugemale jõudmiseks,“ räägib ta, seega läks ta enda täiendamiseks uutele koolitustele ja hakkas tegelema kinnisvaraäri. Kui eesti keel täiesti selge, kavatseb ta Tartu või Tallinna Ülikoolis juristkraadi omandada. „Tunnen, et vajan rohkem teadmisi,“ avaldab ta innukalt.

Jõhvi on Dagestanist väga erinev. Kuigi Messurme tunneb puudust oma isa viinamarjaistanduste heast veinist, tunnistab ta, et on Eestis õppinud kohvi jooma. Nüüd alustab ta päeva kohvitassiga vaikselt köögis, kui kolm poega – 15aastane Vladimir, kaheksane Jevgeni ja seitsmene Renat – on kooli saadetud. Lähedalasuvasse kontorisse läheb ta kella kümneks: ettevõtte juhina tuleb tal arvuti taga nii haldusküsimustega tegeleda kui klientidega suhelda ning neile pakkumisel olevaid maju ja kortereid näidata. Ta ei vastuta ainult kinnisvara müümise eest. Näiteks Kiviõlis, mis asub Jõhvist 30 km kaugusel, teeb tema büroo koostööd ühe ehitusfirmaga, kujundades kortermaja ümber 44 uueks korteriks, lisaks veel toad, kus saavad elada Kiviõli kasvavasse rõivatööstusharusse tööle tulnud inimesed.

Tulevikku ei karda

Messurme kartis, et kui ta töölt ära tuleb, ei leia ta enam iial uut kohta. Kuid projekt muutis seda, õpetades teda vaatama ettepoole

le ilma hirmuta tuleviku ees. Jõhvi saabudes tundis ta ainult oma venda, kuid nüüd on tal lai sõpradering.

Tähtsaim asi, mille ta on saavutanud, on enesekindlus. „Psühholoogilises mõttes õpetas projekt mulle, et saan kõigega hakkama – ma pole loobuja. Miski pole võimatu, kui seda hingega teha. Vajasin oma olukorrast väljapääsemiseks tõe ja projekti jooksul öeldi meile: „Te suudate seda!“ Teadsin, et leian hiljem tööd, kuna sain eneseusu tagasi.“

„Millegi saavutamise kallal tuleb vaeva näha,“ kinnitab projekti koordinaator Eha Korkus. „Messurme on üks parimaid näiteid. See oli väga tore rühm. Meile öeldi, et kui 30% leiab tööd, oleks see hea tulemus, aga lõpuks suudeti lõimida 60%. Tulemused olid üllatavad ja olime väga õnnelikud. Praegu viime läbi teist projekti, kuna töökohad ootavad inimesi.“

Lisaks usub Eha, et õpetajad said sama suurt kasu kui õpilased. „Kõigile eestlastele ei meeldi venelased,“ selgitab ta. „Pidime ennast muutma – igaüks sellega hakkama ei saa.“

Töajõu hulka pääsemine

Serge Mbami, kes pärineb Kamerunist, kolis Iirimaaale 2001. aastal. „Minu kodumaal on elu karm ja korralikku elatist teenida väga raske,” räägib ta. „Otsisin võimalust paremini elada.”

Kuid esialgu ilmnes, et ta ei saa tööd. „Mul oli keeruline tööd leida,” mainib 38aastane mees. „See oli masendav. Tegin vabatahtliku tööd, õpetades lapsi, kuid palka ma ei saanud.” Enda ja oma poja Ryani äraelatamisel sõltus ta riigi toetusest. „Tahtsin rohkemat teha,” ütleb ta. „Jõudsin järeldusele, et oma võimaluste avardamiseks vajan koolitust.”

2003. aastal hakkas ta omandama diplomit logistika ja tarneahela juhtimise alal Iiri Ostu- ja Materjalijuhtimise Instituudis. „Mul oli sellest valdkonnast juba varasem kogemus ja teadsin, et seda tüüpi töö sobib mulle,” räägib ta. „Mulle sobib loomu poolest mitme asjaga korraga tegeleda, oskan võõrkeeli ja talun hästi pinget.”

Kolmeaastane kursus käsitles logistikat, ladustamist, hankimist ja tarneahela juhtimist. Kuid õpingute lõppedes oli tal ikkagi raske tööle saada. „Isegi diplomiga ei tahetud mind tööle võtta, kuna mul polnud asjakohast varasemat töökogemust. Iirimaaal on see äärmiselt oluline.”

Töölesuunamine

Siis kuulis ta FÁSi (Iiri riikliku koolitus- ja tööhõiveasutus) praktikast tarneahela logistika juhtimise alal. „Täpselt seda olingi otsinud,” ütleb Serge. Kursus, mida kaasrahastas Euroopa Liit Euroopa Sotsiaalfondi kaudu, koosnes 22-nädalasest statsionaarsest õppetööst, millele järgnes töölesuunamine ettevõttesse.

Serge omandas tunnustatud kutsekvalifikatsiooni, FETACi tarneahela logistika 6. taseme sertifikaadi, ja – mis veelgi olulisem – suunati 16 nädalaks tööle SerCom Solutionsisse, Limerickis paiknevasse DCC tütarettevõttesse, mis on spetsialiseerunud elektroonika-, telekommunikatsiooni- ja kestvuskauapade integreeritud ülemaailmsele hankimisele, logistikale, ladustamisele ja turustamisele. Ettevõtte on ülemaailmseks tarneahela juhtimise (Sourcing and Supply Chain Management – SCM) partneriks paljudele maailma edukamatele tehnoloogia- ja telekommunikatsioonifirmadele, samuti turustajatele ning jaemüüjatele.

„Saan koju raha saata ja see on neile seal suureks abiks. Tunnen ennast kindlamalt ega pea pidevalt muretsema, mida tulevik toob.”

Pärast koolitust pakuti talle ettevõttes alalist töökohta. „Olin töölesuunamise ajal algatanud mõningaid projekte, realiseerides uue lepingu ühe USA ettevõttega, mis soovis laieneda Iirimaa ja Euroopasse. Firma pakkus mulle selle töö jätkamiseks ametikohta.”

Tema uus töö hõlmab logistika kõiki aspekte: litsentsimist, kohaletoimetamist, tootmist, ladustamist ja lõplikku üleandmist. „Mul on rahvusvaheline töö,” selgitab ta. „Tegelen Euroopa, Lähis-Ida ja Aafrika klientidega. Mulle tõesti meeldib selles ettevõttes töötada. Meeskonnas töötada on suurepärane.”

Püsiva töökoha leidmine on Serge sõnul palju muutnud ja tema elukvaliteeti oluliselt parandanud. Suurem kindlustatus tähendab, et ta ei pea enam oma poja eest hoolitsemise pärast muretsema ja saab ka aidata oma perekonda kodus Kamerunis. „Saan koju raha saata ja see on neile seal suureks abiks. Tunnen ennast kindlamalt ega pea pidevalt muretsema, mida tulevik toob,” lisab ta.

„Naudin nüüd elu Iirimaa. See on väga külalislahke maa,” märgib ta. „Iirlased on head võõrustajad. Kunagi ei saa istuda iirlase kõrval nii, et temaga juttu ei puhu. Siin on küll väga vihmane,” naerab ta.

Vabal ajal harrastab ta tervislikke eluviise, käies spordiklubis ja jooksmas. „Mulle meeldib jalgpalli vaadata,” räägib ta, „olen suur Arsenal toetaja.” Siiski lubab Serge mitte loorberitele puhkama jääda ja äridust edasi õppida. „Tahan alati rohkem saavutada. Soovin, et mu poeg oleks minu üle uhke.”

Tuba ülemisel korrusel

„Armastan oma tööd, sest see annab mulle kindlust ja võimaluse õppida,” ütleb **Amparo Navaja Maldonado** Sevillast, Hispaaniast.

Kõneluse ajal kõrgklassi hotelli fuajees, kus ta töötab, tundub 30aastane naine positiivne ja rahulolev. Siiski, alles mõnda aega tagasi oli ta sootuks teises olukorras. Pärast kohustusliku haridustee lõppu koolist lahkudes olid tema kutseoskused nii napid, et ta leidis ainult juhutöid, käies kontoreid koristamas. „Minu elu oli täiesti paigale takerdunud,” räägib ta. „Mul ei olnudki mitte midagi stabiilset: käisin lihtsalt aeg-ajalt kontoreid koristamas. Sain kahekuuse lepingu ühes kohas või paar päeva tööd teises, kuid olin pikalt töötü.”

Amparo kasvas üles suures romi perekonnas. Tema vanemad teenisid elatist, rännates puuvilja müües turult turule – elu, mida ta nägi, oli karm ja ebakindel. Kui ta veidi rohkem kui viie aasta eest sai oma abikaasa Juan Manuel Gallegoga esimese lapse Marco, hakkas ta aru saama, et tahab oma perele pakkuda suuremat turvatunnet. „Tahtsin teha midagi teistsugust ja oma olukorda muuta,” räägib ta, „tahtsin karjääri teha ja suuta ennast ning oma peret ülal pidada.”

Kuna kindlat sissetulekut polnud, elas noor pere naise vanemate majas koos tema nelja vennaga, mistõttu elutingimused olid väga tagasihoidlikud. „Raske oli. Elasin koos väikese lapse ja abikaasaga vanemate juures,” jutustab ta. „Mingit privaatsust ei olnud ja see muutis meie suhte väga pingeliseks.”

Kohaldatud toetus

Abi saabus, kui ta sai kohalikust tööhõivebüroost teada ACCEDERI koolitusest. Euroopa Liidu Euroopa Sotsiaalfondi kaudu kaasrahastatava kursuse eesmärk on võidelda romi kogukondade diskrimineerimise vastu ja aidata inimestel saada püsiva töökoha leidmiseks vajalikku koolitust ja haridust. See on tegutsenud alates 2000. aastast ja esimese kuue aasta jooksul aidanud rohkem kui 30 000 inimesel kogu Hispaanias töölepingut saada.

Kursus võimaldab inimestel paindlike koolitusprogrammide kaudu omandada tööpakkumistele ligipääsemiseks vajalikke oskusi ja kogemusi. Kursused kombineerivad teooria ja praktika ning on

„Mu elu on tundmatuseni muutunud, kuna saan kindlat palka. Ma sain hüpoteeklaenu.”

kohaldatud inimeste vajadustele vastavaks. Amparo õppis toatüdrukaks ja sai töökogemuse ühes Sevilla hotellis. „Kursus andis mulle töö leidmiseks vajalikke täiendavaid kutseoskusi,” ütleb ta.

Kõige tähtsam oli, et koolitus suurendas enesekindlust. „Nägin, et mul on rohkem valikuid. See avas paljud ukсед.”

Juhtiv ametikoht

Varsti pärast kursuse lõpetamist 2004. aastal sai ta tähtajalise töölepinguga tööle hotelli toateenindajana. Neli aastat hiljem vahetas ta töökohta, minnes tähtajatu lepingu alusel tööle ühte linna suurimasse hotelli, kus ta edutati juhtivale ametikohale.

Ta vastutab nüüd väikese toateenindajaterühma eest, määrates töögraafikuid ja tagades, et nõuetest kinni peetakse. Amparo ütleb, et ta hindab oma töö juures enim inimesi, kellega ta koos töötab: „On suurepärase töötada professionaalses meeskonnas.”

Eraelus võimaldas töökoha stabiilsus noorpaaril osta isikliku kodu. Kuna perekonda sündis 2008. aasta alguses lisa väikese Adriani näol, naeratas õnn neile täpselt õigel ajal. „Mu elu on tundmatuseni muutunud, kuna saan kindlat palka. Ma sain hüpoteeklaenu,” ütleb Amparo. „Meil on nüüd oma kodu ja auto ning ma tunnen end rahaliselt kindlalt.”

Iseseisvumine

Kui **Abshir Abukar** Rootsi ühes suurimas aianduskeskuses tööle hakkas, ei olnud tal märkimisväärseid teadmisi taimedest või aiatööriistadest ja lisaks kõigele oli ta õietolmu suhtes allergiline. Sellele vaatamata õppis ta kiiresti ja nüüd on tema ülesanneteks laovarude haldamine, klientide aitamine ning meeskonnas töötamine. Tõele au andes on see 25aastasele mehele suurepärase ametikoht.

Kui Abshiri perekond 2002. aastal Etiopiast Rootsi Malmösse kolis, oli ta 17 aastat vana. Seltskondliku ja elava isiksusena tahtis ta oma uue kodumaa eluolus täiel määral kaasa lüüa. Siiski oli see alguses keeruline. „See oli tõeline kultuurišokk,“ sõnab ta. „Kõik oli teistsugune kui minu ettekujutustes ja ma tundsin end väljajäetuna. Segadust tekitavat oli palju.“

Alguses läks ta keeltekooli rootsi keelt õppima ja tema õpetajast isa, kes kolis Rootsi viis aastat enne ülejäänud perekonda, soovitas tal õpinguid jätkata. „Aga ma ei tahtnud seda. Ma oleksin pidanud kogu haridusteed uuesti otsast alustama,“ räägib Abshir. „See põhjustas meie vahel pingeid.“ Kultuuride konflikt tema perekonna moslemi tausta ja liberaalse ühiskonna vahel, mille osaks Abshir üritas saada, ainult suurendas olukorra pingelisust.

Ta soovis olla iseseisev ja ise hakkama saada. „Kuid ma ei teadnud, kuidas leida tööd ja muud sellist,“ ütleb ta. Ta sai juhutööd koristajana ja töötas ka puuetega laste abistajana. „Tegin osalise koormusega juhutöid kaks ja pool aastat, kuid ma ei teeninud piisavalt,“ meenutab ta.

Ilma püsiva tööta ei saanud ta endale lubada väljakolimist ja oma kodu. „Ma sõltusin ikka veel oma vanemate abist.“ Kuna Abshiril on kümme nooremat õde-venda, oli kodu rahvast pungil. „Lisaks kohtusin sel ajal ka oma tüdrukusõbraga, mistõttu tahtsin ma rohkem ruumi,“ ütleb ta. Viimases hädas magas ta isegi oma ema poes kapis.

Väärtuslike oskuste õppimine

Noortele inimestele mõeldud programm „New City“ aitas tal oma elu muuta. Projekti raames, mida juhivad kohalik rahvaühing Drömmarnas Hus ja kaasrahastab Euroopa Sotsiaalfondi kaudu Euroopa Liit, pakutakse nõuandeid, koolitust ning kultuurilisi ja

„See oli tõeline kultuurišokk. Kõik oli teistsugune kui minu ettekujutustes ja ma tundsin end väljajäetuna. Segadust tekitavat oli palju.”

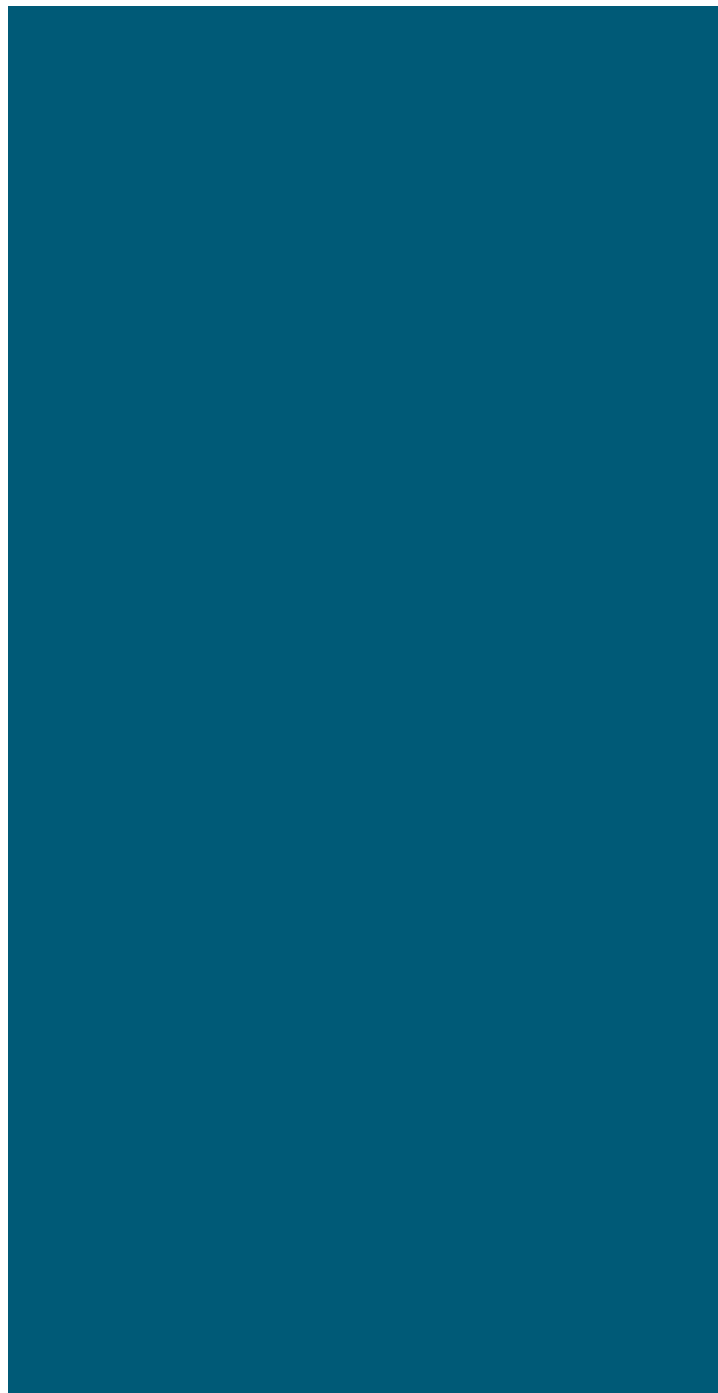
arendavaid tegevusi inimestele, kes ei ole ühiskonda täielikult integreerunud.

Programmi kaudu õppis Abshir tööks ja eluks vajalikke oskusi ning seda, kuidas end tutvustada. Lisaks sai ta ka töökogemuse aianduskeskuses, mis viis koosseisulise ametikoha pakkumiseni. „Mulle meeldib mu töö väga,” räägib ta. „Eriti meeldib mulle kliente aidata ja meeskonnas töötada.”

Isiklik eluase

Ta suutis endale hankida korteri ja on õppinud iseseisev olema. „Tänu kursusele on minu elus palju muutunud,” ütleb ta. „Mul on isiklik elukoht. Lisaks sain ka juhiloa ja mul on oma auto.” Töövälisel ajal elab Abshir aktiivset seltsielu. Tema huvialad on sport ja tantsimine: ta mängib regulaarselt jalgpalli ning harjutab kolm korda nädalas salsat.

Abshir on nüüd oma eluga rahul. „Ma saan nüüd ka oma vanematega palju paremini läbi. Isegi mu isa on õnnelik.” Püsiva töökoha saamisega kaasnenud turvatunde tõttu võib Abshir nüüd tulevikuplaane teha. Abshir ja tema tüdruk Shanka plaanivad järgmisel aastal abielluda. „Ja siis tahan ma perekonda. Suurt perekonda,” teatab ta.

Teadmine on jõud

Noore tüdrukuna oli **Khadija Majdoubi** ainus unistus oma isiklik juuksurisalong. Ta tegi selle unistuse oma kodumaal Marokos teoks, aga kui ta Madalmaadesse kolis, pööras tragöödia tema elu pahupiidi. Kui Khadija ootas kaksikuid, suri tema abikaasa. Šokk oli sõnuletamatu ja lapsed sündisid enneaegselt. Järgmised paar aastat oli ta täiskohaga ema rollis ja vaatas ka oma sõprade laste järele.

Kuna Khadijal oli vaja perekonna eest hoolitseda ja ka uues riigis eluga kohaneda, pidi ta lootma riigi abile. Khadija vähese hollandi keele oskuse tõttu ei suutnud ta leida isegi lihtsaimat tööd, rääkimata oma äri käivitamisest.

Tee paranemiseni

„Üks laps kasvatada ei ole lihtne,“ ütleb Khadija. „Näis, et olin iga päev täielikult hõivatud, ilma et mul oleks aega midagi muud teha. Kas või töö leidmine oli suur probleem.“

Khadija sai kohalikest sotsiaalteenuste büroost teada töötutele naistele mõeldud tasuta koolitusest, mida kaasrahastas Euroopa Liit Euroopa Sotsiaalfondi kaudu. „See koolitus aitas mul oma unistused teoks teha, alustades mu keeleoskuse parandamisest,“ selgitab ta. „See oli ülimalt tähtis ja aitas mul end paremini tunda.“

VONK on Amsterdamis Zeeburgi rajoonis elavatele naistele mõeldud töö- ja hariduskeskus. Programm aitab naisi sõltumata nende haridustasemest, kogemustest või päritolust. Programm pakub teavet ja soovitusi, aitab leida tööd ja koolitusi ning saada sotsiaaltoetusi. Üldisemalt toetab see integratsiooni ja heaolu. VONK teeb ka koostööd muude Madalmaade ja kohalike ametiasutusega, naisühingute ja sotsiaalteenuseid pakkuvate asutustega.

Enesega rahulolu

Üks keerulisemaid takistusi on pikka aega töötute naiste jaoks enesekindluse puudumine. Seetõttu sisaldab koolitus õppe-seansse, mis on otseselt suunatud eneseväärikuse ja enesekindluse kasvatamisele.

„Õppisin paremini suhtlema,“ ütleb Khadija, „ja sain teavet isikliku äri käimalükkamise kohta. Esimese asjana pidin leidma tööd. Olin

„Tegin juuksuritööd ka enne, Marokos elades. Kuid ma ei oleks eales arvanud, et ma saan siin oma äri avada.”

muutunud sõltuvaks teistest inimestest. Pidin taas iseseisvaks saama.”

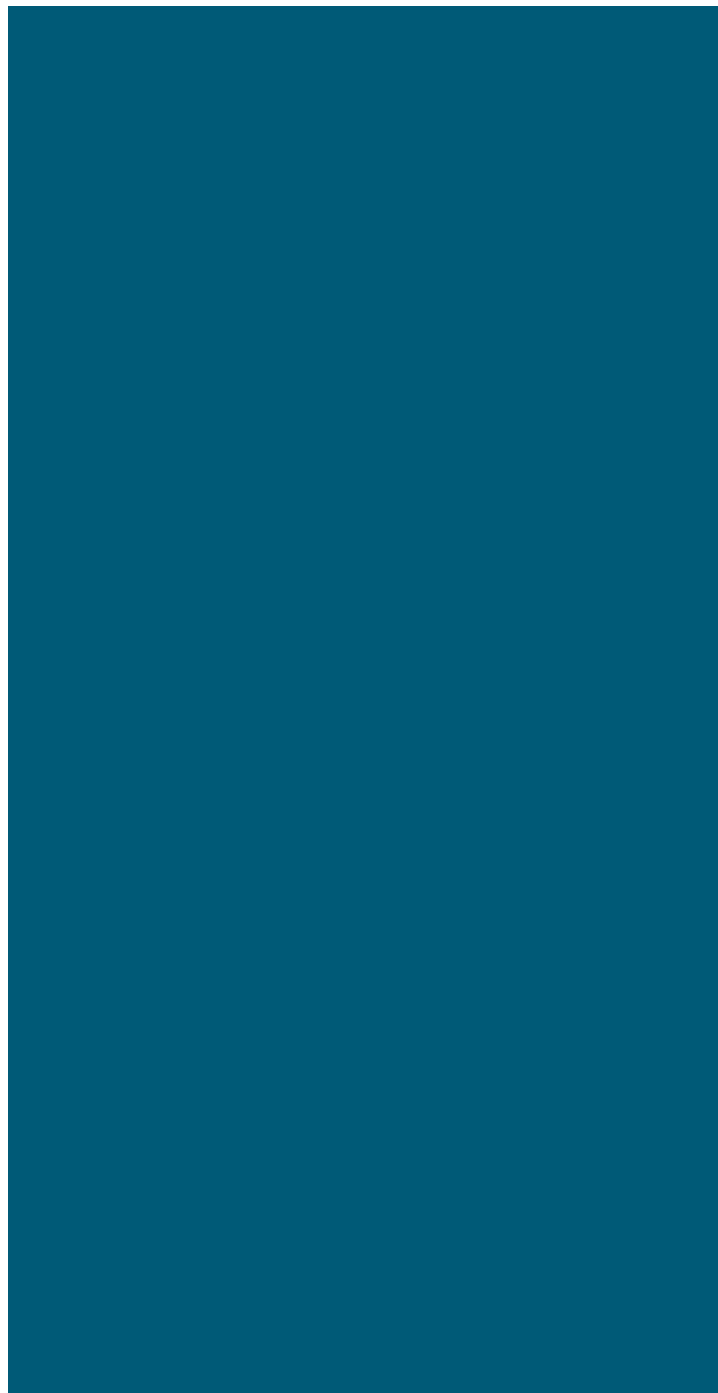
VONKi personal toetas Khadijat tööotsingutel ja sõprade toel ning julgustusel sai ta lõpuks tööd kohalikus juuksurisalongis. „Inimesed, kellega ma tööd otsides kokku puutusin, olid alguses tõrksad,” selgitab ta. „Ma ei ole siit pärit ega näe välja nagu teised, lisaks ei suutnud ma end väljendada, nagu oleksin soovinud. VONKi töötajad aitasid mul jala ukse vahele saada.”

„Ma ei oleks kunagi uskunud, et olen selleks võimeline”

Tööle naasnud Khadijal õnnestus raha kõrvale panna. Lõpuks oli tal piisavalt vahendeid, et oma lapsepõlveunistus täide viia. 2009. aasta aprillis avas ta Amsterdamis oma kodu lähedal juuksurisalongi. „Tegin juuksuritööd ka enne, Marokos elades,” selgitab ta. „Mulle meeldib see ja ma oskan seda. Kuid ma ei oleks eales arvanud, et saan siin oma äri avada.”

Khadija ütleb, et VONKi koolitus ja individuaalne abi aitasid tal enast leida ning muutsid tema enda ja ta laste elu paremaks. „Olen väga rõõmus, et kursuse läbisin,” ütleb ta. „See ongi põhjus, miks ma täna siin olen.”

Mitmekesisuse jõud

Stuttgardi lähedal Esslingenis sündinud **Cornelia Schultheiss** õppis keeleteadust ja sai tööd maailma juhtiva autotootja juures Berliinis. Alguses tõlketööd teinud Cornelia paistis silma, pakkudes välja ja arendades ettevõtte jaoks eriteenuse: unikaalse kultuuridevahelise koolituse, mis aitab erinevaist maailma osadest pärit töötajatel koos töötada.

„Euroopas saavad kokku paljud rahvad ja kultuurid,“ sõnab ta. „See on võimaluste, kuid ka väljakutsete allikas.“ Suures ja mitmekesisuses ettevõttes töötades mõistis Cornelia, et meeskonnatöö ei tähenda ainult käskude järgimist. „Erinevatest riikidest pärit ja erineva kultuurilise taustaga inimestel on erinevad kombed ja ootused ning nad ei pruugi alati üksteist mõista, vaatamata sellele, et nad räägivad samas keeles.“

Kahjuks toimusid ettevõttes põhjalikud muutused ja ümberkorralduste tõttu oli ta 2007. aastal sunnitud valima oma töökoha säilitamise ja lemmiklinnas elamise vahel. Ta valis Berliini, kus ta oli koos elukaaslasega elanud 15 aastat.

„See oli raske otsus,“ ütleb ta. „Seniselt töökohalt lahkumine tähendas, et pidin uuesti otsast alustama, leidma tegevust.“ Ta otsustas kultuuridevahelise õpetaja ja koolitajana käima lükata isikliku ettevõtte. Kuigi tema erioskustele näis olevat turgu, ei osanud ta seda ära kasutada, kuna tal puudusid kogemused isikliku ettevõtte käivitamiseks.

Konkreetsed nõuanded

Projekt Human Venture II, mida kaasrahastab Euroopa Liit Euroopa Sotsiaalfondi kaudu, andis talle tähtsaid teadmisi selle kohta, mida on ettevõtte alustamiseks vaja, ja ka konkreetset nõu ärieeskirjade ja -reeglite kohta.

2006. aasta augustist 2008. aasta septembrini kestnud projekti eesmärk oli täiendada osalejate oskusi enda ettevõtete loomisel ja see hõlmas rühmaarutelusid, töötubasid ning koolitust. Käsitleti erinevaid ettevõtte loomisega seotud teemasid, mis aitasid Cornelial oma äri alustada. „Sain palju teavet teemade kohta, millest ma enne palju ei teadnud,“ ütleb ta. „See aitas vältida paljusid võimalikke eksimusi. Lisaks ma lihtsalt nautisin seda kogemust ja võimalust luua sidemeid teiste osalejatega.“

„Minu kultuuridevahelised töötoad keskenduvad eduka ja usaldusväärse tööõhkkonna loomisele, kus erinevate traditsioonide, suhtlusviiside jms vahel valitsevad lõhed ületatakse.”

Praegu on Cornelial edukas konsultatsioonifirma, pakkudes spetsiifilisi suuniseid muust rahvusest ja erineva kultuuritaustaga inimestele, aidates neil kokku hoida, kogemusi jagada ning üksteist paremini mõista. „Kultuuridevahelistest vastuoludest tekkivad kaod on minimaalsed,” sõnab ta. „Meeskonnad ühinevad ja on suutelised tõhusamalt töötama.”

Cornelia kliendid on rahvusvahelises keskkonnas töötavad või elavad üksikisikud ja inimeste rühmad, kes on pärit Indiast, Venemaalt, Jaapanist, Saksamaalt ja paljudest muudest riikidest.

„Minu kultuuridevahelised töötoad, koolitused ja õppesiansid keskenduvad eduka ja usaldusväärse tööõhkkonna loomisele, kus erinevate traditsioonide, suhtlusviiside jms vahel valitsevad lõhed ületatakse ning kus sünergia loomine on võimalik,” selgitab ta. Mõnedel päevadel töötab Cornelia ajaloolises Lääne-Berliinis asuvas kontoris, mis on tema korterist vaid mõne sammu kaugusel. Muul ajal viib ta oma teenused klientideni Berliinis, Saksamaal, üle Euroopa ja üle maailma.

„Ilma abita ei oleks ma seda teha suutnud,” ütleb ta. „Euroopa Sotiaalfondi kaudu saadud koolitusel õppisin iseseisvalt ette valmistama ja töötama, lisaks sain selle käigus ka enda kohta palju teada. See oli suurepärase kogemus.”

Teemade tähestikuline register

A	
Aafrika	128-129, 130-131
Aasia	16-17
Aiandus	10-11, 12-13, 38-39, 42-43, 56-57, 128-129
Ajakirjandus	30-31
Alkoholism	38-39, 108-109, 114-115, 118-119
Ameerika Ühendriigid	96-97
Amsterdam (Madalmaad)	130-131
Antropoloogia	94-95
Arhitektuur	68-69
Aruandlus ja raamatupidamine	60-61, 82-83, 88-89
Arvutioskused	30-31, 32-33, 40-41, 44-45, 54-55, 56-57, 58-59, 60-61, 80-81, 90-91, 102-103, 110-111, 116-117
Auhinnad	68-69
Austria	26-27, 56-57
Autod / autode tootmine	30-31, 54-55, 86-87, 90-91, 100-101, 116-117, 132-133
Avaldamine	56-57, 58-59, 94-95
Ålborg (Taani)	52-53
Århus (Taani)	104-105
B	
Belgia	72-73, 86-87
Bensiini müümine	88-89
Berliin (Saksamaa)	132-133
Bologna (Itaalia)	112-113
Braille	44-45
Bratislava (Slovakkia)	34-35, 116-117
Bukarest (Rumeenia)	94-95
Bulgaaria	58-59, 88-89
C	
Chichester (Ühendkuningriik)	68-69
Clermont-Ferrand (Prantsusmaa)	20-21
CVd / tööle kandideerimine	40-41, 54-55, 56-57, 90-91, 122-123, 130-131
D	
Depressioon	14-15, 46-47, 48-49, 58-59, 74-75, 108-109, 112-113, 114-115, 118-119
Diskrimineerimine	56-57, 122-123, 126-127, 130-131
Dublin (Iirimaa)	14-15

E	
Eakad inimesed	24-25, 56-57, 58-59
Eesti	66-67, 122-123
Ehitus	62-63, 68-69, 74-75, 86-87, 84-85, 122-123
Elektriline	62-63
Elukestev õpe	10-11, 54-55, 56-57, 68-69, 84-85, 98-99, 102-103
Emapuhkus	34-35
Enesekindlus	34-35, 46-47, 52-53, 54-55, 68-69, 82-83, 90-91, 102-103, 104-105, 114-115, 116-117, 122-123, 126-127, 130-131
Eraettevõtjad / väikesed ja keskmise suurusega ettevõtted	16-17, 18-19, 20-21, 28-29, 30-31, 34-35, 60-61, 66-67, 68-69, 70-71, 72-73, 74-75, 76-77, 96-97, 104-105, 118-119, 130-131, 132-133
Erikool	12-13, 42-43, 44-45, 116-117
Etnilised vähemused	12-13, 48-49, 94-95, 84-85, 122-123, 124-125, 126-127, 128-129, 130-131
F	
Filmid	96-97
Flandria (Belgia)	86-87
Floristika	10-11
Füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsemine / konsultatsioon	16-17, 90-91, 96-97, 132-133
G	
Gdańsk/Gdynia (Poola)	40-41
H	
Haldus	54-55, 56-57, 66-67, 74-75, 80-81, 88-89, 122-123
Haridus	12-13, 26-27, 46-47, 56-57, 72-73, 94-95, 100-101, 102-103, 104-105, 108-109, 122-123, 128-129
Helsingi (Soome)	96-97
Hispaania	74-75, 126-127
Hoolekandetoetused	14-15, 40-41, 52-53, 58-59, 84-85, 124-125, 130-131
Hotellid/võõrastemajad	28-29, 68-69, 126-127
Hõljuk	66-67
Hässleholm (Rootsi)	118-119
I	
Iirimaa	14-15, 124-125
Import ja eksport	16-17, 124-125
Innovatsioon	28-29, 30-31, 60-61, 66-67, 68-69, 74-75, 76-77, 100-101
Inseneriteadus	74-75, 88-89, 90-91, 100-101, 108-109, 122-123

Investeeringimine ja maksustamine	30-31, 66-67, 118-119
Itaalia	100-101, 112-113
J	
Jaekaubandus	10-11, 20-21, 82-83, 88-89, 110-111, 112-113, 118-119, 128-129
Juhendamine	46-47, 66-67, 68-69, 118-119
Julgeolekuettevõtlus	40-41
Juuksuritöö	130-131
K	
Kaevandus	108-109
Kaugtöö	32-33
Keeled	12-13, 42-43, 48-49, 66-67, 102-103, 116-117, 122-123, 128-129, 130-131, 132-133
Keevitamine ja metallitööd	54-55, 62-63, 74-75
Kehaline vorm ja heaolu	14-15, 18-19, 20-21, 28-29, 48-49, 86-87, 118-119
Kemikaalid	58-59, 70-71, 98-99, 122-123
Kérkyra (Kreeka)	38-39
Keskkond	20-21, 28-29, 56-57, 58-59, 62-63, 68-69, 70-71, 72-73, 98-99
Kindlustus	76-77
Kinnisvara	74-75, 122-123
Kodune hooldus - eakad inimesed	58-59
Kodutus	112-113
Koduvägivald	38-39, 118-119
Kohalik poliitika	98-99
Kohalikud ametivõimud	12-13, 118-119
Kontoritöö	32-33, 56-57, 60-61
Kool	10-11, 12-13, 42-43, 46-47, 72-73, 98-99, 108-109, 128-129
Koolitus	10-11, 14-15, 16-17, 34-35, 38-39, 40-41, 42-43, 44-45, 46-47, 48-49, 52-53, 54-55, 56-57, 62-63, 68-69, 70-71, 74-75, 76-77, 80-81, 82-83, 84-85, 86-87, 88-89, 90-91, 96-97, 104-105, 110-111, 112- 113, 114-115, 116-117, 122-123, 124-125, 126-127, 128-129, 132-133
Koolitusfarm	72-73
Kreeka	38-39, 110-111
Kunstid ja oskused	10-11, 28-29, 34-35, 58-59, 80-81, 94-95, 96-97
Kuritegevus	108-109, 112-113, 114-115
Kurtus	42-43, 116-117
Külad	12-13, 56-57, 72-73, 98-99
Küpros	24-25, 82-83

L	
Laevatehased	40-41
Lapsed	14-15, 24-25, 26-27, 32-33, 34-35, 38-39, 40-41, 42-43, 52-53, 66-67, 68-69, 70-71, 72-73, 80-81, 82-83, 84-85, 86-87, 88-89, 98-99, 118-119, 122-123, 124-125, 126-127, 130-131
Lárnaka (Küpros)	82-83
Lastehooldus	26-27, 32-33, 84-85, 86-87
Leedu	60-61, 102-103
Lemmikloomad	10-11, 48-49, 56-57, 58-59, 86-87, 112-113, 118-119
Liiasus	54-55, 90-91, 132-133
Limerick (Iirimaa)	124-125
Linnad	10-11, 14-15, 16-17, 20-21, 26-27, 30-31, 34-35, 40-41, 44-45, 48-49, 52-53, 56-57, 60-61, 66-67, 82-83, 104-105, 112-113, 114-115, 116-117, 126-127, 130-131, 132-133
Ljubljana (Sloveenia)	108-109
Logistika	54-55, 76-77, 124-125
Loomakasvatus	46-47, 70-71, 72-73
Luksemburg/Luxembourg	12-13, 48-49
Läti	44-45, 70-71
M	
Maastikuhooldus	62-63
Madalmaad	32-33, 130-131
Magdeburg (Saksamaa)	90-91
Malmö (Rootsi)	128-129
Malta	62-63, 80-81
Meedia ja kommunikatsioon	30-31, 54-55, 56-57, 62-63, 66-67, 96-97, 102-103
Mesindus	70-71
Metsandus	98-99
Migratsioon	12-13, 48-49, 90-91, 122-123, 124-125, 128-129, 130-131
Mood ja rätsepatööd	18-19, 116-117, 112-113
Multikultuursus	12-13, 122-123, 132-133
Muusika	38-39, 44-45, 62-63, 84-85, 96-97, 104-105, 118-119
Müüri ladumine	84-85
N	
Narkootikumid	38-39, 108-109, 112-113, 114-115
Noored inimesed	10-11, 12-13, 14-15, 16-17, 18-19, 20-21, 30-31, 44-45, 46-47, 94-95, 108-109, 128-129
Nõukogude Liit	122-123
Nõustamine / elunõustamine	58-59, 80-81, 82-83, 104-105, 114-115, 118-119, 122-123, 130-131, 132-133
Näitlemine	104-105

O	
Orgaanilised tooted / õiglase kaubandus	18-19, 68-69, 70-71
P	
Paindlik töötamine	24-25, 26-27, 32-33, 68-69, 70-71, 82-83
Palgad	12-13, 38-39, 40-41, 58-59, 80-81, 84-85
Pensionile jäämine	48-49, 52-53, 58-59
Perede lagunemine / lein	10-11, 24-25, 38-39, 52-53, 56-57, 86-87, 108-109, 110-111, 112-113, 116-117, 118-119, 130-131
Pereettevõtte	28-29, 52-53, 68-69, 72-73, 74-75, 76-77, 98-99
Peresõbralikud tegevused	24-25, 26-27, 32-33, 42-43, 68-69, 72-73
Pimedus	44-45
Poola	30-31, 40-41
Porto (Portugal)	16-17
Portugal	16-17, 98-99
Postiteenused ja telekommunikatsioon	48-49, 124-125
Poznań (Poola)	30-31
Prantsusmaa	10-11, 20-21
Puhastustöö	12-13, 24-25, 48-49, 126-127, 128-129
Puue	40-41, 42-43, 44-45, 48-49, 52-53, 58-59, 116-117
Puusepatöö	62-63, 66-67, 86-87, 84-85
Puuviljakasvatus	76-77
Põllumajandus	46-47, 70-71, 72-73, 76-77, 84-85, 98-99
Põllumajanduskogukonnad	24-25, 28-29, 46-47, 76-77, 68-69, 70-71, 72-73, 74-75, 94-95, 98-99
Päevakodu	24-25, 26-27, 58-59
Päikeseenergia	100-101
R	
Raamatukogud ja -poed	44-45, 54-55, 56-57, 94-95, 122-123
Rahakogumine (heategevuslik)	56-57
Rahandus ja juhtimine	18-19, 20-21, 30-31, 56-57, 60-61, 66-67, 98-99, 104-105, 110-111, 112-113, 118-119, 122-123, 124-125
Rahvusvaheline vahetus	16-17, 76-77, 80-81, 86-87, 94-95, 124-125, 132-133
Ravi	38-39, 40-41, 42-43, 48-49, 86-87, 112-113, 118-119

Rehabiliteerimine	38-39, 108-109, 112-113, 118-119
Reims (Prantsusmaa)	10-11
Reisimine	56-57, 80-81, 94-95, 96-97, 112-113, 132-133
Reklaam ja edendamine	30-31, 66-67, 68-69, 80-81
Riia (Läti)	44-45
Roheline ettevõtlus / turism	20-21, 68-69
Romid	84-85, 126-127
Rootsi	118-119, 128-129
Rumeenia	76-77, 94-95
S	
Saksamaa	90-91, 132-133
Seljavalu	48-49, 52-53
Sevilla (Hispaania)	126-127
Slovakkia	34-35, 116-117
Sloveenia	46-47, 108-109
Soome	28-29, 96-97
Sotsiaalne kaasatus / integratsioon	38-39, 42-43, 44-45, 58-59, 80-81, 84-85, 108-109, 110-111, 112-113, 114-115, 116-117, 118-119, 122-123, 124-125, 126-127, 128-129, 130-131
Sotsiaaltöötajad / assistendid	38-39, 58-59, 82-83, 112-113, 128-129
Sport	14-15, 20-21, 66-67
Szekszárd (Ungari)	42-43
Stipendiumid	94-95, 100-101
Stress/läbipõlemine	24-25, 40-41, 82-83, 118-119
Sugudevaheline võrdsus	24-25, 26-27, 28-29, 30-31, 32-33, 34-35, 130-131
Sõitmine	12-13, 30-31, 42-43, 46-47, 52-53, 82-83, 128-129
Sõjaväeteenistus	82-83, 84-85, 110-111, 122-123
Sünnitamine	130-131
Š	
Šotimaa	114-115
Z	
Zalaegerszeg (Ungari)	84-85
T	
Taani	52-53, 104-105
Tallinn (Eesti)	66-67

Teadus	102-103
Teater	104-105
Tehnoloogia	76-77, 88-89, 100-101, 110-111, 124-125
Teismeliste rasedus	14-15, 38-39, 112-113
Tekstiilid	16-17, 34-35, 54-55, 88-89
Tervis ja ohutus	38-39, 48-49, 52-53, 58-59, 72-73, 84-85
Tervishoid	24-25, 48-49, 52-53, 58-59, 118-119
Toitlustus	18-19, 28-29, 42-43, 68-69, 82-83, 84-85
Toitumishäired	38-39
Tootmine	16-17, 42-43, 54-55, 74-75, 86-87, 88-89, 90-91, 100-101, 116-117
Transport	30-31, 52-53, 88-89
Tšehhi Vabariik	18-19, 54-55
Turism ja vaba aeg	14-15, 20-21, 28-29, 30-31, 66-67, 68-69, 72-73, 76-77, 94-95
Turundus	16-17, 20-21, 56-57, 66-67, 68-69, 98-99
Töö ja eraelu tasakaal	26-27, 32-33, 34-35, 56-57, 86-87
Tööpaigutus	12-13, 80-81, 90-91, 100-101, 124-125, 128-129
Töötus	40-41, 42-43, 46-47, 52-53, 56-57, 62-63, 70-71, 82-83, 86-87, 90-91, 114-115, 118-119, 122-123, 126-127, 130-131
Täiendav haridus / kolledž	10-11, 70-71, 84-85, 96-97, 102-103, 108-109, 124-125
U	
Umbria (Itaalia)	100-101
Unetus	86-87
Ungari	42-43, 84-85
Usk	118-119, 128-129
Uued oskused	10-11, 12-13, 14-15, 20-21, 42-43, 48-49, 54-55, 56-57, 60-61, 62-63, 80-81, 82-83, 86-87, 88-89, 90-91, 98-99, 110-111, 112-113, 116-117, 122-123, 124-125, 126-127, 128-129, 130-131, 132-133
Uuringud ja arendustöö	26-27, 86-87, 94-95, 100-101, 102-103
V	
Vaesus	14-15, 38-39, 40-41, 82-83, 84-85, 112-113, 126-127
Vahetustega töö	52-53, 82-83, 86-87

Vaimne tervis	38-39, 46-47, 118-119
Valloonia (Belgia)	72-73
Vanavanemad	24-25, 42-43, 52-53, 126-127
Vanemad töötajad	48-49, 52-53, 54-55, 56-57, 58-59, 60-61, 62-63, 80-81, 98-99
Vangla	112-113, 114-115
Veemajandus	32-33
Veevärk	62-63
Videomängud	12-13
Viha ohjamine	82-83
Viin	26-27, 56-57
Vilnius (Leedu)	60-61
Vratsa (Bulgaaria)	58-59
Võlg	38-39, 112-113
Võrgustus	68-69, 74-75, 132-133
Võrguteenused	30-31, 116-117
Vägivald töö juures	52-53
Õ	
Õnnetused ja haigused	38-39, 40-41, 42-43, 44-45, 46-47, 48-49, 52-53, 58-59, 68-69, 112-113, 118-119
Õpetamine	14-15, 26-27, 34-35, 72-73, 102-103, 104-105, 124-125, 128-129
Õpperaskused	12-13, 46-47
Ä	
Äriplaanid	18-19, 20-21, 30-31, 70-71, 118-119
Ü	
Ühendkuningriik	68-69, 114-115
Ühistud	38-39, 76-77, 112-113
Üksikvanemad	14-15, 118-119, 130-131
Ülikool	16-17, 26-27, 44-45, 54-55, 56-57, 58-59, 60-61, 66-67, 88-89, 90-91, 94-95, 98-99, 100-101, 102-103, 104-105, 108-109

Inimestesse investeerimise projektide loend

Noored inimesed

Prantsusmaa (Audrey Libres)

Nimetus: **Uue võimaluse kool (Ecole de la deuxième chance)**

Ajavahehimik: 2002–2009

Eelarve: 1 027 208 eurot

Osalejaid: 650–700 inimest aastas

Luksemburg (Bruno de Almeida Aveiro)

Nimetus: **Liewenshaffi projekt (Päerd's Atelier asbl)**

Ajavahehimik: kolmeaastane kursus

Eelarve: 256 578,57 eurot

Osalejaid: 40

Veebileht: <http://www.liewenshaff.lu/>

Iirimaa (Sheena Matthews)

Nimetus: **Spóirt Teici kohalik väljaõppe algatuskursus**

Ajavahehimik: 2000–2008

Eelarve: 2 600 000 eurot

Osalejaid: 232

Veebileht: http://sports.southdublin.ie/index.php?option=com_content&task=view&id=54&Itemid=114

Portugal (Bruno Teixeira)

Nimetus: **Inov Contacto**

Ajavahehimik: programm, mille nimi oli algselt Contacto@lcep, eksisteerib alates aastast 1997. aastast; alates 2005. aastast on selle nimi InovContacto

Eelarve: keskmiselt 25 000 eurot internatuuri kohta. See sisaldab kõiki, sealhulgas struktuurilisi ja töökulusid

Osalejaid: igal seansil on erinev arv osalejaid, keskmiselt 145 internu aastas

Veebileht: <http://live.networkcontacto.com/pt/Paginas/default.aspx>

Tšehhi Vabariik (Radmila Petroušková)

Nimetus: **Algajate ettevõtjate tugikeskus**

Ajavahehimik: 11.2006 kuni 08.2008

Eelarve: 5 104 670 Tšehhi krooni

Osalejaid: 165

Veebileht: <http://www.cepac.cz>

Prantsusmaa (Yann Lelièvre)

Nimetus: **Pögenemine kodust – Espace Info Jeunes**

Ajavahehimik: 2002

Eelarve: 60 000 eurot (aastaeelarve)

Veebileht:

<http://www.espaceinfojeunes.net>

Võrdsus naiste ja meeste vahel

Küpros (Koulla Aggelou)

Nimetus: **Mitte kunagi üksi kodu (ühtse programmdokumendi projekti „Expansion and Improvement of Care Services for the children, the Elderly, the Disabled and Other Dependants“ („Laste, vanurite, puudega inimeste ja muude ülalpeetavate hooldusteenuste laiendamise ja täiustamine“)) meetme 1.4.1 raames, struktuurifondide programmeerimisperioodi eesmärk 3 „Inimressurs“ 2004–2006, mis sai alguse aastal 2005)**

Ajavahehimik: 01.2007 kuni 11.2008

Eelarve: 76 896 eurot 2007. aastal, 70 500 eurot 2008. aastal (jaanuarist novembrini)

Osalejaid: 15

Veebileht: http://www.mlsi.gov.cy/mlsi/sws/sws.nsf/dmlunion_en/dmlunion_en?OpenDocument

Austria (Stephan Wittich)

Nimetus: **Viini Ülikooli lasteamet**

Ajavahehimik: 12.2002 kuni 12.2005

Eelarve: ELi panus: 142 065 eurot; kogueelarve: 308 838,76 eurot

Osalejaid: 634

Veebileht: <http://kinder.univie.ac.at/>

Soome (Riikka-Leena Lappalainen)

Nimetus: **Ahelreaktsioon – naisettevõtjad Põhja-Savos arendusressursina (Reaktioketju – Pohjois-Savon naisryttäjät kehittymisen voimavarana)**

Ajavahehimik: 11.2004 kuni 02.2008

Kogueelarve: 1 489 200 eurot

Osalejaid: 456

Poola (Beata Szozda)

Nimetus: **Idee uue ettevõtte alustamiseks 2 – akadeemilise ettevõtluse edendamise Wielkopolskas**

Ajavahehimik: 03.2007 kuni 06.2007

Madalmaad (Gerard Jansen)

Nimetus: **E-papa**

Ajavahehimik: 04.2006 kuni 09.2007

Eelarve: 127 206 eurot

Osalejaid: 66

Veebileht: <http://www.ewerkforum.nl/>

Slovakkia (Katarína Vargová)

Nimetus: **SPD eesmärk 3 – tööhõive teabe- ja tugikeskus**

Ajavahehimik: 09.2007 kuni 12.2008

Eelarve: 161 352 eurot

Osalejaid: tegevustest osavõtivate inimeste arv: 203

Kursused ja koolitused lõpetanud inimeste arv: 178

Veebileht: <http://www.zzvp.sk>

Ebasoodsas olukorras inimesed

Kreeka (Georgia Chrisikopoukou)

Nimetus: **New Horizons (Psychargose programm: projekt kogu Kreeka jaoks, mida kaasrahastab ESF (ajavaheemik 2001–2010))**

Ajavaheemik: 2007 kuni 2009

Eelarve: 350 000 eurot

Osalejaid: 50

Veebileht: <http://www.ygeia-pronoia.gr>

Poola (Andrzej Lubowiecki)

Nimetus: **Puuetega töötajad avatud tööturul (Fundacja Gospodarcza)**

Ajavaheemik: 10.2005 kuni 12.2006

Eelarve: 103 323 zlotti (23 552 eurot)

Osalejaid: 30

Veebileht:

<http://www.Fundacjagospodarcza.pl>

Ungari (Éva Gyulai)

Nimetus: **Töenäosus, integratsioon, täistööhõive, koolitus (Blue Bird Foundation (Sinilinnu fond))**

Ajavaheemik: 06.2006 kuni 02.2008

Eelarve: 446 000 eurot

Osalejad: 36 noort puuetega inimest

Veebileht: <http://www.kek-madar.hu>

<http://www.izleloetterem.hu>

Läti (Sarmite Gromska)

Nimetus: **Raamatukoguteenuste mitmekesisuse osutamine pimedate punktkirjas eeltingimusena pimedate ja nägemispuudega integreerimiseks ühiskonda ning nende konkurentsivõime suurendamiseks tööturul**

Ajavaheemik: 07.2005 kuni 09.2005

Eelarve: 16 222 latti

Osalejad: raamatukogu kasutajad (pimedad): 155, raamatukogu Braille osakonna töötajad: 5, pimedate kooli õpilased: 15

Veebileht: <http://www.neredzigobiblioteka.lv/eng/about.php>

Slovenia (Andrej Lovrencic)

Nimetus: **Koolitus töö ajal**

Ajavaheemik: 2007 kuni 2008

(töös aastast 2004)

Eelarve: ESFi rahastus: 2 877 275,20 eurot
Kogurahastus: 3 836 367,01 eurot

Osalejaid: 2007: 694; 2008: 2226

Veebileht: <http://www.mddsz.gov.si/>

<http://www.euskladi.si/>

Luksemburg (Otilia Marques)

Nimetus: **Action de reinsertion des lombalgiques et action de prevention par une formation adequate (lõppfaas)**

Ajavaheemik: 01.2007 kuni 12.2007

Eelarve: 431 899 eurot

Osalejaid: 425

Veebileht: <http://www.stm.lu/home.html>

Eakad töötajad

Taani (Jane Grøne)

Nimetus: **Töölase kompetentsi projekt**

Ajavaheemik: 08.2007 kuni 04.2008

Eelarve: 5 641 000 eurot

Osalejaid: 116 (51 naist, 65 meest);

2008. aasta juulikuuks oli neist 54 leidnud tööd

Veebileht:

<http://www.amunordjylland.dk/front.do>

Tšehhi Vabariik (Milan Nedbal)

Nimetus: **Elukestva õppe keskus**

Ajavaheemik: 09.2005 kuni 08.2007

Eelarve: 75 475 eurot

Osalejad: plaanitud oli 625 osalejat

(623 lõpetasid kursused, kuid kaks osalejat leidis tööd kursuste ajal)

Veebileht: <http://www.knihkm.cz>

Austria (Roswitha Kerbel)

Nimetus: **Tööhõivealgatus eakatele töötajatele Initiative 50 – Beschäftigungsinitiative für ältere Arbeitnehmer (Employment initiative for older workers)**

Ajavaheemik: 12.2002 kuni 12.2005

Eelarve: 6 000 000 eurot

Osalejaid: hoolitseti 1200 inimese eest;

osales 650 transiiditöötajat

Veebileht: <http://www.initiative50.or.at>

Bulgaaria (Tsvetan Ivanov)

Nimetus: **Sotsiaalteenuste abil, auväärse elu nimel**

Ajavahemik: 08.2008 kuni 07.2009

Eelarve: 92 522 leevi (47 300 eurot)

Osalejaid: 20 töötajat, 40 hüvitise saajat

Leedu (Aldona Mikalauskiene)

Nimetus: **LPS Bociai liikmete arvutikoolitus**

Ajavahemik: 06.2006 kuni 07.2008

Eelarve: 2 396 157 eurot

Osalejaid: 1720

Malta (George Mifsud)

Nimetus: **Koolituse ja tööhõive võimaldamise skeem**

Ajavahemik: 2004 kuni 2006 (üks aasta: kuus kuud koolitust ja kuus kuud tööd)

Eelarve: 3 642 543 eurot

Osalejaid: 460

Veebileht: <http://www.etc.gov.mt/>

Ettevõtlus**Eesti (Peeter Tarmet)**

Nimetus: **Nõustamisprogramm**

Ajavahemik: 12.2007 kuni 11.2008

Eelarve: 2008: 1 125 000 Eesti krooni

Osalejaid: 2008: 40 nõustajat ja 53 nõustatavat

Veebileht: <http://www.eas.ee>

<http://www.holjukid.ee>

Ühendkuningriik

(Sandra Barnes-Keywood)

Nimetus: **Põllumajanduslik tervitus**

Ajavahemik: 02.2004 kuni 04.2008

Eelarve: 334 000 naelsterlingit

Osalejaid: 786 inimest 622 ettevõttest

Veebileht: <http://www.tourismtraining-southeast.com>

Läti (Normunds Zeps)

Nimetus: **Tugi lastega perekondadele**

individuaalteenustete käivitamiseks

Daugavpils piirkonnas

Ajavahemik: 09.2006 kuni 10.2007

Eelarve: 22 317,53 latti

Osalejaid: 30

Veebileht:

<http://www.daugavpils.partneribas.lv>

Belgia (Gaetane Anselme)

Nimetus: **Preventagri loomine**

Ajavahemik: 2003–2008

Eelarve: 2007: 187 597 eurot

Osalejaid: umbes 70

Veebileht: <http://www.preventagri.be>

Hispaania (José Salmerón Guindos)

Nimetus: **Ettevõtte CRECE loomise ja konsolideerimise programm**

Ajavahemik: 2000–2006

Eelarve: 65 000 000 eurot

Osalejaid: 18 300

Veebileht:

<http://www.eoi.es/nw/publica/crece.asp>

Rumeenia (Florin Istrate)

Nimetus: **Põllumajanduse arendamine**

pideva tööhõive kaudu (Dinamizare Rurală prin Angajare Sustenibilă (DR-ES)) (Rural Development through sustainable employment)

Ajavahemik: 11.2008 kuni 10.2011 (36 kuud)

Eelarve: 16 408 535,00 Rumeenia leud

Osalejaid: 750 inimest (350 meest, 400 naist)

Veebileht: <http://dr-es.eu>

Uued oskused**Malta (Marie Therese Vella)**

Nimetus: **Koolituse ja tööhõive võimaldamise skeem**

Ajavahemik: 2004 kuni 2006 (üks aasta: kuus kuud koolitust ja kuus kuud tööd)

Eelarve: 3 642 543 eurot

Osalejaid: 460

Veebileht: <http://www.etc.gov.mt/>

Küpros (Andreas Apatzidis)

Nimetus: **Kutseõpe ja riikliku rahalise toetuse saajate suunamine tööle**

Ajavahemik: 2005 kuni 2008, struktuurifondide programmeerimisfond, 2004 kuni 2006

Eelarve: 900 000 eurot

Osalejad: riikliku rahalise toetuse saajad, erasektori töötajad

Veebileht: http://www.mlsi.gov.cy/mlsi/sws/sws13.nsf/dmltheproject_en/dmltheproject_en?OpenDocument

Ungari (Zsolt Korcz)

Nimetus: **Väljapääs ebasoodsast olukorrast (esimene Ungari-Taani koolifond)**

Ajavahemik: 06.2006 kuni 06.2007

Eelarve: 106 000 000 forintit (373 000 eurot)

Osalejaid: 36

Belgia (Daniel Dellisse)

Nimetus: **Oivaline õpe**

Ajavahemik: 2008–2009

Eelarve: 1 000 000 eurot

Osalejaid: 700

Veebileht: <http://www.deceuninck.com>

Bulgaaria (Biliana Filipova)

Nimetus: **Töötajate koolitamine – investeerimine ettevõtete arendamisse**

Ajavaheemik: 2008 kuni 2009 (13 kuud)

Eelarve: 232 223 leevi (118 734 eurot)

Osalejaid: 254

Veebileht: <http://www.petrol.bg/news.php?id=241>

http://www.az.government.bg/internal.asp?CatID=28&WA=Efunds/OPHRD/AP2101/Menu_AP2101.htm

Saksamaa (Peter Meller)

Nimetus: **AQUA (Akademikerinnen und Akademiker Qualifizieren sich für den Arbeitsmarkt)**

Ajavaheemik: 2006 kuni 2010

Eelarve: 13 000 000 eurot

Osalejaid: 715

Veebileht: <http://www.obs-ev.de/AQUA>

Haridus ja koolitus**Rumeenia (Monica Stroe)**

Nimetus: **PhD stipendiumid uuringute toetamiseks: konkurentsivõime, kvaliteet ja koostöö Euroopa kõrgharidus-sfääris (ESF stipendium, mille sai Bukaresti riiklik poliit- ja haldusteaduste kool (SNSPA))**

Ajavaheemik: 10.2008 kuni 09.2011

Eelarve: 4 215 105 Rumeenia leud

Osalejad: 40 filosoofiadoktori kraadi omandavat tudengit

Soome (Harri Haanpää)

Nimetus: **MEDA projekt (ettevõtlus meedias)**

Ajavaheemik: 05.2005 kuni 12.2007

Eelarve: 597 470 eurot

Osalejaid: 64

Portugal (Maria Balbina Soares Melo Rocha)

Nimetus: **Plano de Formação da Forestis – Plano de Formação para a Gestão Sustentada**

Ajavaheemik: 05.2004 kuni 12.2007

Eelarve: 737 175,35 eurot

Osalejaid: 865

Veebileht:

<http://www.forestis.pt/default.aspx>

Itaalia (Simone Rossi)

Nimetus: **Bando Assegni di Ricerca finalizzato al miglioramento delle risorse umane nel settore della ricerca e dello sviluppo tecnologico POR Umbria Ob.3 2000-2006**

Ajavaheemik: üldskeem sai alguse 2007.

aasta veebruaris ning lõppes 2008. aasta

oktoobris (projekt programmeeriti

varem – aastal 2006 – ning selle eest tasuti

2000–2006 aasta ESFi rahastuse abil)

Eelarve: 1 825 503,99 eurot

Osalejaid: 214

Veebileht:

<http://www.ilpontesuldistretto.it>

Leedu (Nedas Jurgaitis)

Nimetus: **MOKOM**

Ajavaheemik: 03.2005 kuni 02.2008

Eelarve: 1 506 411 liitti

Osalejaid: 610

Taani (Mogens Lausen)

Nimetus: **Ettevõtlikuskursus**

Ajavaheemik: 2004. aasta kevad

Eelarve: 50 000 Taani krooni

Osalejaid: 28

Veebileht: <http://www.cfe.au.dk>

Sotsiaalne kaasatus**Sloveenia (Jana Urbanija)**

Nimetus: **Noorte täiskasvanute projektöpe – PLYA**

Ajavaheemik: 2004 kuni 2006

Eelarve: kogueelarve: 270 000 eurot;

ESFi kaasrahastus: 195 000 eurot

Osalejaid: 400

Veebileht: <http://www.euskladi.si/>

<http://www.mss.gov.si/>

Kreeka (Christos Giannakopoulos)

Nimetus: **Info- ja sidetehnoloogia algoskuste koolitus (I tsükkel))**

Ajavaheemik: 6.2003 kuni 12.2003

Eelarve: kogurahastus:

18 152 216,32 eurot;

ESFi panus: 13 614 162,20 eurot

Osalejaid: 20 000 (18 000 sotsiaalselt

haavatavatesse rühmadesse kuuluvat; 2000 sõdurit)

Veebileht: <http://www.esfhellas.gr>

<http://www.eye-ekt.gr>

Itaalia (Fiorella)

Nimetus: **Servizi itineranti inserimento donna (SIID I/II)**

Ajavaheemik: 04.2005 kuni 09.2006;

10.2006 kuni 12.2007

Eelarve: 239 500 eurot / 236 000 eurot

Osalejaid: 283/500

Veebileht: <http://www.siid2.it/>

Ühendkuningriik (Allan McGinlay)**Nimetus:** Elunõustamisprojekt**Ajavahemik:** 01.2006 kuni 03.2007**Eelarve:** projekti kogukulu: 413 140 naelsterlingit, millest 178 499 naelsterlingit saadi Euroopa Sotsiaalfondilt**Osalejaid:** kokku 44 osalejat, kellest 25 said Euroopa Sotsiaalfondilt toetust**Veebileht:** <http://www.thewisegroup.co.uk/content/default.asp>**Slovakkia (Mário Greško)****Nimetus:** EQUAL – sotsiaalse rehabilita-
teerimise ning teabeteenuste keskus
kuulmispuuetega inimestele**Ajavahemik:** 03.2005 kuni 07.2008**Eelarve:** 199 163,52 eurot**Osalejad:** osalejate arv: (planeeritud/
tegelik) tegevustes osalenud inimesed:
30/71; riigiteenistuse ja muu töövahendu-
se väljaõppega töötajate arv: 15/26;
inimeste arv, kes osalesid puuetega
inimeste koolitamise
projektis: 80/97**Veebileht:** <http://www.sppn.sk>**Rootsi (Anne-Lie Thuveesson)****Nimetus:** Jätksuutlik tervis**Ajavahemik:** 03.2005 kuni 06.2007**Eelarve:** 18 851 000 Rootsi krooni
(1 709 991 eurot)**Osalejaid:** 200**Veebileht:**<http://www.anneliesost.com/3.html>**Diskrimineerimise
vastu võitlemine****Eesti (Messurme Pissareva)****Nimetus:** Mitte-eestlaste
integreerimine tööturule**Ajavahemik:** 09.2004 kuni 12. 2005**Eelarve:** 3 360 089 EEK (ESF 2 517 146)**Osalejaid:** 242 mittekodanikku
vanuses 16–63**Veebileht:** <http://www.sm.ee/esf2004>**Iirimaa (Serge Mbami)****Nimetus:** Tarneahela logistikaadminist-
raatori koolitus**Ajavahemik:** 2007**Eelarve:** kursuse eelarve oli 129 025 eurot,
millest maksti õppijatele abiraha
116 242 eurot**Osalejad:** 16 osalejat, kellest 14 leidis
kursuse lõpus logistikaga seotud töö**Veebileht:** <http://www.fas.ie>**Hispaania (Amparo Navaja Maldonado)****Nimetus:** ACCEDER: romide kogukonna
diskrimineerimise vastu võitlemine**Ajavahemik:** 2000 kuni 2007 (1. faas)
ning 2008 kuni 2013 (2. faas)**Eelarve:** 2000 kuni 2006: 57 000 000 eurot;
2008 kuni 2013: 41 000 000 eurot**Osalejaid:** 40 743 (aastani 2007)**Veebileht:** <http://www.gitanos.org/acceder>**Rootsi (Abshir Mohamed Abukar)****Nimetus:** UP New City**Ajavahemik:** 2005 kuni 2007 (taaskäivitati
uuesti aastateks 2008 kuni 2010 nime
all New City (Uus linn))**Eelarve:** 2 500 000 eurot**Osalejaid:** umbes 2000**Veebileht:**<http://www.drommarnashus.se/newcity>**Madalmaad (Khadija Majdoubi)****Nimetus:** VONK**Ajavahemik:** 11.2005 kuni 12.2007**Eelarve:** 382 438 eurot**Osalejaid:** umbes 1000 naist**Veebileht:** <http://www.vonkzeeburg.nl/>**Saksamaa (Cornelia Schultheiss)****Nimetus:** Human Venture II (projekti
lõhi ja viis ellu ettevõtluse elavdamise
agentuur (Gründungsservice) Berliini
tehnikauilikoolis (TU Berlin).**Ajavahemik:** 2006 kuni 2008**Eelarve:** 611 000 eurot**Osalejaid:** 313**Veebileht:**<http://www.gruendung.tu-berlin.de>

Euroopa Komisjon

ELUDE PAREMAKS MUUTMINE – ELi investeeringud inimestesse Euroopa Sotsiaalfondi kaudu

Luxembourg: Euroopa Liidu Väljaannete Talitus

2009 – 146 lk – 24 × 24 cm

ISBN 978-92-79-12674-1

doi:10.2767/24596

Mida Euroopa Liit tegelikult kodanike heaks teeb? Euroopa Sotsiaalfond (ESF) on üheks vastuseks sellele küsimusele, investeerides igal aastal umbes kümnesse miljonisse inimesse kõigis 27 liikmesriigis. Raamat räägib 54 inimesest – kahest igast liikmesriigist –, kes on ära kasutanud ESFi rahastatavate algatuste pakutavaid võimalusi. Intervjuud hõlmavad kõiki vanuserühmi teismelistest pensionärideni, nii linna- kui ka maaelanikke.

Käesolev väljaanne on kõigis ELi ametlikes keeltes trükisena saadaval.

Euroopa Liidu väljaannete tellimine

Tasulised väljaanded:

- EU Bookshopi kaudu (<http://bookshop.europa.eu>);
- raamatukauplustes, esitades pealkirja, väljaandja ja/või ISBNi numbri;
- võtke otse ühendust meie müügiesindajatega;
kontaktandmed leiate veebilehelt <http://bookshop.europa.eu> või saatke faks numbrile +352 2929-42758.

Tasuta väljaanded:

- EU Bookshopi kaudu (<http://bookshop.europa.eu>);
- Euroopa Komisjoni esindustes ja delegatsioonides;
kontaktandmed leiate veebilehelt <http://ec.europa.eu> või saatke faks numbrile +352 2929-42758.

Kas olete huvitatud tööhõive, sotsiaalküsimuste ja võrdsete võimaluste peadirektoraadi **väljaannetest**?

Kui olete, siis saate neid alla laadida või end tasuta tellijaks registreerida aadressil

<http://ec.europa.eu/social/publications>

Samuti võite end registreerida tellijaks Euroopa Komisjoni tasuta väljaandele Sotsiaalse Euroopa e-uudiskiri aadressil

<http://ec.europa.eu/social/e-newsletter>

Lisateave Euroopa Sotsiaalfondi kohta:

<http://ec.europa.eu/esf>

